

**ΟΔΗΓΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
ΓΙΑ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2007

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Πρόγραμμα: Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο - για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)

Επιστημονική Υπεύθυνη: Καθηγήτρια Ζωή Παπαναούμ

Η Συντακτική Ομάδα του Οδηγού

1. Ξωχέλλης Παναγιώτης, Ομότιμος Καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. Είχε την επιστημονική εποπτεία του συνόλου της ερευνητικής και συγγραφικής εργασίας.
2. Αντωνοπούλου Νιόβη, επίκουρη καθηγήτρια Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας του Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Α.Π.Θ. Επιμελήθηκε το κεφάλαιο *Πρακτικές Εφαρμογές στην επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία*.
3. Μαλιγκούδη Χριστίνα, Υποψήφια Διδάκτωρ του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης. Επιμελήθηκε το κεφάλαιο *Βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και τα υποκεφάλαια Παραδείγματα για την ενδυνάμωση του πολιτισμικού κεφαλαίου κάθε μαθητή και Πρακτικές εφαρμογές σύγχρονων διδακτικών αρχών και προσεγγίσεων*.
4. Μητσιάκη Μαρία, Υποψήφια Διδάκτωρ του Τμήματος Φιλολογίας του Α.Π.Θ. Επιμελήθηκε το κεφάλαιο *Πρακτικές Εφαρμογές στην επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία*.
5. Παπαγρηγορίου Βασιλική, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια του Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ. Επιμελήθηκε το υποκεφάλαιο *Σύντομη παρουσίαση σύγχρονων διδακτικών αρχών και προσεγγίσεων*.
6. Τολούδη Φωτεινή, Διδάκτωρ Σύγχρονης Ιστορίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. Επιμελήθηκε τα υποκεφάλαια *Προαγωγή της διαπολιτισμικότητας κατά τη διδακτική πράξη και Παραδείγματα για την προαγωγή της συναισθηματικής ασφάλειας στο χώρο του σχολείου*.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
Πρόλογος	4
Πρώτο Κεφάλαιο <i>Πρακτικές Εφαρμογές στην επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία</i>	6
Δεύτερο Κεφάλαιο <i>Βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης</i>	48
Τρίτο Κεφάλαιο <i>Προαγωγή της διαπολιτισμικότητας κατά τη διδακτική πράξη: Πρακτικές εφαρμογές</i>	52
Τέταρτο Κεφάλαιο <i>Σύντομη παρουσίαση σύγχρονων διδακτικών αρχών και προσεγγίσεων: Πρακτικές εφαρμογές</i>	62
Ενδεικτική Βιβλιογραφία	74

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο παρών μεθοδολογικός οδηγός έχει ως στόχο του να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς, που διδάσκουν σε σχολεία και τάξεις με μαθητές πολυπολιτισμικής προέλευσης, να διαχειριστούν το ζήτημα της ετερότητας κατά τη διδακτική πράξη με τέτοιο τρόπο ώστε να συμβάλουν στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης των μαθητών. Ο μαθητής ο οποίος έχει διαμορφώσει διαπολιτισμική συνείδηση είναι αφενός εξοπλισμένος με το πολιτισμικό κεφάλαιο της πατρίδας του και αφετέρου έχει την ικανότητα να υιοθετεί επιπλέον στοιχεία από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, καθώς και την ετοιμότητα να ενταχθεί δημιουργικά σε αυτά. Στόχος επομένως του εκπαιδευτικού είναι να υποστηρίξει την ομαλή σχολική και να προετοιμάσει έτσι την κοινωνική ένταξη των μαθητών με διαφορετική πολιτισμική προέλευση και να τους δώσει τη δυνατότητα να αποκτήσουν επικοινωνιακή επάρκεια και συναισθηματική ασφάλεια στο νέο κοινωνικό περιβάλλον.

Για να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί και να υποστηριχθεί η σχετική προσπάθεια των εκπαιδευτικών, χρησιμοποιούνται παραδείγματα από το εκπαιδευτικό υλικό που παρήχθη κατά την προηγούμενη φάση του έργου «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο». Οι αναφορές που γίνονται στα βοηθήματα που απαρτίζουν το εκπαιδευτικό υλικό προέκυψαν από την ανάλυση περιεχομένου των βοηθημάτων για την Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία με κριτήριο τη συνεισφορά τους στη διαπολιτισμική και επικοινωνιακή διάσταση της εκπαίδευσης. Η ανάλυση των εν λόγω βοηθημάτων πραγματοποιήθηκε τόσο από μέλη της συντακτικής ομάδας του οδηγού όσο και εν μέρει από ένα επιλεγμένο μικρό δείγμα εκπαιδευτικών που προσελήφθησαν με δαπάνες του εν λόγω έργου για την ενίσχυση της επάρκειας των μαθητών στην ελληνική γλώσσα σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας.

Ο μεθοδολογικός οδηγός αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει βασικά στοιχεία και διατυπώνει συγκεκριμένες προτάσεις μέσω παραδειγμάτων για την αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού προς την κατεύθυνση επίτευξης επικοινωνιακών στόχων στη γλωσσική διδασκαλία. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται με κάθε δυνατή συντομία και σαφήνεια οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Στο τρίτο κεφάλαιο περιέχονται στοιχεία και κυρίως παραδείγματα για την ενίσχυση του πολιτισμικού κεφαλαίου και της συναισθηματικής ασφάλειας κάθε μαθητή. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο σκιαγραφούνται μερικές από τις σημαντικότερες σύγχρονες διδακτικές αρχές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις και δίνονται αντίστοιχα παραδείγματα για τη διδακτική πράξη. Ακολουθούν ενδεικτική βιβλιογραφία και ηλεκτρονικές πηγές για τους αναγνώστες που θα ήθελαν περισσότερες πληροφορίες για τα συζητούμενα θέματα, δεδομένου ότι η αναγκαστικά συνοπτική μορφή του οδηγού αυτού δεν επιτρέπει την εξαντλητική εξέταση των θεμάτων που τίγονται.

Ο μεθοδολογικός οδηγός αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας μιας συντακτικής ομάδας, τα μέλη της οποίας, καθώς και η συνεισφορά τους αναφέρονται στο τέλος του οδηγού. Ως συντονιστής της ομάδας αυτής εκφράζω τις θερμές ευχαριστίες μου προς όλα τα μέλη της ομάδας για την άριστη και αποτελεσματική συνεργασία μας και ταυτόχρονα την ευχή ο

οδηγός αυτός να αποβεί χρήσιμος στα χέρια των εκπαιδευτικών για την προαγωγή της διαπολιτισμικής διάστασης στην εκπαίδευση.

Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2007

Παναγιώτης Δ. Ξωχέλλης

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Όπως είναι γνωστό σε όσους ασχολούνται με τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών, από τις αρχές του 1970 άρχισε να επιτελείται στο χώρο της διδακτικής μια σημαντική αλλαγή που οδήγησε στη γένεση της *Επικοινωνιακής Προσέγγισης* (ΕΠ) και στην ανάπτυξη των αρχών της *Επικοινωνιακής Γλωσσικής Διδασκαλίας* (ΕΓΔ). Η πορεία προς αυτή ήταν μακρόχρονη και μ' ένα πλήθος πειραματισμών, οι οποίοι οδήγησαν σε μια πιο συγκροτημένη και συστηματική περιγραφή της φύσης της γλώσσας και του τρόπου εκμάθησής της, στη λεπτομερή περιγραφή του γλωσσικού υλικού και των γλωσσικών στόχων και στην πιο αποτελεσματική παρουσίασή του στο μαθησιακό κοινό.

1 Αρχές της Επικοινωνιακής Προσέγγισης και της Επικοινωνιακής Γλωσσικής Διδασκαλίας

Σύμφωνα με το θεωρητικό πλαίσιο της επικοινωνιακής προσέγγισης (Ellis 1982: 73-74, Stern 1983: 259, Sheils 1988: 1, Mitchell 1994: 35, Brown 1994: 70-71, Μήτσης 1998: 142-3):

- η γλώσσα είναι το μέσο για την επίτευξη διαπροσωπικής επικοινωνίας μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο ορίζεται από την κατάσταση της επικοινωνίας, από το σκοπό της επικοινωνίας, το θέμα που αυτή διαπραγματεύεται, τους ρόλους των συνομιλητών κτλ.
- η κατάκτηση της γλώσσας επιτυγχάνεται με συμμετοχή σε δραστηριότητες που έχουν νόημα και ενδιαφέρον για το μαθητή και οι οποίες δημιουργούνται με σκοπό την επικοινωνία
- η επιτυχής διαπροσωπική επικοινωνία επιτυγχάνεται με εργαλείο τη σωστή χρήση των δομών της γραμματικής, των κοινωνιογλωσσικών κανόνων, των κατάλληλων στρατηγικών και την επαρκή γνώση πολιτιστικών στοιχείων
- το ενδιαφέρον μετατοπίζεται από το δάσκαλο στο μαθητή, και απαραίτητη προϋπόθεση θεωρείται ο εντοπισμός των γλωσσικών αναγκών και των στόχων του.

Επακόλουθο της εδραίωσης των απόψεων για το τι είναι γλώσσα, τι σημαίνει γλωσσική ικανότητα, εκμάθηση και κατάκτηση μιας γλώσσας ήταν η προσπάθεια των ειδικών να περάσουν από τη θεωρία στην πράξη και να προκύψουν τα χαρακτηριστικά της ΕΓΔ (Morrow 1981: 59-69, Littlewood 1981: 91-92, Finocchiaro-Brumfit 1983: 91-93, Mitchell 1994: 38, Αντωνοπούλου 2000: 142-5) που μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Εφόσον η γλώσσα θεωρείται ότι είναι μορφή κοινωνικής δραστηριότητας, ως τέτοια πρέπει να αντιμετωπίζεται και κατά τη διδασκαλία της.
- Η εκμάθηση και η κατάκτηση της γλώσσας πρέπει να επιδιώκεται μέσα από τη χρήση της σε δραστηριότητες που έχουν τα στοιχεία της αυθεντικότητας και του ρεαλισμού,

ώστε να ανταποκρίνονται σε καταστάσεις που θα συναντήσει ο μαθητής έξω από την τάξη.

- Λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι γλωσσικές ανάγκες, οι στόχοι, τα ενδιαφέροντα και οι προσδοκίες των μαθητών –τα οποία προκύπτουν από τη σχετική ανάλυση γλωσσικών αναγκών– για να δημιουργηθούν κίνητρα για εκμάθηση και χρήση της γλώσσας-στόχου μέσα στην τάξη και έξω από αυτή.
- Ο δάσκαλος δεν πρέπει να συμπεριφέρεται ως η μοναδική πηγή γνώσης και η αυθεντία στην τάξη αλλά ως σύμβουλος και συντονιστής.
- Η αυτονομία και η αυτενέργεια του μαθητή –ελεγχόμενη στα πρώτα στάδια της διδασκαλίας– θεωρείται απαραίτητη για τη δημιουργική και αποτελεσματική χρήση της γλώσσας και την ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας.
- Οι μαθητές πρέπει να εξασκηθούν στο να επιδιώκουν την κατανόηση των λέξεων από τα συμφραζόμενα.
- Η διδασκαλία των φωνολογικών, μορφολογικών, συντακτικών δομών επιβάλλεται, εφόσον η γνώση τους και η σωστή χρήση τους είναι απαραίτητο συστατικό της επικοινωνιακής ικανότητας. Η μέθοδος με την οποία παρουσιάζονται επιλέγεται από το δάσκαλο ανάλογα με την εμπειρία και την προσωπικότητα του ίδιου και των μαθητών του. Ο καλύτερος τρόπος κατανόησης των δομών είναι η χρήση τους σε συνθήκες επικοινωνίας.
- Οι δραστηριότητες που οργανώνονται από το δάσκαλο δεν πρέπει να έχουν ως στόχο την εξάσκηση μόνο στην παραγωγή προφορικού λόγου. Πρέπει να δίνονται ανάλογες ευκαιρίες σε όλες τις δεξιότητες, παραγωγικές και δεκτικές/προσληπτικές, και προσπάθειες για επικοινωνία θα πρέπει να ενθαρρύνονται από την αρχή της διδακτικής διαδικασίας.
- Η επαφή των μαθητών με τους κοινωνικούς κώδικες και την κοινωνική συμπεριφορά της κοινότητας που μιλά τη γλώσσα πρέπει να γίνεται και αυτή μέσα από τη συμμετοχή τους σε *ρεαλιστικές* δραστηριότητες.
- Πρέπει να επιδιώκεται, με την εφαρμογή διάφορων τεχνικών, η συμμετοχή όλων των μαθητών στις δραστηριότητες της τάξης.
- Τα σφάλματα που κάνουν οι μαθητές στην προσπάθειά τους να επικοινωνήσουν καλό είναι να μη διορθώνονται άμεσα, γιατί η διακοπή της ροής του λόγου για τη διόρθωσή τους είναι ανασταλτικός και αποθαρρυντικός παράγοντας. Αν η διόρθωση κρίνεται απαραίτητη, μπορεί να γίνει σε κάποια άλλη στιγμή και οπωσδήποτε όχι με επικριτική διάθεση.
- Η αξιολόγηση της προσπάθειας των μαθητών να επικοινωνήσουν πρέπει να γίνεται με βάση το αν μετέδωσαν αποτελεσματικά το μήνυμα και όχι με βάση το πόσα λάθη έκαναν.

2 Ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών

Με αφετηρία τις αρχές της κλασικής πλέον ΕΠ και της ΕΓΔ αναπτύχθηκαν με διαφοροποιήσεις άλλες μέθοδοι/τεχνικές (συνεργατική μέθοδος, μέθοδος που στηρίζεται σε δραστηριότητες κτλ.) που όλες αποσκοπούν στην ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας

των μαθητών και στην παραγωγή λόγου –γραπτού και προφορικού– κοινωνικά επιτρεπτού μέσα από δραστηριότητες που προσομοιάζουν με αυτές της πραγματικής ζωής. Έτσι, μπορούμε:

- να δημιουργούμε προσδοκίες, έτσι ώστε οι μαθητές να καταλαβαίνουν καλύτερα τι πρόκειται να συμβεί, π.χ. αξιοποιώντας κατά τη γλωσσική διδασκαλία τη θεματική ενότητα «Πειρατεία» (βλ. *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (3)*, σελ. 83-89) τους ενημερώνουμε ότι θα μιλήσουμε για παλιές και σύγχρονες μορφές πειρατείας και θα εντοπίσουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους
- να δημιουργούμε κίνητρα στους μαθητές για ν' ακούσουν, να διαβάσουν, να γράψουν ή να πουν κάτι, π.χ. με αφορμή τις πολλές κινηματογραφικές παραγωγές με θέμα τους πειρατές μπορούμε να ζητήσουμε από τους μαθητές να ανακαλέσουν στο μυαλό τους την αμφίεση και τον τρόπο ζωής των πειρατών και να σκεφτούν τι συμβολίζει
- να προκαλούμε το ενδιαφέρον των μαθητών για ένα θέμα, π.χ. παρουσιάζουμε φωτογραφίες, πίνακες ζωγραφικής, τραγούδια κ.ά. που αφορούν την πειρατεία και περνάμε σταδιακά στην ηλεκτρονική πειρατεία του σήμερα παρουσιάζοντας διαφημίσεις (τηλεοπτικές ή φυλλάδια) που αποτρέπουν από την πειρατεία στη μουσική ή στον κινηματογράφο, αλλά επισημαίνοντας και τα οφέλη της ηλεκτρονικής πειρατείας (π.χ. άμεση και δωρεάν πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες που υπάρχουν στο διαδίκτυο)
- να εμπλέκουμε τους μαθητές σε μια συζήτηση ζητώντας να πουν τις ιδέες τους ή τις γνώσεις που έχουν γύρω από ένα θέμα, π.χ. σε ομάδες συζητούν για τα «προσόντα» που θα πρέπει να έχει ένας πραγματικός και ένας «ηλεκτρονικός» πειρατής, για τους κινδύνους αλλά και τις ομορφιές της δουλειάς, στη συνέχεια μοιράζονται τις σκέψεις τους με την υπόλοιπη τάξη (βλ. ενότητα 2.4β *Συζήτηση*)
- να προετοιμάζουμε τους μαθητές για το θέμα που πρόκειται να τους παρουσιάσουμε δίνοντάς τους κάποιες βασικές πληροφορίες που θεωρούνται απαραίτητες για να κατανοήσουν ή/και για να επικοινωνήσουν (π.χ. βασικό λεξιλόγιο σχετικά με τη θάλασσα και τη ζωή των θαλασσινών, τα μέρη ενός πλοίου, την επαγγελματική δεοντολογία των πειρατών κ.ά.)
- με κατάλληλες δραστηριότητες (π.χ. σχετικές ερωτήσεις) να βοηθήσουμε τους μαθητές να εντοπίζουν τα πιο σημαντικά σημεία ενός κειμένου (στην παρούσα ενότητα οι πιθανές ερωτήσεις θα μπορούσαν να είναι οι εξής: *Με ποια αφορμή εμφανίστηκαν οι πειρατές στην Ευρώπη; Ποια είδη πειρατών γνωρίζεις; Ποιος είναι ο κώδικας συμπεριφοράς των πειρατών; Σήμερα υπάρχουν πειρατές;*)
- να προετοιμάζουμε τους μαθητές για τον τύπο της γλώσσας που θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας, π.χ. απλός καθημερινός λόγος κατά την περιγραφή της εμφάνισης ή της συμπεριφοράς των πειρατών, αλλά σύνθετος επίσημος λόγος κατά την τοποθέτησή τους με επιχειρήματα υπέρ ή κατά της ηλεκτρονικής πειρατείας
- να δημιουργούμε προσδοκίες, έτσι ώστε οι μαθητές να καταλαβαίνουν καλύτερα τι πρόκειται να συμβεί, π.χ. αξιοποιώντας κατά τη γλωσσική διδασκαλία τη θεματική ενότητα «το αγαπημένο μου επάγγελμα» (βλ. κείμενο «Θέλω να γίνω ναυτικός», *Κείμενα για νέους*)

σε απλά ελληνικά (4), σελ. 109-112), τους ενημερώνουμε ότι θα μιλήσουμε για τα επαγγέλματα και για τα σχέδιά τους να ασκήσουν ένα επάγγελμα, όταν μεγαλώσουν

- να δημιουργούμε κίνητρα στους μαθητές για ν' ακούσουν, να διαβάσουν, να γράψουν ή να πουν κάτι, π.χ. τους παρουσιάζουμε οπτικοακουστικό υλικό (φωτογραφίες, DVD και τραγούδια που αφορούν παλιά/παραδοσιακά και σύγχρονα επαγγέλματα)
- να προκαλούμε το ενδιαφέρον των μαθητών για ένα θέμα, π.χ. καλούμε τους μαθητές να σκεφτούν τους λόγους για τους οποίους αγαπούν το συγκεκριμένο επάγγελμα και πόσο φαντάζονται ότι θα αλλάξει μέχρι να μπορέσουν να το ασκήσουν
- να εμπλέκουμε τους μαθητές σε μια συζήτηση ζητώντας να πουν τις ιδέες τους ή τις γνώσεις που έχουν γύρω από ένα θέμα, π.χ. δουλεύοντας σε ομάδες κατηγοριοποιούν τα επαγγέλματα που προτιμά το κάθε μέλος της ομάδας, προσπαθούν να εντοπίσουν τις αλλαγές που έχουν συμβεί στα επαγγέλματα αυτά με τον καιρό (π.χ. *ο ναυτικός που περιγράφεται στο κείμενο του Ανδρέα Καρκαβίτσα είναι ο ίδιος ναυτικός με το σημερινό;*) και στη συνέχεια μοιράζονται τις σκέψεις τους με την υπόλοιπη τάξη (βλ. ενότητα 2.4β Συζήτηση)
- να προετοιμάζουμε τους μαθητές για το θέμα που πρόκειται να τους παρουσιάσουμε δίνοντάς τους κάποιες βασικές πληροφορίες που θεωρούνται απαραίτητες για να κατανοήσουν ή/και για να επικοινωνήσουν (π.χ. προσπαθούμε να τους μεταδώσουμε το πώς συνδέεται η επιλογή επαγγέλματος με τα πρότυπα των νέων)
- με κατάλληλες δραστηριότητες (π.χ. σχετικές ερωτήσεις) να βοηθήσουμε τους μαθητές να εντοπίζουν τα πιο σημαντικά σημεία ενός κειμένου (στην παρούσα ενότητα οι πιθανές ερωτήσεις θα μπορούσαν να είναι οι εξής: *Πώς εκδήλωνε το μικρό παιδί του κειμένου την αγάπη του για το επάγγελμα του ναυτικού; Πώς μπόρεσε να κάνει τα όνειρό του πραγματικότητα; Πώς πιστεύεις πως συνεχίζεται η ιστορία;*)
- να προετοιμάζουμε τους μαθητές για τον τύπο της γλώσσας που θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας, π.χ. τους καλούμε να παρουσιάσουν σύντομα το επάγγελμά τους και να αυτοσχεδιάσουν μία σκηνή από την καθημερινότητά τους στη δουλειά ενημερώνοντάς τους ότι ένα πνευματικό επάγγελμα ενδέχεται να απαιτεί πιο επίσημο και σύνθετο λόγο απ' ό,τι ένα χειρωνακτικό ή ένα επάγγελμα που δεν απαιτεί συγκεκριμένο μορφωτικό επίπεδο.

Στόχος των δασκάλων στο πλαίσιο της ΕΓΔ είναι να βοηθήσουν τους μαθητές να αναπτύξουν ισομερώς και τις τέσσερις κλασικές δεξιότητες καθώς και την κοινωνικοπολιτιστική δεξιότητα. Μέσα στην τάξη δεν είναι δυνατό να διαχωρίσουμε απόλυτα τις δεξιότητες. Έτσι, όταν ο στόχος μας είναι, για παράδειγμα, η κατανόηση γραπτού κειμένου, δεν μπορούμε να αποκλείσουμε την παραγωγή προφορικού λόγου αλλά και την κατανόηση προφορικού λόγου. Πολλές φορές μάλιστα για την ολοκλήρωση του μαθήματος είναι απαραίτητο να προκαλέσουμε και παραγωγή γραπτού λόγου. Ωστόσο μπορούμε να εφαρμόσουμε δραστηριότητες που δίνουν έμφαση και εξασκούν μια δεξιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι τις υπόλοιπες. Θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μερικές ιδέες για κάθε δεξιότητα χωριστά. Η εφαρμογή αυτών των ιδεών βοηθούν το δάσκαλο να αλλάξει τον προσανατολισμό ενός παραδοσιακού διδακτικού βιβλίου ή ενός βιβλίου που έχει

περιορισμένο αριθμό δραστηριοτήτων που να αποβλέπουν στην ισομερή ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων.

2.1 Κατανόηση γραπτού λόγου

Ένα κείμενο μπορεί να εξυπηρετήσει διάφορους σκοπούς. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί, ανάλογα με το επίπεδο γλωσσομάθειας των μαθητών για

- εξάσκηση στην ανάγνωση
- κατανόηση του περιεχομένου
- κατανόηση του γενικού νοήματος
- εξάσκηση στην κατανόηση της σημασίας άγνωστων λέξεων από τα συμφραζόμενα
- κατανόηση της λειτουργίας μορφολογικών και συντακτικών φαινομένων στο φυσικό τους περιβάλλον
- εμπλουτισμό λεξιλογίου
- σύνδεση με προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες
- γνώση πολιτιστικών στοιχείων, γνώση ηθών και εθίμων
- απόκτηση διάφορων πληροφοριών
- δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για συζήτηση
- γνώση και κατανόηση των διάφορων μορφών της γλώσσας
- κατανόηση της δομής ενός κειμένου
- κατανόηση του ύφους και του τύπου του κειμένου
- κατανόηση του τρόπου με τον οποίο επιτυγχάνεται η συνοχή και η συνεκτικότητα ενός κειμένου
- κατανόηση του τρόπου ανάπτυξης επιχειρημάτων στο γραπτό λόγο
- κατανόηση των θέσεων και των συναισθημάτων του συγγραφέα
- δυνατότητα διαχωρισμού των γεγονότων από γνώμες ή από φήμες.

Ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο θέλουμε να το χρησιμοποιήσουμε και λαμβάνοντας υπόψη και τα θέματα που ενδιαφέρουν τους μαθητές μας, επιλέγουμε το κείμενο και τις σχετικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα:

- Αφού διαβάσουν το κείμενο και το κατανοήσουν, να προσπαθήσουν να βρουν τον πιο κατάλληλο και συνοπτικό τίτλο. Οι τίτλοι γράφονται στον πίνακα και η τάξη επιλέγει τον καλύτερο.
- Τους ζητούμε να μας δώσουν τις λέξεις κλειδιά (όσες ξέρουν) που συνδέονται με το θέμα του κειμένου και τις γράφουμε στον πίνακα. Συμπληρώνουμε εμείς όσες πιστεύουμε ότι πρέπει να ξέρουν για να κατανοήσουν το άρθρο. Τους ζητούμε, δουλεύοντας σε ομάδες, να χρησιμοποιήσουν αυτές τις λέξεις για να πουν τι πιστεύουν ότι μπορεί να περιέχεται στο άρθρο. Κρατούν σημειώσεις στα τετράδιά τους. Εμείς γράφουμε τις απόψεις τους επιγραμματικά στον πίνακα. Αφού μιλήσουν όλες οι ομάδες, τους δίνουμε το κείμενο και τους ζητούμε να βρουν σε τι διαφέρει απ' όσα είπαν.
- Πριν τους δώσουμε το κείμενο:

- τους δίνουμε τον τίτλο και τους ζητούμε να μας πουν σε τι πιστεύουν ότι αναφέρεται το άρθρο
- ετοιμάζουμε εμείς μία περίληψη του άρθρου, τους τη δίνουμε και τους ζητούμε να τη διαβάσουν και να την αναπτύξουν
- τους δίνουμε λέξεις-κλειδιά π.χ. *ξηρασία, φαινόμενο του θερμοκηπίου, τήξη των πάγων, υδροηλεκτρική ενέργεια, υδάτινοι πόροι, έλλειψη βροχοπτώσεων, ατμοσφαιρική ρύπανση* και τους ζητούμε να υποθέσουν και να πουν ποιο μπορεί να είναι το περιεχόμενο του κειμένου. Κατόπιν τους δίνουμε το κείμενο να το διαβάσουν και να βρουν τις διαφορές ανάμεσα στο κείμενο και σ' αυτό που υπέθεσαν
- τους δίνουμε μία ή περισσότερες σχετικές φωτογραφίες και τους ζητούμε να μαντέψουν το περιεχόμενο.
- Για να διευκολύνουμε την κατανόηση ενός κειμένου και για να εστιάσουν την προσοχή τους σε συγκεκριμένα σημεία, ετοιμάζουμε μερικές ερωτήσεις οι απαντήσεις των οποίων βρίσκονται μέσα στο κείμενο που θα παρουσιάσουμε. Οι ερωτήσεις γίνονται στα σημεία του κειμένου που είναι σημαντικά. Τους ζητούμε να υποθέσουν τις απαντήσεις. Κατόπιν διαβάζουμε το κείμενο ή τους το δίνουμε να το διαβάσουν μόνοι τους και τους ζητούμε να βρουν αν οι απαντήσεις που έδωσαν είναι σωστές. Τους ζητούμε να αναπτύξουν τις απαντήσεις σε περιορισμένου μήκους κείμενο, ώστε να έχουν την περίληψη του κειμένου που διάβασαν και τέλος τους ζητούμε να αναπτύξουν την περίληψη, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν και να εξασκηθούν στο νέο λεξιλόγιο, π.χ. *Πού οφείλεται κατά κύριο λόγο η αύξηση της θερμοκρασίας τα τελευταία χρόνια; Τι προβλέπουν οι επιστήμονες για τις κλιματολογικές αλλαγές;*
- Τους δίνουμε έναν αριθμό προτάσεων με τις οποίες συμφωνούν ή διαφωνούν και όταν έρχονται σ' επαφή με το κείμενο πρέπει να καταλάβουν αν είχαν δίκιο ή άδικο, π.χ. *Η μόλυνση του περιβάλλοντος ευθύνεται για τις κλιματολογικές αλλαγές στον πλανήτη μας, Η αύξηση της θερμοκρασίας και η τήξη των πάγων ευνοεί την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας και τη γεωργία.*
- Τους ζητούμε να διαβάσουν το κείμενο και κατόπιν να δώσουν σε κάθε παράγραφο έναν τίτλο βασισμένο στην κύρια ιδέα της παραγράφου. Η τάξη αποφασίζει ποιοι είναι οι πιο κατάλληλοι τίτλοι και προσπαθούν είτε γραπτά (καλύτερα) είτε προφορικά να κάνουν μία περίληψη που θα τη διαβάσουν ή θα την πουν στην τάξη.
- Αν το κείμενο είναι κείμενο μυστηρίου ή παρουσιάζει προβλήματα, ζητούμε από τους μαθητές να διαβάσουν ολόκληρο το κείμενο ή απόσπασμά του και δουλεύοντας σε ομάδες να προτείνουν λύσεις προφορικά.
- Αν θέλουμε να δώσουμε την ευκαιρία στους μαθητές να γνωρίσουν διαφορετικό ύφος, μπορούμε να δώσουμε δύο ή και τρία κείμενα με το ίδιο θέμα γραμμένα από διαφορετικούς συγγραφείς για να βρουν τις διαφορές και τις ομοιότητες και με τη δική μας βοήθεια να αιτιολογήσουν τις απαντήσεις τους.
- Χωρίζουμε το κείμενο σε μικρότερα κομμάτια και τα ανακατεύουμε. Ζητούμε από τους μαθητές να διαβάσουν και να βρουν τη σωστή σειρά των παραγράφων. Φροντίζουμε να υπάρχει κάτι που να τους οδηγεί στη σωστή παράγραφο.

Πλανήτης Γη: Έτος 2100

Σενάρια τρόμου θυμίζουν οι προβλέψεις των μετεωρολόγων για το μέλλον του πλανήτη. Αν δεν υπάρξουν τολμηρά μέτρα για το φαινόμενο του θερμοκηπίου, σε 100 χρόνια το χιόνι και ο πάγος θα λείψουν ακόμη και από τη Βόρεια Ευρώπη. Αντίθετως, οι νότιες περιοχές της γηραιάς ηπείρου θα υποφέρουν από ξηρασία.

Πλανήτης Γη. Έτος 2100. Η θερμοκρασία έχει ανέβει. Το 95% του όγκου των πάγων στις Άλπεις έχει εξαφανιστεί. Οι χιονοπτώσεις είναι πολύ πιο σπάνιο φαινόμενο. Οι παγωμένες ρωσικές στέπες και ο παγετός στις σκανδιναβικές χώρες αποτελούν παρελθόν. Το νερό στην Κεντρική Ευρώπη είναι άφθονο, εξαιτίας της τήξης των πάγων. Όμως έτσι ευνοείται η παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας και η γεωργία. Παρόλα αυτά οι ξαφνικές θύελλες καταστρέφουν τις σοδείες. Η στάθμη των νερών ανεβαίνει επικίνδυνα. Τα δάση της Βόρειας Ευρώπης αργοπεθαίνουν. Τα δέντρα τους -συνηθισμένα στο κρύο- δεν αντέχουν τις μεγάλες θερμοκρασίες...

Αντίθετα, στον ευρωπαϊκό νότο η ξηρασία βασιλεύει. Οι υδάτινοι πόροι στις μεσογειακές χώρες στερεύουν. Οι καλλιέργειες περιορίζονται: έλλειψη βροχοπτώσεων. Οι ανάγκες σε ενέργεια αυξάνονται το καλοκαίρι -λόγω κλιματισμού- και μειώνονται το χειμώνα, καθώς ο καιρός είναι πιο ζεστός.

Το 1997 ήταν το πιο ζεστό έτος στα χρονικά, από τότε που άρχισαν οι καταγραφές, το 1860. Η μέση θερμοκρασία σε όλη την υδρόγειο έχει αυξηθεί κατά μισό βαθμό σε σχέση με τις θερμοκρασίες της περιόδου 1961-1990. Κύρια αιτία: το φαινόμενο του θερμοκηπίου, αποτέλεσμα της ρύπανσης που σακατεύει το στρώμα του όζοντος, την ασπίδα της γης από την υπερύδρη ηλιακή ακτινοβολία. Άλλη αιτία: το φαινόμενο Ελ Νίνιο που εμφανίζεται κατά διαστήματα στο Νότιο Ειρηνικό και επηρεάζει προς το θερμότερο το κλίμα σε όλο τον κόσμο...

Παίζουμε με ένα αγριεμένο ζώο, λέει παραστατικά ο Δρ Ουάλας Μπρόκερ από το Πανεπιστήμιο Κολούμπια. Το οικολογικό σύστημα της γης είναι πολύ ευαίσθητο και το πείραμα της έκλυσης στην ατμόσφαιρα τεραστίων ποσοτήτων επιβλαβών αερίων –όπως το διοξείδιο του άνθρακα- μπορεί να αποβεί μοιραίο. Σύμφωνα με το Δόκτορα Μπρόκερ, κάθε 110.000 χρόνια το κλίμα της γης αλλάζει θεαματικά μέσα σε διάστημα 10 με 20 ετών.

Αχίλλειος πτέρνα του γήινου κλίματος είναι τα θαλάσσια ρεύματα. Η αύξηση της θερμοκρασίας απειλεί την ομαλή ροή των θερμών θαλάσσιων ποταμών που ζεσταίνουν τις ακτές της Βόρειας Ευρώπης. Αν αυτό γίνει, θα βυθιστούν στο ψύχος όλες οι περιοχές που επηρεάζονται κλιματολογικά από αυτά. Η αποτροπή του εφιάτη είναι στο χέρι του ανθρώπινου είδους και εξαρτάται από τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Αρκεί να το θελήσουμε.

Παρουσίαση: Αιμίλιος Λιάτσος
Επιμέλεια: Αντιόπη Σωτηρίου

Συμβαίνει στον κόσμο (Βιβλίο μαθητή), σελ. 50

Με τον ίδιο τρόπο μπορούμε να επεξεργαστούμε τα κείμενα: «Πόσες γλώσσες χωράνε στο τσεπάκι μας;», *Κείμενα σε απλά ελληνικά (3)*, σελ. 11-13, «Πώς να νικήσεις το άγχος», *Κείμενα σε απλά ελληνικά (3)*, σελ. 97-100, «Τι μυστήριο!», *Κείμενα σε απλά ελληνικά (3)*, σελ. 145-153, «Ιστορίες Παγόβουνων», *Συμβαίνει στον κόσμο*, σελ. 45, «Αίτνα: ένα ηφαίστειο σε δράση», *Συμβαίνει στον κόσμο*, σελ. 41, «Η παιδική εργασία», *Καταλαβαίνω και γράφω: Όταν μεγαλώσω*, σελ. 22-23, «Διαφορετικοί άνθρωποι», *Καταλαβαίνω και γράφω*:

Ανθρώπινες σχέσεις, σελ. 4-5, «Ψωμί ψωμάκι», *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (3)*, σελ. 91-94, «Ειρήνη», *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (2)*, σελ. 16 κ.ά.

Σκοπός όλων αυτών των δραστηριοτήτων είναι να προετοιμάσουμε τους μαθητές για ό,τι πρόκειται να ακούσουν, να τους κινήσουμε το ενδιαφέρον και την περιέργεια, να συνδέσουμε τις προηγούμενες γνώσεις μ' αυτές που έρχονται, να κάνουμε επανάληψη σε ό,τι έμαθαν σε προηγούμενα μαθήματα.

Ως συνέχεια ή/και συμπλήρωμα της κατανόησης γραπτού λόγου μπορούμε να έχουμε και παραγωγή γραπτού λόγου πάνω στο ίδιο θέμα που επεξεργαστήκαμε στην κατανόηση, δίνοντας μ' αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα στους μαθητές να χρησιμοποιήσουν το νέο λεξιλόγιο.

Εκτός από τις προτάσεις που προαναφέρθηκαν, ο δάσκαλος μπορεί να δώσει και διάφορους τύπους ασκήσεων για περισσότερη εξάσκηση αλλά και για τον έλεγχο του βαθμού κατανόησης γραπτού κειμένου.

2.1.1 Παραδείγματα ασκήσεων για τον έλεγχο της κατανόησης γραπτού λόγου

*Δουλεύεις βοηθός σ' ένα μαγαζί που φτιάχνει προσκλήσεις. Η δουλειά σου είναι να βάζεις τις προσκλήσεις στους σωστούς φακέλους. Αυτές τις μέρες έχεις πολλή δουλειά και για να μην κάνεις λάθος σημειώνεις τον αριθμό της πρόσκλησης στον κατάλληλο φάκελο, όπως στο παράδειγμα. Προσοχή: οι προσκλήσεις είναι **τέσσερις**, ενώ οι φάκελοι είναι **επτά** χωρίς το παράδειγμα.*

1.

Με χαρά σας προσκαλούμε στο γάμο μας που θα γίνει την Κυριακή 3 Ιουνίου και ώρα 6:30 μ.μ. στο παρεκκλήσι της Αγίας Παρασκευής στο Παλαιόκαστρο Θεσσαλονίκης.

Ανέστης & Σμαρώ

Οι γονείς
Αλέξανδρος & Μελπομένη Ντώνη
Εμμανουήλ & Ελένη Μαρόγλου

Οι κουμπάροι
Νικόλαος Γκιώσης & Σύλβια Μηνάση
Μετά την τελετή θα ακολουθήσει δεξίωση στο εξοχικό κέντρο «Εδέμ»
(περιοχή Νεοχωρούδας)

2.

Σας προσκαλώ στη βάφτισή μου που θα γίνει την Κυριακή 18 Οκτωβρίου 2007 στην εκκλησία της Αγίας Μαρίας στη Θεσσαλονίκη στις 10:00 το πρωί.

Οι γονείς μου
Γιώργος και Ελένη Παπαδοπούλου
Η νονά μου
Κάτια Παπαδάκη

3.

Ο Δήμαρχος Κηφισιάς κ. Νίκος Χιωτάκης και το Διοικητικό Συμβούλιο του Πολιτιστικού Κέντρου του Δήμου Κηφισιάς σας προσκαλεί στα εγκαίνια της ετήσιας έκθεσης ζωγραφικής των τμημάτων της καθηγήτριας Αικατερίνης Πουτέση.

Πέμπτη 24 Μαΐου και ώρα 19:30.

Αίθουσα Πολιτιστικού Κέντρου

«ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΒΑΣ. ΓΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ» Διονύσου και Μυρσίνης.

Διάρκεια έκθεσης: 24-26 Μαΐου 2007

Ώρες λειτουργίας: 10:00-13:00 & 17:00-21:00.

<http://www.kifissia.gr>

4.

Είσατε όλοι καλεσμένοι απόψε. Σε μια πρωτότυπη γιορτή. Θα την έχω προετοιμάσει από καιρό, θ' ανάψω όλα τα φώτα, θα ετοιμάσω τις πιο δημιουργικές τροφές που μας ζεσταίνουν την ψυχή. Θα τα φτιάξω όλα μόνη μου. Χωρίς τη βοήθεια ενός ψυχρού catering. Τι ξέρει αυτό άλλωστε απ' αυτά που σας αρέσουν;

5.

Ελληνικό Θέατρο Σκιών Φιγούρες από φως και ιστορία

*Εκδηλώσεις στο πλαίσιο της ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑΣ
Έκθεση - Λεύκωμα - Παραστάσεις
23 Μαρτίου – 9 Μαΐου 2004*

Η Πολιτιστική Ολυμπιάδα σε συνεργασία με το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (Ε.Λ.Ι.Α.) παρουσιάζει σειρά εκδηλώσεων με θέμα «Ελληνικό Θέατρο Σκιών: Φιγούρες από Φως και Ιστορία». Οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν την οργάνωση έκθεσης, την παρουσίαση παραστάσεων Καραγκιόζη και την έκδοση ενός λευκώματος.

<http://www.elia.org.gr>

Σημείωση: Αυτός ο τύπος άσκησης μπορεί να περιλαμβάνει αντί για προσκλήσεις SMS ή σημειώσεις και τα πρόσωπα που τα έγραψαν, ανακοινώσεις κ.ά.

Διάβασες ένα περιοδικό και έκοψες τα διαφημιστικά σλόγκαν που σου φάνηκαν έξυπνα και ενδιαφέροντα. Στη συνέχεια έκοψες και το κείμενο των διαφημίσεων που αντιστοιχεί στα σλόγκαν, αλλά τα μπέρδεψες. Βρες ποια σλόγκαν ταιριάζουν με ποιες διαφημίσεις και σημείωσε τον αριθμό τους δίπλα στο κατάλληλο κείμενο διαφήμισης, για να μπορέσεις να τα δείξεις στους φίλους σου. Προσοχή: οι διαφημίσεις είναι **πέντε**, ενώ τα σλόγκαν **επτά** χωρίς το παράδειγμα.

1.

Ολοκληρωμένα συστήματα οικιακών συσκευών,
εικόνας, ήχου, αλλά και υπολογιστές, αυτοματισμοί γραφείου,
παιχνιδομηχανές και διάφορα gadgets.

2.

Σε ανακουφίζει...
Σε βοηθάει...
Σε καλύπτει...

Προστακτική, σελ. 50

3.

Ο γνωστός εκδοτικός οίκος «Άγκυρα» ανοίγει ένα όμορφο στέκι στον «Πολυχώρο», στη Σόλωνος. Το νέο στέκι, που σε τίποτα δε θυμίζει εμπορικούς χώρους, βρίσκεται σε ένα υπέροχο διατηρητέο κλασικό στον αριθμό 124. Στο ισόγειο βρίσκουμε το βιβλιοπωλείο. Κάθε Τετάρτη εδώ έχει «βιβλιοθεραπεία» -έκπτωση έως και 15% σε όλα τα βιβλία. Στο υπόγειο η «Παιδική Φωλιά» προσφέρει πολλά παιδικά βιβλία, αλλά και κάθε Σάββατο μετά τις 11 π.μ. γίνονται διάφορες εκδηλώσεις για τους μικρούς βιβλιοφάγους (παραστάσεις, αφηγήσεις...).

Και βγαίνουμε στην πλακόστρωτη αυλή, στο καφενείο που σερβίρει καφέ στη χόβολη και γλυκό του κουταλιού μέχρι ούζο και μεζέδες. Τέλος, στο δεύτερο όροφο η αίθουσα «Λέξεις και Νότες» είναι ένας ιδανικός χώρος για γεύμα και ποτό.

Καταλαβαίνω και γράφω: Τρόπος Ζωής, σελ. 8

4.

Ολοκαίνουρια προϊόντα περιποίησης για τη φροντίδα του προσώπου και του σώματος που στόχο έχουν να μας κάνουν ακόμα πιο όμορφες.

5.

Κομψά αντικείμενα και λευκά είδη για τον προσωπικό σας χώρο σε μοντέρνο ύφος αλλά και σε λιτές γραμμές για να στολίσετε με το δικό σας στιλ κάθε γωνιά του σπιτιού σας.

6.

Το νερό είναι στη φύση μας. Είναι δίπλα μας, μέσα μας, ολόγυρά μας. Είναι παντού στον κόσμο μας. Με εξειδικευμένη τεχνολογία και τεχνογνωσία, σεβασμό στο περιβάλλον και με πρόσωπο ανθρώπινο και φιλικό, η ΕΥΔΑΠ φροντίζει για την ίδια μας τη ζωή.

α. Αγκυροβολήστε στην οδό Σόλωνος!	
β. Ανακαλύπτω τον κόσμο!	
γ. Βιταμινοτονωθείτε!	
δ. Όλα τα ηλεκτρικά χιλιάδες πιο φτηνά!	1 παράδειγμα
ε. Αρμονική συμφωνία ζωής!	
ζ. Σταματήστε και σκεφτείτε, ξεκινήστε και απολαύστε!	
η. Τοποθετηθείτε σωστά!	
θ. Υπέροχο ταξίδι ομορφιάς!	

Προστακτική, σελ. 50

Σημείωση: Αυτός ο τύπος άσκησης μπορεί να εφαρμοστεί σε μία επιλογή άρθρων από τον τύπο με την οδηγία οι μαθητές να αντιστοιχίσουν το απόσπασμα του άρθρου με τον τίτλο του.

Διαβάζεις το μύθο για το θυμό του Αχιλλέα και προσπαθείς να ταιριάξεις τα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν στο μύθο με τα γεγονότα (μόνο στο συγκεκριμένο απόσπασμα) σημειώνοντας τον αριθμό του προσώπου δίπλα στο κατάλληλο γεγονός, όπως στο παράδειγμα. Προσοχή: τα πρόσωπα του μύθου είναι **τρία**, ενώ τα γεγονότα **έξι** χωρίς το παράδειγμα.

Ο μεγάλος θυμός του Αχιλλέα

Εννιά χρόνια πολιορκούσαν την Τροία οι Αχαιοί αλλά δεν κατάφερναν να νικήσουν. Στα δέκα χρόνια μια φοβερή αρρώστια σκότωσε πολλούς Αχαιούς. Από το μάντη Κάλχα έμαθαν ότι για το κακό που είχαν πάθει έφταιγε ο ίδιος ο Αγαμέμνονας. Ο αρχηγός των Αχαιών είχε εξοργίσει το θεό Απόλλωνα, γιατί κρατούσε αιχμάλωτη στη σκηνή του την όμορφη κόρη του Χρύση που ήταν ιερέας του Απόλλωνα. Ο Αγαμέμνονας όμως ήθελε αντάλλαγμα, για να δώσει πίσω την όμορφη κοπέλα και ζήτησε να του κάνουν ένα μεγάλο δώρο. Ο Αχιλλέας αντέδρασε και ο Αγαμέμνονας του είπε λόγια βαριά και άδικα που τον πλήγωσαν βαθιά. Ο Αχιλλέας, ο πιο γενναίος όλων των Αχαιών, θύμωσε πάρα πολύ και δήλωσε ότι δε θα ξαναπολεμήσει. Για βδομάδες έμεινε κλεισμένος στη σκηνή του.

Παρελθόν: ρήματα σε –ω, σελ. 96

Τα πρόσωπα του μύθου		Τα γεγονότα του μύθου	
1	Αγαμέμνονας	Θυμώνει με τον Αγαμέμνονα.	
2	Αχιλλέας	Χάνει την κόρη του.	
3	Κάλχας	Φανερώνει την αιτία της αρρώστιας.	
4	Απόλλωνας	Αρρωσταίνουν.	
		Σκοτώνεται.	
		Διαπράττει ύβρη. παράδειγμα	1
		Προσβάλλεται και απομακρύνεται από τη μάχη.	

Σημείωση: Αυτός ο τύπος άσκησης μπορεί να εφαρμοστεί στα εξής κείμενα: «Οδυσσέας», *Παρελθόν σε -μαι*, σελ. 12, «Ο Αρίονας και το δελφίνι», «Σκύλλα και Χάρυβδη/Σειρήνες», *Παρελθόν σε -μαι*, σελ. 34, «Ο Έκτορας, ήρωας της Τροίας», *Παρελθόν σε –ω*, σελ. 77, «Η Ευρώπη και ο ταύρος», *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (4)*, σελ. 87-89, Ο Κύκλωπας Πολύφημος, *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (1)*, σελ. 67-71 και πολλά άλλα.

Στο παρακάτω κείμενο περιγράφονται τρία πρόσωπα μιας οικογένειας: ο μπαμπάς, η μαμά και το παιδί τους. Το παιδί παρουσιάζει τα σχέδια και τις σκέψεις του καθενός. Διαβάζεις το κείμενο και στη συνέχεια προσπαθείς να βρεις και σημειώνεις με ένα σταυρό (+) ποια ευχή θα

έκανε το κάθε μέλος της οικογένειας. Προσοχή: οι ευχές είναι **τέσσερις**, ενώ τα πρόσωπα που κάνουν την ευχή **τρία**.

Δεν μπορεί να είναι έτσι

Στο τραπέζι ο πατέρας μου είπε ότι αύριο ξεκινάει δουλειά. Σε ένα μηχανουργείο στον Πειραιά. Τα λεφτά δεν είναι καλά. Το ξέρει. Τον πληρώνουν, λέει, κάτω από το βασικό. Αλλά τι να κάνει...; Δε γίνεται αλλιώς. Δεν μπορεί να περιμένει άλλο για μια πιο καλή δουλειά. Αν όμως κάνουμε οικονομίες και με αυτά τα λεφτά που θα παίρνει ο πατέρας, μπορεί σε έξι μήνες, σε ένα χρόνο το πολύ να μαζέψουμε όσα χρειάζεται για να πάρουμε ένα μικρό μεταχειρισμένο τώρνο. Μετά θα γυρίσουμε στη Σύμη. Εκεί ο πατέρας θα ανοίξει ένα μηχανουργείο. Θα έχει πολλή δουλειά, γιατί τώρα με τα караβάκια, με τα τουριστικά μαγαζιά, χρειάζεται η Σύμη ένα μηχανουργείο. Θα φτιάχνει βίδες, παξιμάδια, καρφιά.

Γιατί εδώ στη Αθήνα, λέει ο πατέρας, δεν μπορείς να δεις προκοπή. Έχεις πολλά έξοδα. Νοίκι, φως, εισιτήρια για να πας στη δουλειά σου και να έρθεις, πιο καλό ντύσιμο, πετρέλαιο, κοινόχρηστα, άσε που το φαγητό είναι πιο ακριβό.

Στη Σύμη όμως το σπίτι μας το έχουμε, καμιά κοτούλα μπορεί να ξαναβάλουμε, μπορείς να κατέβεις με τα παλιόρουχα της δουλειάς από το σπίτι στο Γιαλό. Όλοι έτσι γυρίζουν. Δε χρειάζεσαι εισιτήρια, δε χρειάζεσαι πετρέλαιο, άρα η ζωή είναι πιο φτηνή».

«Και πιο καλή» είπε η μάνα μου που δε λέει πολλά.

Εγώ δε μιλάω. Τι να πω; Ούτε ξέρω αν θέλω να μείνω στην Αθήνα ή να γυρίσω στη Σύμη. Βέβαια, στεναχωριέμαι λίγο στην Αθήνα. Αλλά είναι αρχή. Μετά δεν μπορεί να είναι έτσι η ζωή στην Αθήνα! Δεν μπορεί! Γιατί τότε όλοι έρχονται από τα νησιά και τα χωριά στην Αθήνα και όλο μένουν; Μπορεί να μένουν και σε καλά σπίτια και να ντύνονται ωραία και να πηγαίνουν σε ωραία σχολεία. Γιατί αλλιώς μένουνε; Τώρα που θα πιάσει δουλειά ο πατέρας μπορεί να αλλάξει η ζωή μας. Και σιγά σιγά να αλλάξει κι αυτός και να θέλει να μείνει.

Ευγενία Φακίνου «Αστραδενή» (με αλλαγές)

Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (1), σελ. 43

	Μαμά	Μπαμπάς	Κόρη
Αχ και να έπαιρνα 1.200 ευρώ από τη δουλειά μου στο μηχανουργείο του Πειραιά!			
Μακάρι να ήξερα πού είναι καλύτερα: στην Αθήνα ή στη Σύμη;			
Ας αγοράζα ένα καινούριο αυτοκίνητο!			
Εύχομαι να πάμε γρήγορα στο νησί και να ζούμε μια καλή και φτηνή ζωή!			

Σημείωση: Αυτός ο τύπος άσκησης μπορεί να εφαρμοστεί στο κείμενο «Τα γενέθλια (Χάρι Πότερ)», *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (3)*, σελ. 113-116.

Έχεις ζητήσει από ένα φίλο σου πληροφορίες για χειμερινές διακοπές στη Βόρεια Ελλάδα. Εκείνος σου στέλνει ένα διαφημιστικό φυλλάδιο από έναν παραδοσιακό ξενώνα στην Καστοριά. Για να οργανώσεις τη σκέψη σου και να ξέρεις τι ακριβώς θέλεις από τις διακοπές σου, έχεις κρατήσει σημειώσεις. Καθώς διαβάζεις το φυλλάδιο, βάζεις ένα σταυρό (+) σε όσες από τις ανάγκες σου μπορεί να ικανοποιήσει ο ξενώνας, όπως στο παράδειγμα. Οι σταυροί που πρέπει να σημειώσετε είναι **τέσσερις** χωρίς το παράδειγμα.

Η ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟΝ ΞΕΝΩΝΑ

Ο ξενώνας «Αλέξανδρος» είναι ένα νεόχτιστο τριώροφο κτήριο με στοιχεία παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Βρίσκεται στη νοτιοδυτική έξοδο του Νεστορίου στο ενδιάμεσο της απόστασης προς το χώρο του River Party. Στην ουσία αποτελεί το τελευταίο χτίσμα του χωριού προς εκείνη την πλευρά. Διαθέτει τέσσερα δωμάτια και έχει συνολική δυναμικότητα 12 κρεβατιών. Τα δωμάτια είναι επιπλωμένα σε «ρουστίκ» στιλ με έμφαση στην ευρυχωρία, την άνεση και την καθαριότητα. Καταβάλλεται κάθε φροντίδα ώστε το room service να διατηρείται συνεχώς σε άψογο επίπεδο. Στο ισόγειο του κτηρίου υπάρχει μεγάλος χώρος υποδοχής που λειτουργεί ταυτόχρονα σαν καθιστικό, bar και εστιατόριο.

Η ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΥΖΙΝΑ

Στον ξενώνα «Αλέξανδρος» θα έχετε την ευκαιρία να γευτείτε μερικά από τα καλύτερα δείγματα της μακεδονικής κουζίνας. Πρόκειται για πιάτα με δυνατές γεύσεις μεγάλης διατροφικής αξίας, απαραίτητης παραδοσιακά στους ντόπιους κάτοικους με τις επίπονες ασχολίες. Για πρωινό μπορείτε να απολαύσετε ντόπια αυγά με ζωηρόχρωμους κρόκους, σερβιρισμένα κατά την προτίμησή σας. Προσφέρεται επίσης γνήσια σπιτική μαρμελάδα και χωριάτικο

ζυμωτό ψωμί. Ο φούρνος του ψωμιού βρίσκεται στη γωνία του κήπου του ξενώνα. Για το μεσημεριανό ή το δείπνο σας, ανάλογα με την ημέρα, έχετε ευχέρεια επιλογής ανάμεσα σε νοστιμότατα πιάτα. Μπορείτε να διαλέξετε μία από τις ζυμωτές χωριάτικες πίτες από σπανάκι, τυρί, γάλα και ξινόγαλα. Μπορείτε να δοκιμάσετε κοκκινιστό κουνέλι με μακρύ μακαρόνι ή γίδα και ζυγούρι στη γάστρα. Ή μπορείτε να ακολουθήσετε τη συμβουλή «εκείνων που ξέρουν» και να παραγγείλετε σούπα από κόκορα ή κόκορα κοκκινιστό κατσαρόλας που η οικοδέσποινα φτιάχνει με μοναδική τέχνη και συνδυασμό μπαχαρικών.

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ ΜΕ JEEP

Ο ξενώνας σε συνεργασία με τοπικό γραφείο περιηγητικού τουρισμού και υπαίθριων σπορ σάς δίνει την ευκαιρία να δείτε από κοντά μερικές από τις πλέον ονομαστές ομορφιές του Γράμμου. Τα jeep σάς παραλαμβάνουν από τον ξενώνα και σας επιστρέφουν ακριβώς σ' αυτόν. Η διαδρομή που στο χάρτη σημειώνεται με την κόκκινη γραμμή διασχίζει εξ Ανατολών προς Δυσμάρς όλο το βόρειο σκέλος του ορεινού συμπλέγματος, αντίθετα με το ρου του άνω Αλιάκμονα.

Θα ήθελα:

να είμαι μακριά από αστικά κέντρα, σχεδόν ερημικά	παράδειγμα +
να είμαι σε χώρο όπου γίνονται πολλά πάρτι	
να μείνω σε ένα χώρο με παραδοσιακή διακόσμηση	
να μείνω σε ένα μεγάλο άνετο χώρο με έμφαση στους κανόνες υγιεινής	
να υπάρχει μέσα στο χώρο διαμονής μου μπαρ και εστιατόριο	
να δοκιμάσω παραδοσιακά πιάτα, υγιεινά και με χαμηλή θερμιδική αξία	
να πάω για κυνήγι και στη συνέχεια να μαγειρέψω το θήραμά του	
να υπάρχει δυνατότητα ξενάγησης σε περιοχές προσβάσιμες με τα πόδια	
να υπάρχει δυνατότητα ενοικίασης τζίπ για εκδρομές	

Σημείωση: Αυτός ο τύπος άσκησης μπορεί να εφαρμοστεί σε αυθεντικά κείμενα που διαφημίζουν προϊόντα ή παροχή υπηρεσιών.

Το παρακάτω ποίημα του Ζαχαρία Παπαντωνίου έχει μελοποιηθεί από το Μιλτιάδη Πασχαλίδη. Ακούτε το τραγούδι και στη συνέχεια το βλέπετε στη γραπτή του μορφή. Οι μισές ομάδες θα απαντήσουν **ως στιχουργοί**, ενώ οι άλλες μισές **ως ποιητές**.

Ο παπαγάλος

Σαν έμαθε τη λέξη «καλημέρα»

Ο παπαγάλος είπε ξαφνικά

«Είμαι σοφός,

γνωρίζω ελληνικά.

Τι κάθομ' εδώ πέρα;»

Την πράσινη ζακέτα του φορεί

και στο συνέδριο των πουλιών πηγαίνει

Για να τους πει μια γνώμη φωτισμένη.

Παίρνει μια στάση λίγο σοβαρή,

ξεροβήχει, κοιτάζει λίγο πέρα

και τους λέει «Καλησπέρα».

Ο λόγος του θαυμάστηκε πολύ

«Τι διαβασμένος» λένε «ο παπαγάλος!

Θα 'ναι σοφός αυτός πολύ μεγάλος,

αφού μπορεί και ανθρώπινα μιλεί.

Απ' τις Ινδίες φερμένος, ποιος ξέρει

πόσα βιβλία μαζί του να 'χει φέρει.

Με τι σοφούς εμίλησε και πόσα να ξέρει

στων γραμματικών τη γλώσσα!»

«Κυρ παπαγάλε, θα χουμε την τύχη
να μάθουμε τι λες και παρά πέρα;»
Ο παπαγάλος βήχει ξεροβήχει
Μα τι να πει; Ξανάπε «καλησπέρα».

Μαζί, σελ. 121

Χωρίζετε σε ομάδες και αναλαμβάνετε να απαντήσετε γραπτά στις ερωτήσεις που ακολουθούν και να δικαιολογήσετε τις απαντήσεις σας:

- Με ποιον τρόπο το ποίημα μιλάει για τη δύναμη του λόγου στον άνθρωπο;
- Η γλωσσομάθεια είναι δείγμα μόρφωσης;
- Η γνώση της ελληνικής γλώσσας είναι σημάδι σοφίας.

Μπορείτε να κρατήσετε σημειώσεις ή να γράψετε την άποψή σας σε μία παράγραφο (150 λέξεις). Στο τέλος όλες οι ομάδες θα παρουσιάσουν τις απόψεις τους.

Σημείωση: Αυτός ο τύπος άσκησης μπορεί να εφαρμοστεί στο ποίημα «Τα τζιτζίκια» του Οδυσσέα Ελύτη (Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (3), σελ. 31), στο δημοτικό τραγούδι «Γιάννη μου το μαντίλι σου» (Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (1), σελ. 14), καθώς και στο μελοποιημένο ποίημα «Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας», Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (2), σελ. 28.

Η Ελένη εργάζεται σε μία εταιρεία εύρεσης εργασίας. Αυτήν την εβδομάδα η εταιρεία της δημοσίευσε τις παρακάτω αγγελίες εργασίας. Η Ελένη πρέπει τώρα να ψάξει τα βιογραφικά που έχει η εταιρεία, για να βρει τον πιο κατάλληλο για την κάθε θέση. Μπορείς να τη βοηθήσεις; Θα διαβάσεις πρώτα τις αγγελίες και μετά θα σημειώσεις τον αριθμό της αγγελίας στο κομμάτι «εργασιακή εμπειρία» από τα βιογραφικά που ακολουθούν. Προσοχή: οι αγγελίες είναι **έντεκα**, ενώ τα κομμάτια από βιογραφικά σημειώματα **επτά** χωρίς το παράδειγμα.

Μικρές Αγγελίες

1. ΑΠΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ Όμιλο στη Θεσ/νίκη ζητούνται καθηγητές φιλόλογοι 210- 5244.508.	2. ΑΠΟ ΣΥΝΕΡΓΕΙΟ αυτοκινήτων στο Γαλάτσι ζητείται Φανοποιός. Τηλ: 210 2925333, 210 2931822.
3. ΒΑΦΕΑΣ σιδήρου έως 45 ετών ζητείται για μόνιμη απασχόληση από κατασκευαστική εταιρία στη βιομηχανική ζώνη Κιλκίς. Τηλ: 23410 64700.	4. ΓΑΖΩΤΡΙΑ εξειδικευμένη έως 45 ετών ζητείται από εξαγωγική βιοτεχνία για το τμήμα δειγμάτων. Θα προτιμηθεί άτομο με γνώση και άλλων μηχανών. Ευχάριστο περιβάλλον στην περιοχή Θέρμης Θεσσαλονίκης. Τηλ. 2310-467487.
5. ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ Σερβιτόρες και	7. ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ πτυχιούχοι από

<p>Σερβιτόροι για παραλιακό καφέ στο Π. Φάληρο. Βιογραφικά στο e-mail: anail_liana@yahoo.com, με κωδικό P.F. Τηλ: 6948 174826.</p>	<p>χρηματοοικονομικό όμιλο για 4 θέσεις πωλήσεων. Παρέχονται: Υψηλές μηνιαίες αποδοχές, άριστες συνθήκες εργασίας. Απαραίτητα προσόντα: 28-40 ετών, υπευθυνότητα, έφεση στην επικοινωνία Βιογραφικά φαξ 2310-428971.</p>
<p>7. ΗΛΕΚΤΡΟΣΥΓΚΟΛΛΗΤΗΣ Τεχνίτης έως 45 ετών ζητείται για μόνιμη απασχόληση, από κατασκευαστική εταιρία στη βιομηχανική ζώνη της Ν. Σάντα Κιλκίς. Τηλ: 23410 64700.</p>	<p>8. ΛΑΜΑΡΙΝΑΣ οχημάτων ζητείται με εμπειρία στα βαρέα οχήματα στο Ωραιόκαστρο. Τηλ: 2310 683555, κος Στουγιάννης.</p>
<p>9. ΛΟΥΣΤΡΑΔΟΡΟΣ έμπειρος ζητείται από σοβαρό εργοστάσιο επίπλων στη Γέφυρα Θεσσαλονίκης. Τηλ: 2310 715823, 2310 729955.</p>	<p>10. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΗΣ Η/Υ ζητείται σε τεχνικό πολυκατάστημα με γνώσεις και εμπειρία σε προγράμματα ERP περιοχή Σταυρούπολη 2310-684047.</p>
<p>11. ΤΑΠΕΤΣΕΡΗΣ ζητείται από επιπλοποιείο, σταθμός ηλεκτρικού Καλλιθέας. Τηλ: 210 9580098, 210 9569058.</p>	<p>12. ΤΕΧΝΙΤΗΣ Ξυλουργείου έως 45 ετών ζητείται από κατασκευαστική βιοτεχνία οργάνων παιδικής χαράς και αθλητικών οργάνων στη βιομηχανική ζώνη Κιλκίς για μόνιμη απασχόληση. Τηλ: 23410 64700.</p>

Εργασιακή εμπειρία

Εμπειρία προγραμματισμού 2-3 χρόνια σε Microsoft .NET. Visual C, C++.	
Εξάχρονη απασχόληση σε βιοτεχνία ενδυμάτων-γνώση χειρισμού ραπτομηχανών SINGER και PFAFF.	
Εξειδίκευση στην τεχνολογία ξύλου και τη χρωματολογία.	
Εργασία για πέντε χρόνια σε κατασκευαστική εταιρεία συγκόλλησης αλουμινίου και χυτοσιδήρου.	
Καλλιτεχνική ταπετσαρία για μοντέρνα έπιπλα και έπιπλα αντίκες.	
Μακρόχρονη εμπειρία στη διδασκαλία αρχαίων και νέων ελληνικών, καθώς και λατινικών (ιδιαίτερα μαθήματα και φροντιστήρια). παράδειγμα	1
Πτυχιούχος του Οικονομικού Τμήματος της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ	
Σημαντική εμπειρία σεβρισίματος σε μπαρ και εστιατόρια της Αθήνας (βλ. αναλυτικά παρακάτω).	

Η παρακάτω εισαγωγή της κινηματογραφικής κριτικής του Τιτανικού εμφανίστηκε σε ένα περιοδικό της πόλης σου. Θέλεις να τη διαβάσεις στο μικρό σου αδερφάκι, αλλά φοβάσαι

μήπως δεν καταλάβει κάποιες δύσκολες λέξεις και εκφράσεις. Γι' αυτό, τις αντικαθιστάς με κάποιες πιο απλές! Προσοχή! Οι λέξεις και οι φράσεις που πρέπει να βρεις είναι **επτά** χωρίς το παράδειγμα!

Ας δούμε τώρα τον κόσμο του κινηματογράφου! Η ακριβότερη κινηματογραφική παραγωγή που έγινε ποτέ στην ιστορία του Χόλιγουντ, έκανε ήδη πρεμιέρα στις Η.Π.Α. κι (1) **έσπασε ταμεία**.

Μιλάμε για την ταινία ΤΙΤΑΝΙΚΟΣ του Τζέιμς Κάμερον, η οποία στοίχισε ούτε λίγο ούτε πολύ 200 εκατομμύρια δολάρια. Η ταινία (2) **γυρνάει το ρολόι του χρόνου** πίσω στις 14 Απριλίου 1912 και περιγράφει την τραγωδία του Τιτανικού που έγινε ο υγρός τάφος για περίπου 1500 ανθρώπινες ζωές.

Μια νύχτα χωρίς φεγγάρι, στις 14 Απριλίου του 1912, στη μέση του ταξιδιού του από το Σαουθάμπτον προς τη Νέα Υόρκη, το υπερωκεάνιο Τιτανικός (3) **προσέκρουσε** σε παγόβουνο και μέσα σε τρεις ώρες το (4) **μεγαθήριο** βυθίστηκε παίρνοντας μαζί του 1523 από τους 2228 επιβάτες του. Η τραγωδία του Τιτανικού έγινε το σύμβολο της ανθρώπινης (5) **υπερωψίας** απέναντι στη φύση. Οι κατασκευαστές του χαρακτήριζαν τον Τιτανικό αβύθιστο και στο πλοίο δεν υπήρχαν αρκετές σωσίβιες λέμβοι. Μεταξύ των θυμάτων ήταν μερικοί από τους πλουσιότερους, τους διασημότερους και τους ισχυρότερους του κόσμου.

Στα κάτω καταστρώματα όμως ήταν και υποψήφιοι μετανάστες στο Νέο Κόσμο, (6) **λαθρεπιβάτες**, μια μικρή κοινωνία πλούσιων και φτωχών που βρέθηκαν ο ένας δίπλα στον άλλο στο μοιραίο ταξίδι.

Πέντε χιλιάδες αντικείμενα που (7) **ανασύρθηκαν** από το ναυάγιο του Τιτανικού το 1985 είναι οι αιώνιοι μάρτυρες της ιστορίας τους. Ένα πλατινένιο δαχτυλίδι με διαμάντια, ένα επίχρυσο κηροπήγιο, ένα μπρούτζινο χερουβείμ, μια χειρόγραφη αίτηση μετανάστευσης στις Ηνωμένες Πολιτείες ή τα ερωτικά γράμματα που βρέθηκαν στις (8) **αποσκευές** ενός επιβάτη, του Χάουαρντ, γραμμένα από την πένα της αγαπημένης του, της Περλ. Κανένας δε θα μάθαινε για τη δική τους ιστορία αγάπης, αν ο Χάουαρντ δε βρισκόταν στον Τιτανικό.

Συμβαίνει στον κόσμο, σελ 21

έκοψε πάρα πολλά εισιτήρια παράδειγμα	1
βαλίτσες	
βγήκαν στην επιφάνεια	
επιβάτες χωρίς εισιτήριο	
μάς πάει	
υπερβολικά μεγάλο	
χτύπησε πάνω	
βρέθηκαν	

περιφρόνησης	
επιβάτες χωρίς προορισμό	
συσσκευασίες	

Σημείωση: Αυτός ο τύπος άσκησης μπορεί να εφαρμοστεί στα εξής κείμενα: «Οι θαλάσσιες χελώνες κινδυνεύουν», *Συμβαίνει στον κόσμο*, σελ. 37, «Υποβρύχια αρχαιολογία», *Παρελθόν σε –μαι*, σελ. 74-75, «Φοβάσαι τις νυχτερίδες;», *Ενεστώτας*, σελ. 56, «Γνωρίζω το διαδίκτυο», *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (2)*, σελ. 117-119 κ.ά.

Είσαι δημοσιογράφος σε ένα τοπικό τηλεοπτικό κανάλι. Ο ανταποκριτής σας στη Βενεζουέλα σας στέλνει με SMS μία σημαντική είδηση σχεδόν τηλεγραφικά:

Αεροπορική τραγωδία Καρακάς Βενεζουέλας
 Διεθνή πρακτορεία ειδήσεων: 95 νεκροί
 Υπεύθυνος εταιρείας δεν απαντά για αίτια
 Αυτόπτες μάρτυρες: αεροπλάνο φλόγες
 Ο πρωθυπουργός: λύπη
 Υπεύθυνος συντήρησης: παραίτηση

*Εσύ θα πρέπει να επιλέξεις τα κατάλληλα ρήματα ώστε να τελειώσεις το κείμενο που ξεκίνησες να γράφεις και που θα πρέπει να προβληθεί σε ένα έκτακτο δελτίο ειδήσεων. Προσοχή: τα σωστά ρήματα είναι **έξι** χωρίς το παράδειγμα!*

Έκτακτο δελτίο ειδήσεων

Αεροπορική τραγωδία (1) πριν από λίγο στην πρωτεύουσα της Βενεζουέλας, Καρακάς. Όπως (2)..... τα διεθνή πρακτορεία ειδήσεων, πιθανότατα και οι 95 επιβάτες του αεροπλάνου είναι νεκροί. Ο υπεύθυνος της αεροπορικής εταιρείας (3)να απαντήσει στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων σχετικά με τα αίτια του δυστυχήματος. Αυτόπτες μάρτυρες ανέφεραν ότι είδαν το αεροπλάνο να (4) Ο πρωθυπουργός (5) τη λύπη του για το τραγικό συμβάν. Από τα στοιχεία που διαθέτουν τα πρακτορεία ειδήσεων (6) ότι ο υπεύθυνος συντήρησης των αεροπλάνων της εταιρείας (7)..... την παραίτησή του!

Παρελθόν: ρήματα σε –ω, σελ. 73

συνέβη	παράδειγμα	1
Αρνήθηκε		
απέφυγε		

ειπώθηκε	
ανέφεραν	
εξέφρασε	
υπέβαλε	
προέκυψε	
φλέγεται	
δείχνει	

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Μπορείτε να αξιοποιήσετε πολλά κείμενα από τον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο για να διαμορφώσετε τις δικές σας δραστηριότητες κατανόησης γραπτού λόγου με θέμα τις ειδήσεις. Ένα παράδειγμα θα δείτε παρακάτω.

*Στο χθεσινό δελτίο ειδήσεων παρουσιάστηκε μια «παράξενη» και πρωτότυπη είδηση για τη φασαρία που κάνουν τα παιδιά στο σχολείο. Από το κείμενο της είδησης λείπουν φράσεις ή προτάσεις, που βρίσκονται σε τυχαία σειρά στον πίνακα που ακολουθεί. Διάβασε προσεκτικά το κείμενο και βάλε τον αριθμό του κάθε κενού στο κουτάκι, δίπλα στην πρόταση που πιστεύεις ότι είναι αυτή που λείπει, όπως στο παράδειγμα. Προσοχή: οι σωστές απαντήσεις είναι **πέντε** χωρίς το παράδειγμα. Στον πίνακα υπάρχουν και τρεις φράσεις από άλλο κείμενο.*

Πρόστιμο σε δημοτικό σχολείο για... ηχορύπανση

Δικαστήριο της Αθήνας επέβαλε πρόστιμο σε δημοτικό σχολείο του Περιστερίου για... ηχορύπανση. Όσο και αν φαντάζει απίστευτο, οκτώ κάτοικοι του Περιστερίου έστειλαν (1).....το 31ο Δημοτικό σχολείο της περιοχής, υποστηρίζοντας ότι οι παιδικές φωνές και τα παιχνίδια τους δημιούργησαν ψυχική βλάβη.

Οι κάτοικοι (2)..... μένουν ακριβώς απέναντι από το σχολείο. Μέτρησαν τα ντεσιμπέλ και προσκόμισαν τα αποτελέσματα στο δικαστήριο.(3)....., οι κάτοικοι αναφέρουν, μεταξύ άλλων, ότι θόρυβο προκαλούν περίπου δέκα μπάλες και η σφυρίχτρα του γυμναστή. Σημειώνουν ακόμα ότι θόρυβο κάνουν και οι γονείς όταν πηγαίνουν να πάρουν τα παιδιά τους από το σχολείο. Πολλοί γονείς ανταπάντησαν (4) Οι δάσκαλοι, από την άλλη πλευρά του σχολείου τηρούν (5)..... στην προσπάθειά τους να μη δοθεί έκταση στο επεισόδιο.

Το διοικητικό πρωτοδικείο της Αθήνας, με μια πρωτοφανή απόφαση, δικαίωσε τους κατοίκους και υποχρεώνει τον δήμο Περιστερίου (6) και να τοποθετήσει ηχοπετάσματα, κάτι που ακόμη δεν έχει κάνει.

Η υπόθεση έφθασε και στη Βουλή, με ερώτηση που κατέθεσε προς τους συναρμόδιους υπουργούς ο βουλευτής του ΣΥΝ Θανάσης Λεβέντης. «Αυτό είναι παράξενο και παράλογο» σχολίασε ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Παιδείας.

<http://www.megatv.com/gegonota/newscaregs.asp>

λέγοντας πως είναι τουλάχιστον απάνθρωπη η συμπεριφορά των «γειτόνων του σχολείου»	
να καταβάλει αποζημίωση ύψους 80 χιλιάδες ευρώ	
Ουδέτερη στάση	
που ξεκίνησαν το δικαστικό αγώνα	
σιγή ιχθύος	
Στην αγωγή που κατέθεσαν	
στο εδώλιο του κατηγορουμένου	1 παράδειγμα
που έκαναν πολλή φασαρία	
πώς λείπει η αγωγή	
να αντιμηνύσει τους κατοίκους του Περιστερίου	

Σημείωση: Αυτός ο τύπος άσκησης μπορεί να εφαρμοστεί στα εξής κείμενα: «Γάτα στο στεγνωτήριο», *Συμβαίνει στον κόσμο*, σελ. 14, «Διαστημόπλοιο Μαρς», *Συμβαίνει στον κόσμο*, σελ. 74, «Δουλειά με πολλά ρίχτερ», *Καταλαβαίνω και γράφω: Όταν μεγαλώσω*, σελ. 14, «Κοινωνικά συστήματα», *Καταλαβαίνω και γράφω: Ανθρώπινες σχέσεις*, σελ. 20-21, «Η εικόνα του 13χρονου μαθητή», *Καταλαβαίνω και γράφω: Τρόπος ζωής*, σελ. 12-13 κ.ά.

2.2 Κατανόηση προφορικού λόγου

Πολλές από τις δραστηριότητες που παρουσιάστηκαν για την κατανόηση γραπτού λόγου είναι δυνατό να εφαρμοστούν και στην *κατανόηση προφορικού λόγου*. Η διαφορά έγκειται στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται το κείμενο στους μαθητές. Το κείμενο γι' αυτή τη δεξιότητα μπορούμε να το διαβάσουμε εμείς στην τάξη, μπορούμε να το ηχογραφήσουμε με τη δική μας φωνή ή να ζητήσουμε από κάποιους άλλους να το διαβάσουν και να το ηχογραφήσουμε ή να βρούμε ένα έτοιμο ηχογραφημένο κείμενο. Μπορούμε ακόμη να χρησιμοποιήσουμε ηχογραφημένες από ραδιόφωνο ή βιντεοσκοπημένες τηλεοπτικές εκπομπές.

Όποιον τρόπο και αν επιλέξουμε, καλό είναι να έχουμε και κάποιες ασκήσεις που θα έχουν ως στόχο την καλύτερη κατανόηση του προφορικού λόγου εκ μέρους των μαθητών, αλλά και τον έλεγχο του βαθμού κατανόησης.

Παράδειγμα: Αν θέλουμε να κάνουμε τους μαθητές μας να προσέξουν ορισμένα σημεία ενός κειμένου, μπορούμε να ηχογραφήσουμε ένα διάλογο μεταξύ φυσικών ομιλητών και πριν τους ζητήσουμε να τον ακούσουν, τους δίνουμε κάποιες ερωτήσεις, για να τους βοηθήσουμε αφενός να κατανοήσουν ευκολότερα το κείμενο και αφετέρου να προσέξουν περισσότερο τα σημεία που εμείς κρίνουμε ως σημαντικά. Για παράδειγμα:

Διαβάστε προσεκτικά τις παρακάτω ερωτήσεις και καθώς ακούτε τη συνομιλία, προσπαθήστε να βρείτε τις απαντήσεις στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Ποιοι μιλούν;
2. Ποια είναι η ηλικία τους;
3. Σε ποιο μέρος βρίσκονται;
4. Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν;
5. Ποια είναι η λύση που τελικά προτείνει ο ένας από τους δύο;

Με αυτόν τον τρόπο αφενός προετοιμάζουμε τους μαθητές για ό,τι πρόκειται ν' ακούσουν και αφετέρου τους επισημαίνουμε τι πρέπει να προσέξουν περισσότερο.

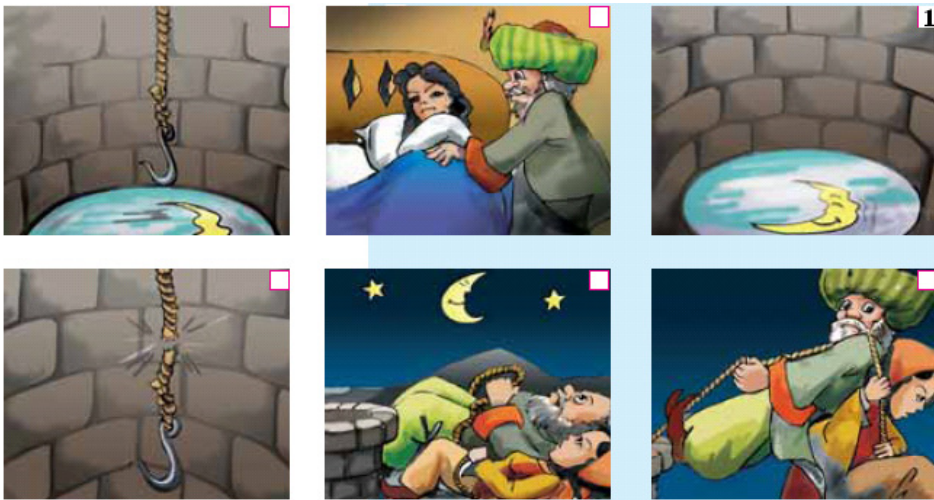
Ένα σημείο που καλό είναι να προσέξει ο δάσκαλος στην ανάπτυξη των ασκήσεων είναι οι εισαγωγικές οδηγίες, οι οποίες θα πρέπει να είναι δομημένες με τρόπο που αφενός να προετοιμάζουν και να δίνουν μια ιδέα για το περιεχόμενο του κειμένου που πρόκειται να ακούσουν οι μαθητές (μπορεί να είναι διάλογος ή μια συζήτηση) και αφετέρου να τους δίνουν τις απαραίτητες πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να απαντήσουν καθώς και τον αριθμό των ορθών απαντήσεων.

Αφού ολοκληρωθούν οι ασκήσεις κατανόησης προφορικού λόγου και είναι φανερό ότι οι μαθητές έχουν κατανοήσει το κείμενο που τους δόθηκε, είναι δυνατό ο δάσκαλος για την καλύτερη εμπέδωση των νέων στοιχείων να δώσει παρεμφερή ηχογραφημένα κείμενα, να ετοιμάσει λεξιλογικές ασκήσεις (ορισμούς λέξεων να βρουν ή να επιλέξουν τη σωστή λέξη, συνώνυμα, παράγωγα, κείμενα με κενά να συμπληρώσουν λέξεις που υπήρχαν στο προφορικό κείμενο, αρκεί να περιγράφονται ή να είναι αρκετά φανερή η σημασία τους από το περιεχόμενο), να οργανώσει μια συζήτηση (βλ. προφορικός λόγος) με το θέμα του κειμένου ή να ζητήσει να αναπτύξουν τις απόψεις τους και να επιχειρηματολογήσουν γραπτά σχετικά με το ίδιο θέμα.

2.2.1 Παραδείγματα ασκήσεων για τον έλεγχο της κατανόησης προφορικού λόγου

Θα ακούσετε δύο (2) φορές μια χιουμοριστική ιστορία του Ναστραδίν Χότζα. Στην ιστορία αυτή ο Χότζας με τη γυναίκα του έχουν μια βραδινή περιπέτεια. Καθώς ακούτε την ιστορία, σημειώνετε με αριθμούς δίπλα στις εικόνες τη σειρά με την οποία εμφανίζονται στην ιστορία.¹

¹ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για να είναι σωστά δομημένη αυτή η άσκηση, θα πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστο δύο εικόνες που να μην έχουν σχέση με το κείμενο και θα λειτουργούν ως παραπλανητές. Μ' αυτόν τον τρόπο αποφεύγουμε την αυτόματη επιλογή της τελευταίας εικόνας.

Ηχογραφημένο κείμενο

(δε δίνεται στους μαθητές)

Το φεγγάρι έπεσε στο πηγάδι

(του Ναστραδίν Χότζα)

Κάποια νύχτα με φεγγάρι ο Ναστραδίν Χότζας δεν μπορεί να κοιμηθεί και βγαίνει βόλτα στο περιβόλι του. Σταματάει μπροστά στο πηγάδι, κοιτάζει μέσα και βλέπει στο νερό το φεγγάρι...Αμάν!

Τρέχει μες στο σπίτι και φωνάζει:

- Γυναίκα, ξύπνα. Το φεγγάρι έπεσε στο πηγάδι!

Παίρνουν ένα τσιγκέλι, το δένουν σε ένα σκοινί και το ρίχνουν στο πηγάδι!

- Τράβα γυναίκα να βγάλουμε το φεγγάρι από το πηγάδι!

Τίποτε δε γίνεται.

Ξαφνικά, το τσιγκέλι πιάνεται στον τοίχο του πηγαδιού.

- Γυναίκα, τράβα! Πιάσαμε το φεγγάρι...

Έι, χοπ! Έι, χοπ! Ααα! Κρατήσου, γυναίκα, πέφτουμεεε...

Το σκοινί κόβεται και ο Χότζας με τη γυναίκα πέφτουν στο χώμα με τα μάτια προς τον ουρανό. Βλέπουν το φεγγάρι και χαμογελούν.

- Αχ, βρε γυναίκα! Να το φεγγάρι. Κουραστήκαμε, αλλά το βγάλαμε!

Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (1), σελ. 81-83

Σημείωση: Αυτός ο τύπος άσκησης μπορεί να εφαρμοστεί στο τραγούδι: «Το κορίτσι με τα σπέρτα», *Λίγα τραγούδια θα σου πω*, σελ. 90.

Θα ακούσετε δύο (2) φορές το πρόγραμμα της τηλεόρασης από την ET1. Καθώς το ακούτε, σημειώνετε με ένα σταυρό (+) τις εκπομπές που πρόκειται να προβληθούν σήμερα από το κανάλι, όπως στο παράδειγμα. Προσοχή: οι εκπομπές που θα ακούσετε είναι **πέντε** χωρίς το παράδειγμα, ενώ οι επιλογές που σας δίνονται **οκτώ**.

Τι θα προβληθεί σήμερα από το κανάλι μας

+	σέριαλ	παράδειγμα
	ντοκιμαντέρ	
	κοινωνικό ρεπορτάζ	
	κινηματογραφική κριτική	
	αθλητική εκπομπή	
	μουσική εκπομπή	
	δελτίο ειδήσεων	
	ξένη ταινία	
	κινούμενα σχέδια	

Ηχογραφημένο κείμενο

(δε δίνεται στους μαθητές)

Αγαπητοί τηλεθεατές, καλησπέρα σας. Στη συνέχεια του προγράμματός μας θα παρακολουθήσετε:

1. Στις 17:00 ειδήσεις με τη Φανή Παπαδοπούλου.
 2. Αμέσως μετά, θα παρουσιαστεί ένα συγκλονιστικό ρεπορτάζ για τα παιδιά του τρίτου κόσμου.
 3. Το πρόγραμμά μας θα συνεχιστεί στις 19:30 με την εκπομπή NBA-ZAM, με την οποία θα ενημερωθείτε γύρω από τα αθλητικά νέα της εβδομάδας.
 4. Στις 20:00, στην πεντάλεπτη εκπομπή του κ. Γεωργουσόπουλου, θα σχολιαστεί μια καινούρια θεατρική παράσταση.
 5. Στις 21:00 θα χαρείτε το νέο επεισόδιο της τηλεοπτικής σειράς «Σαν αδελφές».
- παράδειγμα**
6. Στις 23:35, αμέσως μετά το δελτίο ειδήσεων, θα προβληθεί η ελληνική ταινία «Στέλλα». Πρόκειται για τη γνωστή ασπρόμαυρη ταινία του Μ. Κακογιάννη, στην οποία πρωταγωνιστούν οι ηθοποιοί Μελίνα Μερκούρη και Γιώργος Φούντας.

Μέλλοντας, σελ. 40

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Προκειμένου να επικαιροποιήσετε το υλικό του προγράμματος της τηλεόρασης, μπορείτε να ηχογραφήσετε ή να μαγνητοσκοπήσετε ραδιοφωνικά ή τηλεοπτικά σποτ που παρουσιάζουν το πρόγραμμα σε μία συγκεκριμένη ζώνη, π.χ. στην πρωινή ζώνη παιδικές εκπομπές, κινούμενα σχέδια, ντοκιμαντέρ κτλ, στην απογευματινή ζώνη σέριαλ, δελτία ειδήσεων, κινηματογραφικές ταινίες κ.ά.

Ο κ. Κώστας θέλει να ταξιδέψει από τη Θεσσαλονίκη για την Αθήνα. Σκέφτεται να μείνει εκεί για να δει τα εγγόνια του που είναι μαθητές γυμνασίου και δίνουν εξετάσεις. Θα ακούσετε δύο (2) φορές τη συνομιλία του με την υπάλληλο στο ταξιδιωτικό γραφείο. Διαβάστε προσεκτικά τις ερωτήσεις που ακολουθούν και, καθώς ακούτε τη συνομιλία, σημειώστε με ένα σταυρό (+) την απάντηση που πιστεύετε ότι είναι σωστή για κάθε ερώτηση, όπως στο παράδειγμα. Προσέξτε: υπάρχει μόνο μία σωστή απάντηση για κάθε ερώτηση.

1. Το εισιτήριο του κ. Κώστα θα είναι:

- α. απλό **παράδειγμα**
- β. με επιστροφή
- γ. ανοιχτό

2. Ο κ. Κώστας προτιμάει μία πτήση:

- α. πρωινή
- β. μεσημεριανή
- γ. απογευματινή

3. Η κράτηση του εισιτηρίου:

- α. είναι δυνατή μέχρι 2 μέρες πριν από την πτήση
- β. πρέπει να γίνει την ίδια μέρα, καθώς η πτήση είναι σε 2 μέρες
- γ. δεν είναι δυνατή, το εισιτήριο πρέπει να εκδοθεί αμέσως.

4. Το εισιτήριο:

- α. κοστίζει 70 €, αλλά ο κ. Κώστας δεν το πλήρωσε αμέσως
- β. κοστίζει 50 €, και ο κ. Κώστας ζήτησε να το πάρει αμέσως
- γ. ήταν πολύ ακριβό, γι' αυτό ο κ. Κώστας θα ρωτήσει και αλλού.

Ηχογραφημένο κείμενο

(δε δίνεται στους μαθητές)

Υπάλληλος:	Καλησπέρα σας. Πώς θα μπορούσα να σας εξυπηρετήσω;
κ. Κώστας:	Θα ήθελα να ταξιδέψω από Θεσσαλονίκη για Αθήνα.
Υπάλληλος:	Το εισιτήριο θα είναι με επιστροφή;
κ. Κώστας:	Όχι, θα μείνω εκεί.
Υπάλληλος:	Ημερομηνία αναχώρησης;
κ. Κώστας:	Μεθαύριο.
Υπάλληλος:	Δηλαδή...25 Μαΐου.
κ. Κώστας:	Ακριβώς.
Υπάλληλος:	Τι ώρα θα θέλατε να ταξιδέψετε;
κ. Κώστας:	Πρέπει να είμαι στο κέντρο της Αθήνας το μεσημέρι, αλλά σκέφτομαι μήπως είναι καλύτερα να πάω νωρίς το πρωί για να κάνω και τα ψώνια μου.
Υπάλληλος:	Μεθαύριο το πρωί οι ώρες αναχώρησης των πτήσεων από Θεσσαλονίκη για Αθήνα είναι στις 07:00 π.μ. με Aegean, στις 08:05 π.μ. με Ολυμπιακή, στις 09:05 π.μ. με Ολυμπιακή, στις 10:30 π.μ. με Aegean και στις 11:45 π.μ. με Aegean. Ποια ώρα σας εξυπηρετεί περισσότερο;
κ. Κώστας:	Στις 7 π.μ.

Υπάλληλος:	Υπάρχει πτήση από Θεσσαλονίκη για Αθήνα για μεθαύριο το πρωί στις 07:00 π.μ. Η ώρα άφιξης στο αεροδρόμιο «Βενιζέλος» της Αθήνας είναι στις 07:50 π.μ. Πρόκειται για την πτήση A3104. Θέλετε να προχωρήσουμε στην κράτηση;
κ. Κώστας:	Ναι.
κ. Κώστας:	Η τιμή του απλού εισιτηρίου είναι 70 €. Ο αριθμός της κράτησής σας είναι 5237. Θα πρέπει όμως το εισιτήριο να εκδοθεί το πολύ μέχρι το μεσημέρι, διαφορετικά η κράτηση θα ακυρωθεί αυτόματα.
Υπάλληλος:	Μην ανησυχείτε. Μέχρι τη μία θα είμαι εδώ για να το πληρώσω και να το πάρω. Ευχαριστώ πολύ! Καλημέρα!
Υπάλληλος:	Να είστε καλά. Καλή σας μέρα!

Η Όλγα και η Έλενα συζητούν για το πρόγραμμα της κατασκήνωσης. Η Όλγα δεν έχει ξαναπάει στην κατασκήνωση, κι έτσι έχει πολλές απορίες. Καθώς ακούτε τη συνομιλία τους δύο (2) φορές, σημειώνετε ένα σταυρό (+) δίπλα στις προτάσεις που συμφωνούν με όσα ακούτε, όπως στο παράδειγμα. Βάλτε συνολικά **τέσσερις** σταυρούς χωρίς το παράδειγμα.

Στην κατασκήνωση κοιμούνται 10 άτομα σε μία σκηνή. παράδειγμα	+
Το πρωινό ξύπνημα είναι ενοχλητικό για όλα τα παιδιά.	
Μετά το πρωινό τα παιδιά παίζουν ομαδικά παιχνίδια.	
Μετά τη θάλασσα τα παιδιά επιστρέφουν στην κατασκήνωση λούζονται και κοιμούνται.	
Το φαγητό δεν είναι νόστιμο στην κατασκήνωση.	
Όποιος δε θέλει να κοιμηθεί το μεσημέρι μπορεί να βγει έξω να παίξει.	
Κάθε βράδυ μία διαφορετική ομάδα ανεβάζει μία διαφορετική θεατρική παράσταση.	
Τα μεγαλύτερα παιδιά μαζεύονται στο δασάκι το βράδυ, λένε αστεία, παίζουν και ακούν μουσική.	

Ηχογραφημένο κείμενο

(δε δίνεται στους μαθητές)

Όλγα:	Έχεις δικό σου δωμάτιο στην κατασκήνωση;
Έλενα:	Πας καλά; Κοιμόμαστε δέκα κορίτσια μαζί.
Όλγα:	Μπορείς και κοιμάσαι με δέκα άτομα στο δωμάτιο;
Έλενα:	Αμέ. Εγώ μάλιστα ονειρεύομαι πιο πολύ όταν είμαι στην κατασκήνωση και θυμάμαι όλα τα όνειρά μου.
Όλγα:	Και σηκώνεστε από τις οκτώ το πρωί!
Έλενα:	Ναι, αλλά έτσι έχουμε όλη την ημέρα μπροστά μας να κάνουμε πολλά πράγματα...
Όλγα:	Σαν τι δηλαδή;

Έλενα:	Σηκωνόμαστε στις εφτά και μισή, πλενόμαστε, τακτοποιούμε το δωμάτιό μας και τρώμε πρωινό.
Όλγα:	Και μετά;
Έλενα:	Μαζευόμαστε όλοι μαζί και παίζουμε διάφορα ομαδικά παιχνίδια, βόλεϊ, κρυφτό, μπάλα...Ύστερα ετοιμαζόμαστε για τη θάλασσα. Οι μεγαλύτεροι, οι ομαδάρχες νοιάζονται για τους μικρότερους και όλοι βοηθάμε ο ένας τον άλλο. Κάνουμε μπάνιο μισή ώρα. Γυρίζουμε στην κατασκήνωση κατά τη μιάμιση. Ξεπλενόμαστε, λουζόμαστε με ειδικό σαμπουάν για να μην κολλάμε ψείρες, ντυνόμαστε και καθόμαστε στην τραπεζαρία για φαγητό.
Όλγα:	Είναι ωραίο το φαγητό;
Έλενα:	Εεε, έτσι κι έτσι. Το ρυζόγαλο δεν τρώγεται και οι μπάμιες...μπλιαχ. Γι' αυτό κάθομαι δίπλα στη Μάρθα που τρώει τα πάντα.
Όλγα:	Και μετά το φαγητό;
Έλενα:	Ξεκουραζόμαστε για δυο ώρες ως τις πέντε. Εγώ ξαπλώνω αλλά δεν κοιμάμαι.
Όλγα:	Και τι κάνεις τότε;
Έλενα:	Κάθομαι στο κρεβάτι και σκέφτομαι διάφορα.
Όλγα:	Φρίκη. Και μετά;
Έλενα:	Το απόγευμα η ομάδα που είναι υπεύθυνη κάθε φορά ετοιμάζεται για τη βραδινή παράσταση. Έχουμε θέατρο στην κατασκήνωση. Οι υπόλοιποι παίζουν και κάνουν ό,τι τους αρέσει. Τα βράδια, μετά την πρόβα τα μικρά κοιμούνται κι εμείς συγκεντρωνόμαστε στα παγκάκια στο δασάκι. Εκεί αστειευόμαστε, ακούμε μουσική...Έχουμε και το Στάθη, ένα παιδί που παίζει κιθάρα. Περνάμε πολύ ωραία...
Όλγα:	Βαριέμαι μόνο που τα σκέφτομαι όλα αυτά!

Ακούτε δύο (2) φορές ένα δελτίο καιρού. Καθώς το ακούτε, σημειώνετε με ένα σταυρό (+) κάτω από το **ΝΑΙ** δίπλα στις προτάσεις που είναι σύμφωνες με το δελτίο καιρού και κάτω από το **ΟΧΙ** δίπλα στις προτάσεις που δεν είναι σύμφωνες με το δελτίο καιρού, όπως στο παράδειγμα.

Βροχές και καταιγίδες το τριήμερο

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Η πρόγνωση καιρού αναφέρεται στο τριήμερο της Καθαρής Δευτέρας.		+ <i>παράδειγμα</i>
Σύμφωνα με το δελτίο καιρού ο καιρός θα είναι αίθριος σε ολόκληρη την Ελλάδα.		
Ο καιρός στη Βόρεια Ελλάδα θα είναι καλύτερος απ' ό,τι στην Αθήνα.		
Σύμφωνα με ο δελτίο καιρού, οι κάτοικοι των πόλεων θα ήταν καλύτερο να αποφύγουν τις μετακινήσεις.		

Την τελευταία μέρα του τριημέρου ο καιρός θα χειροτερέψει.

Ηχογραφημένο κείμενο

(δε δίνεται στους μαθητές)

Σύννεφα και βροχές υποδέχτηκαν στην επαρχία τους Αθηναίους που θα εγκαταλείψουν τη ...νεφούπολη για το τριήμερο του Αγίου Πνεύματος. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας (Ε.Μ.Υ.) ο καιρός θα είναι άστατος. Ιδιαίτερα στην Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα θα σημειωθούν πυκνές νεφώσεις, βροχές και καταιγίδες, ενώ σε ορισμένες περιοχές θα εμφανιστεί ομίχλη. Η θερμοκρασία στις περιοχές αυτές θα κυμανθεί από 17-22 βαθμούς Κελσίου. Περισσότερο τυχεροί θα είναι απ' ό,τι φαίνεται οι Αθηναίοι που δε θα μετακινηθούν, αφού σύμφωνα με τις προβλέψεις το Σαββατοκύριακο στην Αθήνα θα υπάρχει αραιή συννεφιά, ενώ η θερμοκρασία θα κυμανθεί μεταξύ 23 και 29 βαθμών. Μετά τη Δευτέρα του Αγίου Πνεύματος ο καιρός θα επιδεινωθεί αρχικά στη Βόρεια Ελλάδα, αλλά σιγά σιγά τα καιρικά φαινόμενα θα επεκταθούν σε όλη τη χώρα.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Μπορείτε να εμπλουτίσετε το υλικό σας, ηχογραφώντας ή μαγνητοσκοπώντας:

- α. ένα απλό και σύντομο δελτίο καιρού και
- β. ένα σύνθετο και εκτενές δελτίο καιρού.

*Ο Ιβάν και η Κριστίνα βρίσκονται με τον πατέρα τους στην Ε.Υ.Δ.Α.Π για να πληρώσουν το λογαριασμό του νερού. Ενώ περιμένουν στην ουρά μπροστά από το ταμείο, ακούν δύο (2) φορές μία ανακοίνωση της υπηρεσίας για την εξοικονόμηση νερού. Τους άρεσε πολύ και θέλουν να πουν στη μητέρα τους τα βασικά σημεία της ανακοίνωσης, γι' αυτό κρατούν πολύ σύντομες σημειώσεις, όπως στο παράδειγμα. Οι σημειώσεις που πρέπει να κρατήσετε είναι **πέντε** χωρίς το παράδειγμα.*

1	...όχι λάστιχο στο πότισμα..... παράδειγμα
2
3
4
5
6

Ηχογραφημένο κείμενο

(δε δίνεται στους μαθητές)

Είναι λίγο, είμαστε πολλοί... (και σπάταλοι)

Η φύση δε μας δίνει αρκετό νερό για σπατάλη. Γι' αυτό πρέπει να εξοικονομήσουμε νερό. Να, λοιπόν, τι μπορούμε να κάνουμε όλοι, για να έχουμε νερό και του χρόνου:

- Μη χρησιμοποιείτε το λάστιχο για πότισμα.
- Μην ποτίζετε τις αυλές και τους δρόμους, αλλά μόνο τα λουλούδια.

- Πλένετε το αυτοκίνητο με σφουγγάρι και κουβά.
- Μην κάνετε μπάνιο με γεμάτη μπανιέρα. Προτιμάτε το ντους.
- Κλείνετε τη βρύση όσο σαπουνίζεστε, ξυρίζεστε ή πλένετε τα δόντια σας.
- Πλένετε τα φρούτα, τα λαχανικά και τα πιάτα σε μια λεκάνη και όχι με το νερό να τρέχει συνέχεια απ' τη βρύση.
- Βάζετε τα ρούχα για πλύσιμο στο πλυντήριο, μόνο όταν έχουν μαζευτεί αρκετά και χρησιμοποιείτε τα οικονομικά προγράμματα.
- Μόλις δείτε μια διαρροή, ειδοποιήστε τον υδραυλικό.

Προστακτική, σελ 31

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Συνοδευτικά ή εναλλακτικά μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το διαφημιστικό φυλλάδιο της ΔΕΗ που ακολουθεί για την προσεκτική χρήση των ηλεκτροβόρων συσκευών σε περίπτωση καύσωνα. Το κείμενο είναι ιδιαίτερα απαιτητικό και για το λόγο αυτό κατάλληλο για πολύ προχωρημένους μαθητές.

*Είναι καλοκαίρι και η θερμοκρασία έχει αυξηθεί υπερβολικά. Καθώς περιμένετε να παρακολουθήσετε στην τηλεόραση την αγαπημένη σας μουσική εκπομπή, βλέπετε μία διαφημιστική καμπάνια της ΔΕΗ για τη μείωση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας σε περίπτωση καύσωνα. Τη βρίσκετε ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, και γι' αυτό κρατάτε σύντομες σημειώσεις, για να πείτε τα βασικά σημεία της διαφήμισης στους γονείς σας, όπως στο παράδειγμα. Οι σημειώσεις που πρέπει να κρατήσετε είναι **δέκα**.*

Κλιματιστικό	
1	<u>Προσέξτε της προδιαγραφές του κλιματιστικού που θα αγοράσετε! παράδειγμα</u>
2	_____
3	_____
Θερμοσίφωνας	
1	_____
2	_____
Πλυντήρια ρούχων και πιάτων	
1	_____
2	_____
Κουζίνα-Φούρνος	
1	_____

2 _____

Ηλεκτρικό σίδερο και σιδερωτήριο

1 _____

2 _____

Ηχογραφημένο κείμενο

(δε δίνεται στους μαθητές)

Στον καύσωνα θα βοηθήσουμε;

Είναι στο χέρι μας...

Στις πολύ θερμές ημέρες του καλοκαιριού αποφεύγουμε τη χρήση των ηλεκτροβόρων συσκευών.

Κλιματιστικό

Πριν αγοράσετε κλιματιστικό, προσέξτε τις προδιαγραφές της συσκευής σε σχέση με την κατανάλωση του ρεύματος. Θυμηθείτε ότι ένας ανεμιστήρας οροφής μπορεί να δροσίσει ένα δωμάτιο με την ίδια σχεδόν απόδοση του κλιματιστικού. Στην περίπτωση που χρησιμοποιείτε κλιματιστικό, ρυθμίστε το έτσι ώστε η θερμοκρασία του χώρου να είναι 27° C και ανάψτε τη συσκευή μόνο στο δωμάτιο που βρίσκεστε, με πόρτες και παράθυρα κλειστά. Με τη σωστή συντήρηση, το κλιματιστικό σας θα λειτουργεί καλύτερα και θα καταναλώνει λιγότερο. Οι ανοιχτόχρωμες τέντες, οι αντηλιακές μεμβράνες τζαμιών και η καλή μόνωση συμβάλλουν στην απόδοση του κλιματιστικού, χωρίς να χρειάζεται να λειτουργεί στο φουλ.

Θερμοσίφωνα

Ο θερμοσίφωνα είναι από τις πιο ενεργοβόρες συσκευές. Μην τον αφήνετε συνεχώς αναμμένο, γιατί σπαταλάτε ενέργεια και χρήματα. Θυμηθείτε ότι το καλοκαίρι το νερό παραμένει ζεστό για αρκετή ώρα μετά το σβήσιμο του θερμοσίφωνα. Ανάψτε τον λοιπόν πριν τις ώρες αιχμής: 11 π.μ.-3 μ.μ. ή ακόμη καλύτερα το βράδυ, αν έχετε νυχτερινό τιμολόγιο και προτιμήστε ένα χλιαρό ή δροσερό ντους από ένα ζεστό μπάνιο.

Πλυντήρια ρούχων και πιάτων

Το 80% του ρεύματος που χρησιμοποιούν τα πλυντήρια καταναλώνεται για τη θέρμανση του νερού. Προτιμήστε να βάλετε πλυντήρια το βράδυ, ιδιαίτερα αν έχετε νυχτερινό τιμολόγιο και οπωσδήποτε όχι τις ώρες αιχμής 11 π.μ.-3 μ.μ. Πλένετε, αφού τα πλυντήρια έχουν γεμίσει και επιλέγετε τα οικονομικά προγράμματα.

Κουζίνα-Φούρνος

Μαγειρεύετε με χύτρα ταχύτητας. Χρησιμοποιήστε το θερμό αέρα του φούρνου σας και μην ανοίγετε άσκοπα την πόρτα όταν μαγειρεύετε. Έτσι μπορείτε να μαγειρέψετε 2 και 3 φαγητά ή γλυκά με μία χρήση της συσκευής. Για μικρές ποσότητες, προτιμήστε το φούρνο μικροκυμάτων, την ψηστιέρα ή το κατάλληλο μάτι της κουζίνας. Σβήστε το μάτι ή το φούρνο 5-20 λεπτά πριν γίνει το φαγητό. Γενικά προγραμματίστε το μαγείρεμα άλλη ώρα εκτός από τις ώρες αιχμής 11 π.μ. -3 μ.μ.

Ηλεκτρικό σίδερο και σιδερωτήριο

Τα ηλεκτρικά σίδερα και σιδερωτήρια είναι ηλεκτροβόρες συσκευές και επιπλέον αυξάνουν τη θερμοκρασία του χώρου. Γι' αυτό αποφύγετε τη χρήση τους στις ώρες

αιχμής 11π.μ. -3 μ.μ. και προγραμματίστε το σιδέρωμα τις λιγότερο ζεστές ώρες της μέρας.

Σημείωση: Αυτός ο τύπος άσκησης μπορεί να εφαρμοστεί στα κείμενα: «Ο δωδεκάλογος της αντηλιακής προστασίας», *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (3)*, σελ. 123, «Πρώτες βοήθειες», *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (3)*, σελ. 119, «Τι κάνουμε αν συναντήσουμε δελφίνια;» *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά (4)*, σελ. 51 κ.ά.

2.3 Παραγωγή γραπτού λόγου

Ο παραδοσιακός τρόπος εξάσκησης στην παραγωγή γραπτού λόγου είναι η γνωστή «έκθεση ιδεών». Σύμφωνα με τις νέες τάσεις που επικρατούν στη γλωσσική διδασκαλία επιδιώκεται, μέσα από τις εισαγωγικές οδηγίες, η δημιουργία ενός «ρεαλιστικού περιβάλλοντος» με την περιγραφή μιας κατάστασης στην οποία οι μαθητές καλούνται να ανταποκριθούν με διάφορους τύπους γραπτών κειμένων (σημειώματα, αιτήσεις, βιογραφικά προσωπικές επιστολές, ηλεκτρονικά μηνύματα, τυπικές επιστολές, επιχειρηματολογία, άρθρα κτλ.), ανάλογα με το επίπεδο γλωσσομάθειάς τους. Οι εισαγωγικές οδηγίες παίζουν ένα ρόλο ιδιαίτερα βοηθητικό ρόλο στην παραγωγή γραπτού κειμένου, γιατί μέσω αυτών και την κατάσταση που περιγράφεται, δίνονται στο μαθητή ιδέες απ' όπου μπορεί να ξεκινήσει για να αναπτύξει το οποιοδήποτε θέμα.

Καλό είναι όταν επιλέγουμε ένα θέμα να προσέχουμε, όπως και στις άλλες δεξιότητες, να είναι σύμφωνο με την ηλικία, το γνωστικό επίπεδο και το επίπεδο ελληνομάθειας των μαθητών, να μην απαιτεί ιδιαίτερες και ειδικές γνώσεις και να είναι αρκετά κοντά στα ενδιαφέροντά τους.

Δηλαδή αντί να πει ο δάσκαλος «Περιγράψτε το δωμάτιό σας», λέει:

Γράφετε σ' ένα φίλο σας που μένει σε άλλη πόλη. Του γράφετε τα νέα σας και περιγράφετε το δωμάτιό σας στο καινούριο σας σπίτι. Το δωμάτιο σας αρέσει πολύ, γι' αυτό προσπαθείτε να δώσετε μια όμορφη περιγραφή, έτσι ώστε ο φίλος σας να καταλάβει πόσο ωραίο είναι.

Με τις παραπάνω εισαγωγικές οδηγίες ο μαθητής γνωρίζει ότι απευθύνεται σε φίλο συνεπώς πρέπει να χρησιμοποιήσει το ανάλογο ύφος, τις ανάλογες λέξεις και εκφράσεις, αλλά και να εκφράσει τα συναισθήματά του για το δωμάτιό του.

Αν θέλετε να χρησιμοποιήσετε το ίδιο θέμα σε πιο προχωρημένο επίπεδο και το ύφος της επιστολής να είναι λιγότερο φιλικό, ευγενικό και να ακολουθεί τους κώδικες που απαιτούνται όταν απευθυνόμαστε σε κάποιον άγνωστο ή σε μεγαλύτερο πρόσωπο, μπορείτε να δώσετε τις παρακάτω εισαγωγικές οδηγίες.

Γράφετε στη μητέρα ενός φίλου σας που είναι διακοσμήτρια. Της λέτε ότι θέλετε να κάνετε αλλαγές στο δωμάτιό σας, γιατί δε σας αρέσει. Της το περιγράφετε, της λέτε πώς φαντάζεστε αυτές τις αλλαγές και ζητάτε τη γνώμη της και τη βοήθειά της.

Μια άλλη εκδοχή εισαγωγικών οδηγιών για το ίδιο θέμα για να προκαλέσουμε την παραγωγή τυπικού λόγου μπορεί να είναι:

Θέλετε να αλλάξετε το δωμάτιό σας, δεν ξέρετε όμως πώς. Έχετε κάποιες ιδέες, αλλά δεν ξέρετε πώς να τις εφαρμόσετε. Αποφασίζετε να γράψετε σε κάποιον αρχιτέκτονα/διακοσμητή. Του λέτε το λόγο για τον οποίο απευθύνεστε σ' αυτόν, του περιγράφετε το δωμάτιό σας και τον ρωτάτε τι πρέπει να κάνετε και με ποιον τρόπο, για να το αλλάξετε.

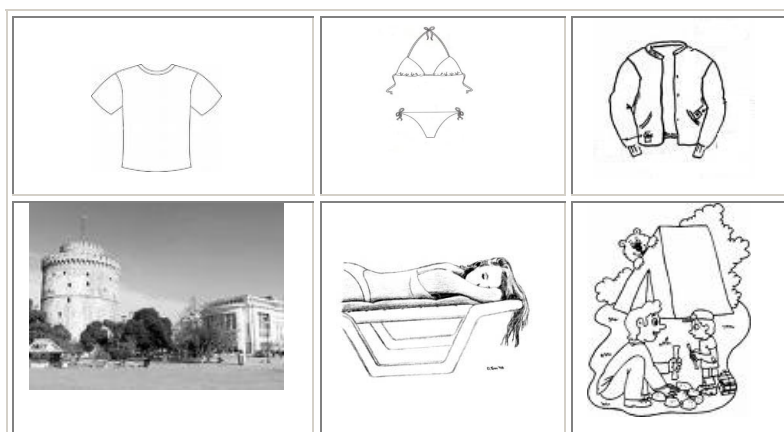
Είναι αυτονόητο ότι για να ζητήσουμε από τους μαθητές να αναπτύξουν ένα θέμα, θα πρέπει να τους έχουμε δώσει και τις απαραίτητες πληροφορίες και να τους έχουμε προετοιμάσει κατάλληλα για να χρησιμοποιήσουν την κατάλληλη δομή και τις κατάλληλες εκφράσεις.

Σημείωση: Κατά τον ίδιο τρόπο μπορεί να τροποποιηθεί η εισαγωγική οδηγία «Γράψε ένα σύντομο κείμενο για την οικογένεια», *Λέξεις και εικόνες (β' αναθεωρημένη έκδοση)*, σελ. 56 ή η οδηγία «Χρησιμοποιήστε τις λέξεις που δίνονται στο πλαίσιο και γράψτε ένα σύντομο κείμενο περιγράφοντας την τάξη που κάνετε μάθημα», σελ. 252.

2.3.1 Παραδείγματα παραγωγής γραπτού λόγου

Έχετε ένα σπίτι κοντά στη θάλασσα και προσκαλείτε ένα φίλο/μια φίλη σας να περάσει μερικές μαζί σας. Στο γράμμα που του/της στέλνετε του γράφετε με ποιον τρόπο μπορεί να έρθει στο σπίτι σας, τι να φέρει μαζί του/της. Του/Της γράφετε επίσης πού θα πάτε και πώς θα διασκεδάσετε τις μέρες που θα μείνει μαζί σας. Οι εικόνες που έχετε μπροστά σας, θα σας βοηθήσουν να γράψετε το γράμμα.

(80 λέξεις)

Το καλοκαίρι έρχεται και θέλετε να δουλέψετε. Ένας φίλος/Μια φίλη σας λέει ότι ζητούν υπαλλήλους σε ξενοδοχείο σ' ένα νησί. Η ιδέα σας αρέσει, γιατί θα μπορούσατε να δουλέψετε και να κάνετε και διακοπές. Γράφετε μια αίτηση για να τη στείλετε στο διευθυντή του ξενοδοχείου. Στην αίτησή σας αναφέρετε γιατί θέλετε να δουλέψετε, το τμήμα που προτιμάτε (εστιατόριο, μπαρ, ρεσεψιόν, κτλ.) και τα προσόντα που έχετε

για τη δουλειά, καθώς και ό,τι άλλο νομίζετε πως είναι απαραίτητο για να πάρετε τη θέση. (150 λέξεις)

Η παρακάτω εισαγωγική οδηγία

Γράφω ένα μικρό κείμενο για το επάγγελμα που μου αρέσει.

Λέξεις και Εικόνες (β' αναθεωρημένη έκδοση), σελ. 296

μπορεί να γίνει ως εξής:

Η εφημερίδα του σχολείου σου θα κάνει ένα αφιέρωμα στα παραδοσιακά επαγγέλματα του χθες που σήμερα δεν υπάρχουν πια καθόλου ή υπάρχουν μόνο στα χωριά. Στο άρθρο που γράφεις για να το δώσεις στην εφημερίδα αναφέρες μερικά παραδοσιακά επαγγέλματα και εξηγείς γιατί δεν τα βρίσκουμε συχνά στις μέρες μας. Έπειτα προτείνεις τρόπους που θα μπορούσαν να βοηθήσουν, ώστε τα επαγγέλματα αυτά να μην εξαφανιστούν.

Και αυτή

Γράψε ένα μικρό κείμενο για την αγαπημένη σου εκπομπή στην τηλεόραση. Πες με λίγα λόγια τι εκπομπή είναι αυτή, κάθε πότε προβάλλεται και τι είναι αυτό που σ' αρέσει σ' αυτήν.

Λέξεις και Εικόνες (β' αναθεωρημένη έκδοση), σελ. 308

μπορεί να αλλάξει ως εξής:

Ένα περιοδικό για εφήβους ζητάει από τους αναγνώστες του ιδέες για το πώς θα έπρεπε να είναι μια καλή νεανική εκπομπή. Στο γράμμα που στέλνετε στον υπεύθυνο της ψυχαγωγικής στήλης γράφετε τι είδους εκπομπή πρέπει να είναι (π.χ. κινούμενα σχέδια, σίριαλ, μουσική εκπομπή κ.ά.), πότε θα πρέπει να προβάλλεται (ποιες ώρες και με τι συχνότητα), τι θα πρέπει να προσφέρει στους νέους (διασκέδαση, εκπαίδευση κτλ.) και ό,τι άλλο θα θέλατε να βλέπετε στην τηλεόραση.

2.3.2 Ιδέες για παραγωγή γραπτού λόγου

- Κάποιος φίλος σου έρχεται στην πόλη σου για να μείνει τέσσερις μήνες. Σου έχει ζητήσει διάφορες πληροφορίες για τη ζωή στην πόλη. Σου ζητά ακόμη να του γράψεις πώς είναι συνήθως ο καιρός αυτούς τους μήνες.
- Το επόμενο σαββατοκύριακο είστε καλεσμένος από φίλους σας που μένουν σε άλλο μέρος. Θέλετε πολύ να πάτε να τους δείτε, αλλά δεν μπορείτε, αν και τους το έχετε υποσχεθεί. Τους γράφετε για να ζητήσετε συγνώμη που δεν μπορείτε να πάτε και τους εξηγείτε τους λόγους (άρρωστος, δουλειά, ξαφνικό ταξίδι κτλ.). Μπορείτε να αναφέρετε παραπάνω από δύο λόγους.
- Γράφετε σε μια εταιρία ή σε μια υπηρεσία για να ζητήσετε δουλειά. Στο γράμμα/αίτησή σας γράφετε ποια είναι τα προσόντα σας.

- Ιστορία από μια σειρά εικόνων.
- Νέοι και ανεργία (μειωμένο ωράριο και εργασία για όλους). Γράφετε γράμμα προς ένα έντυπο εκθέτοντας τα υπέρ και τα κατά επιχειρηρήματά σας.
- Διατήρηση της παράδοσης ή όχι.
- Ποιες απόψεις υποστηρίζουν οι καπνιστές και οι αντικαπνιστές για την απαγόρευση του καπνίσματος σε ορισμένους χώρους.
- Αίτηση πολιτών προς αρμόδια υπηρεσία για να τους επιτραπεί η δημιουργία πάρκου (συμπληρώνουν την αίτηση και εκθέτουν τα επιχειρηήματά τους).
- Αίτηση να τη συμπληρώσουν και να ζητήσουν υποτροφία από έναν φορέα. Η υποτροφία θα είναι για να παρακολουθήσουν μαθήματα ελληνικής γλώσσας. Εκθέτουν λεπτομέρειες σχετικά με τις γνώσεις ελληνικής που έχουν, τι θέλουν να κάνουν, και ό,τι άλλο νομίζουν πως χρειάζονται για να υποστηρίξουν το αίτημά τους.
- Γράφεις σε μια φίλη σου και της εξηγείς γιατί αρνήθηκες να δεχτείς τη δουλειά που σου πρόσφεραν και είχε πολύ καλό μισθό (πολλές ώρες εργασίας, καθόλου προσωπική ζωή, κτλ.).
- Γράφεις μια διαμαρτυρία στην τοπική αρχή και ξεκινάς με το τι υπόσχονταν προεκλογικά σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος κτλ. Προχωρείς στο κυρίως θέμα που είναι η τοποθέτηση κάδων ανακύκλωσης.
- Ζητάς από την τοπική ή την αρμόδια αρχή να κάνει λωρίδα ποδηλάτων στην πόλη σου. Στην επιστολή σου εκθέτεις τους λόγους για τους οποίους το ζητάς (μόλυνση, κυκλοφοριακό, χάσιμο χρόνο λόγω του μπουτιλιαρίσματος, άσκηση, κτλ), κάνεις σύγκριση με άλλες πόλεις στις οποίες υπάρχει αυτή η λωρίδα.

2.4 Παραγωγή προφορικού λόγου

Η ΕΓΔ και άλλες παρεμφερείς διδακτικές μέθοδοι έχουν ιδιαίτερες απαιτήσεις από τους δασκάλους. Η οργάνωση της τάξης, του χρόνου, του διδακτικού υλικού και των δραστηριοτήτων είναι κάποιοι από τους τομείς που χρήζουν την προσοχή τους.

Οι διάφορες δραστηριότητες που πλαισιώνουν τη γλωσσική διδασκαλία είναι αυτές που ενθαρρύνουν την επικοινωνία στην τάξη με αποτελεσματικό τρόπο και αυτές που αποβλέπουν στην ανάπτυξη της δεξιότητας παραγωγής προφορικού λόγου πρέπει να οργανώνονται προσεκτικά και να προβλέπονται όλες οι πιθανές αιτίες που μπορούν να προκαλέσουν την αποτυχία τους.

α. Παιχνίδι των ρόλων

Μία από τις πιο συνηθισμένες δραστηριότητες που μπορούν να εφαρμοστούν σε αρχάριο ή μέσο επίπεδο ελληνομάθειας είναι το **παιχνίδι των ρόλων**. Είναι ένα από τα καλύτερα μέσα για την ανάπτυξη επικοινωνιακής δεξιότητας και ένα χρησιμότερο εργαλείο στα χέρια του δασκάλου, γιατί:

- είναι ευχάριστη δραστηριότητα
- οι μαθητές χρησιμοποιούν λεξιλόγιο, δομές, λειτουργίες και έννοιες σε καταστάσεις όμοιες με αυτές που θα συναντήσουν έξω από την τάξη και τους δίνεται η ευκαιρία να εξοικειωθούν με θέματα που δε θα μπορούσαν να γνωρίσουν και να εξασκηθούν με άλλον τρόπο

- είναι δυνατό να εφαρμόζεται από τα αρχικά στάδια μάθησης/διδασκαλίας μιας ξένης γλώσσας
- τα λάθη που κάνουν στην προσπάθειά τους να επικοινωνήσουν δεν ποινικοποιούνται.
Παρόλα αυτά είναι η πιο πολυσυζητημένη και η πιο αμφισβητούμενη δραστηριότητα εκ μέρους των δασκάλων. Τις περισσότερες φορές όμως οι αντιρρήσεις και ενστάσεις για τη χρησιμότητα αυτής της δραστηριότητας προέρχονται από το γεγονός ότι οι ίδιοι οι δάσκαλοι δε γνωρίζουν πώς να οργανώσουν σωστά ένα παιχνίδι ρόλων. Μερικές απλές οδηγίες για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να οργανώνεται ίσως βοηθήσουν κάποιους δασκάλους να αλλάξουν γνώμη.

Τι πρέπει να θυμόμαστε

- Η δραστηριότητα είναι μικρής διάρκειας και πρέπει πάντα να υπάρχει χρονικό όριο.
- Ορίζετε το σκοπό του παιχνιδιού για τον καλύτερο σχεδιασμό.
- Τα θέματα που θα δουλέψετε πρέπει να ενδιαφέρουν σε μεγάλο βαθμό όλη την τάξη για να είναι πιο αποτελεσματικά.
- Σκεφτείτε το λεξιλόγιο που χρειάζεται και δώστε στους μαθητές τις λέξεις που δε γνωρίζουν.
- Ετοιμάζετε το παιχνίδι των ρόλων για ένα διαφορετικό αριθμό μαθητών, έτσι ώστε κανένας να μη μείνει χωρίς απασχόληση κατά τη διάρκειά της.
- Οι απαιτήσεις μας είναι ανάλογες με τις γνώσεις των μαθητών.
- Βεβαιωθείτε ότι οι μαθητές έχουν καταλάβει πολύ καλά ποια είναι η κατάσταση στην οποία υποτίθεται ότι θα παίξουν και ποιος είναι ο ρόλος που καλούνται να παίξουν.
- Αν κάποιος από τους μαθητές αρνούνται να πάρουν μέρος στη δραστηριότητα, μην τους πιέζετε.
- Κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας πρέπει να στέκεστε παράμερα για να μην εμποδίζετε την ελεύθερη έκφραση των μαθητών και για να μην αισθάνονται ότι ελέγχονται. Πολύ διακριτικά να προσπαθείτε να ακούσετε τα τυχόν λάθη που γίνονται για να τα διορθώσετε μόλις παρουσιαστεί η κατάλληλη ευκαιρία και όχι διακόπτοντας τη ροή του λόγου τους.

Πώς οργανώνουμε το παιχνίδι των ρόλων

- Λέμε ή γράφουμε την ιστορία, το σενάριο.
- Κάνουμε έναν κατάλογο χαρακτήρων (όχι πολύ μεγάλο) των ρόλων.
- Δίνουμε την περιγραφή του κάθε ρόλου σ' αυτούς/ές που συμμετέχουν.
- Οι διάφορες ομάδες μπορεί να κάθονται ή να κινούνται.

Κάρτα ρόλου

Είναι η κάρτα στην οποία, σύμφωνα με το σενάριο, γράφουμε το ρόλο του κάθε μαθητή. Οι μαθητές δεν πρέπει να γνωρίζουν το ρόλο των άλλων, για να υπάρχει το κενό πληροφορίας, να ανταποκριθούν ελεύθερα στις απαιτήσεις του ρόλου τους.

Παραδείγματα

α' ρόλος

Είστε στη στάση και περιμένετε το λεωφορείο. Δίπλα σας είναι μια κυρία. Περιμένει και αυτή το λεωφορείο. Σας κοιτάζει και αρχίζει να μιλά μαζί σας. Στην αρχή δεν καταλαβαίνετε.

β' ρόλος

Είστε στη στάση και περιμένετε το λεωφορείο. Δίπλα σας είναι μια νέα κοπέλα. Περιμένει και αυτή το λεωφορείο. Αρχίζετε να της μιλάτε. Καταλαβαίνετε ότι είναι ξένη και γι' αυτό της κάνετε απλές ερωτήσεις.

α' ρόλος

Μελετάτε με το φίλο/τη φίλη σας για πολλή ώρα. Κουρασθήκατε και του/της λέτε πως είναι καλύτερα να σταματήσετε το διάβασμα και να κάνετε μια βόλτα. Εκείνος/Εκείνη διαφωνεί και υποστηρίζει ότι πρέπει να συνεχίσετε. Προσπαθείτε να τον/την πείσετε.

β' ρόλος

Μελετάτε με το φίλο/τη φίλη σας για πολλή ώρα. Κουρασθήκατε, γι' αυτό ο φίλος/η φίλη σας θέλει να σταματήσετε το διάβασμα και να κάνετε μια βόλτα. Εσείς διαφωνείτε, γιατί πιστεύετε ότι πρέπει να τελειώσετε. Προσπαθείτε να τον/την πείσετε.

Παράδειγμα που ΔΕΝ πρέπει να ακολουθήσουμε

Ακολουθήστε τις οδηγίες που σας δίνονται παρακάτω:

Στο σιδηροδρομικό σταθμό

Μαθητής Α: ταξιδιώτης	Μαθητής Β: υπάλληλος
ζητήστε εισιτήριο για την Αθήνα	ρωτήστε αν θέλει απλό ή με επιστροφή
θέλετε με επιστροφή	ρωτήστε αν θέλει α' ή β' θέση
θέλετε β' θέση	δίνετε το εισιτήριο
ρωτάτε πόσο κάνει	λέτε την τιμή
βλέπετε ότι το εισιτήριο δεν είναι με επιστροφή, το δίνετε πίσω	το βλέπετε και ζητάτε συγνώμη για το λάθος
παίρνετε το εισιτήριο, το βλέπετε, ρωτάτε πόσες ώρες είναι ως την Αθήνα	λέτε πόση είναι η διάρκεια

Το παράδειγμα αυτό πρόκειται για ένα ιδιαίτερα καθοδηγούμενο παιχνίδι ρόλων που δεν περιέχει κανένα κενό πληροφορίας και συνεπώς δε δίνει κανενός είδους ελευθερία στους μαθητές να αυτενεργήσουν. Εδώ οι μαθητές δε θα κάνουν τίποτε άλλο από το να αλλάξουν το πρόσωπο των ρημάτων και να επαναλάβουν όσα τους έχουν δοθεί από το δάσκαλο ή από το συγγραφέα του βιβλίου.

Παραδείγματα οργάνωσης παιχνιδιού ρόλων

Επίπεδο:	αρχάριο και πάνω
Χρόνος:	15 λεπτά
Σκοπός:	να εξασκηθούν σε καθημερινές καταστάσεις
Γλώσσα:	Ερωτήσεις-απαντήσεις σε ενεστώτα και κάποιους αορίστους, ένα δυο σε μέλλοντα με ανάλογο λεξιλόγιο (π.χ. μέρη του σώματος, ρήματα όπως <i>πονώ</i> , <i>έχω πυρετό</i> , ονόματα κάποιων ασθενειών, κτλ.
Χώρος:	ιατρείο
Προετοιμασία:	δουλειά σε ζευγάρια
Πρόσωπα:	ένας γιατρός κι ένας ασθενής
Σενάριο:	Ραντεβού με γιατρό. Ο άρρωστος εξηγεί στο γιατρό τι νιώθει. Ο γιατρός κάνει διάφορες ερωτήσεις που τον βοηθούν να καταλάβει τι έχει ο άρρωστος, για να του δώσει η θεραπεία.
Τι πρέπει να ξέρουν:	Ελέγχετε αν έχουν τις γνώσεις που χρειάζονται για να φέρουν σε πέρας τη δραστηριότητα.
Εργασία για το σπίτι ή και για την τάξη:	Να γράψουν ένα διάλογο ανάμεσα σ' έναν άρρωστο και σ' ένα γιατρό ή μια ιστορία για το ίδιο θέμα.

Επίπεδο:	Αρχάριο
Χρόνος:	5-10 λεπτά
Σκοπός:	Να μάθουν να χρησιμοποιούν εκφράσεις και λέξεις για να παίρνουν πληροφορίες που αφορούν ταξίδι και μετακινήσεις
Γλώσσα:	λέξεις που χρειάζονται για ταξίδι, π.χ. εισιτήριο, ώρα δρομολόγιο, λέξεις κι εκφράσεις όπως <i>θα ήθελα</i> , <i>παρακαλώ</i> , κτλ. ερωτήσεις-απαντήσεις
Χώρος:	σταθμός
Προετοιμασία:	Προετοιμάζετε ένα διάγραμμα με δρομολόγια
Πορεία:	χωρίζετε την τάξη σε ζευγάρια
Πρόσωπα:	επιβάτης, σιδηροδρομικός υπάλληλος
Σενάριο:	Βρίσκεστε στο σταθμό και θέλετε κάποιες πληροφορίες και εισιτήριο για ένα ταξίδι που θα κάνετε.

Μερικές ιδέες για σενάρια

- Να δανειστείς κάτι που σου λείπει από γείτονα/γειτόνισσα.
- Να ψωνίσεις διάφορα πράγματα από διάφορα καταστήματα
- Στο ξενοδοχείο, να κλείσεις δωμάτιο

- Στο τηλέφωνο, να κλείσεις δωμάτιο στο ξενοδοχείο ή θέση στο αεροπλάνο ή στο θέατρο
- Να πάρεις διάφορες πληροφορίες για ένα θέμα που σ' ενδιαφέρει
- Να κάνεις παράπονα σε κατάσταση, σε πρακτορείο, σε υπηρεσία, κτλ.

β. Συζήτηση

Μία άλλη δραστηριότητα με πολλά πλεονεκτήματα που εφαρμόζεται σε μαθητές με πιο προχωρημένο επίπεδο γλωσσομάθειας είναι η **συζήτηση**. Όπως και το παιχνίδι των ρόλων χρειάζεται αρκετή προετοιμασία από το δάσκαλο, για να εξυπηρετήσει το σκοπό για τον οποίο γίνεται. Δεν είναι αρκετό να δώσουμε απλά ένα θέμα στους μαθητές και να τους προτρέψουμε να συζητήσουν.

Οργάνωση της δραστηριότητας

Ανάλογα με το θέμα χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες 3-5 ατόμων. Ζητούμε από τις ομάδες να ορίσουν ένα γραμματέα και ένα συντονιστή συζήτησης, στον οποίο δίνουμε γραπτές οδηγίες για το τι πρέπει να προσέξουν κατά τη διάρκεια της συζήτησης καθώς και τα προβλήματα που πρέπει να συζητηθούν και να λυθούν ή να γίνουν προτάσεις για τη λύση τους. Ο συντονιστής πρέπει να διευθύνει τη συζήτηση, να κάνει ερωτήσεις, να παρακολουθεί το χρόνο, να προσέχει όλα τα μέλη της ομάδας να εκφράζουν τη γνώμη τους. Ο/Η γραμματέας γράφει τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η ομάδα και τις ανακοινώνει σε όλη την τάξη. Αν υπάρχει χρόνος και οι απόψεις των ομάδων είναι αντικρουόμενες, η συζήτηση μπορεί να επεκταθεί σε όλη την τάξη. Ως συνέχεια της δραστηριότητας μπορείτε να ζητήσετε από τους μαθητές να γράψουν κάτι σχετικό με το θέμα που συζητήθηκε, για να τους δώσετε τη δυνατότητα να εξασκηθούν και γραπτά σε ό,τι καινούριο έμαθαν.

Παράδειγμα

Διάρκεια: 20 λεπτά

Δουλεύετε με άλλους/ες τέσσερις συμμαθητές/τριες. Πρέπει να συζητήσετε και να απαντήσετε σε ερωτήσεις που σας έδωσε ο δάσκαλος/η δασκάλα σας. Αποφασίζετε ποιος θα είναι ο πρόεδρος της συζήτησης, ποιος θα κρατά σημειώσεις και ποιος θα ανακοινώσει τα συμπεράσματα της ομάδας μας στην τάξη.

Το ποίημα που πρέπει να συζητήσετε είναι «Η Πόλις» του Κ. Π. Καβάφη. Οι ερωτήσεις στις οποίες πρέπει να απαντήσετε είναι:

- *Το περιεχόμενο του ποιήματος είναι ιστορικό, φιλοσοφικό ή διδακτικό και γιατί;*
- *Θεωρείτε το ποίημα αισιόδοξο ή απαισιόδοξο και γιατί;*

Κωνσταντίνος Καβάφης

Βιογραφικό

Γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου το 1863, ο τελευταίος από τα εννιά παιδιά της οικογένειας. Ο πατέρας του ήταν πλούσιος έμπορος και η μητέρα του από καλή οικογένεια της Κωνσταντινούπολης. Όταν πέθανε ο πατέρας του πήγε μαζί με όλη την οικογένεια στην

Αγγλία. Εκεί έμεινε μέχρι 15 χρονών και ύστερα γύρισε στην Αλεξάνδρεια. Εκτός από τρία χρόνια που έμεινε στην Κωνσταντινούπολη, την υπόλοιπη ζωή του την πέρασε στην Αλεξάνδρεια. Εκεί αναγκάστηκε να δουλέψει ως δημόσιος υπάλληλος για να ζήσει. Πέθανε το 1933, την ημέρα των γενεθλίων του από καρκίνο στο λάρυγγα. Έγραψε περίπου 170 ποιήματα. Η γλώσσα των ποιημάτων του θυμίζει παλαιότερες μορφές της ελληνικής γλώσσας.

Η Πόλις

Είπες: «Θα πάγω σ' άλλη γη, θα πάγω σ' άλλη θάλασσα,
Μια πόλις άλλη θα βρεθεί καλύτερη από αυτή.
Κάθε προσπάθειά μου μια καταδίκη είναι γραφή·
κ' είν' η καρδιά μου -σαν νεκρός- θαμμένη.
Ο νους μου ως πότε μες στον μαρασμόν αυτόν θα μένει.
Όπου το μάτι μου γυρίσω, όπου κι αν δω
ερείπια μαύρα της ζωής μου βλέπω εδώ,
που τόσα χρόνια πέρασα και ρήμαξα και χάλασα».

Καινούριους τόπους δε θα βρεις, δε θα βρεις άλλες θάλασσες.
Η πόλις θα σε ακολουθεί. Στους δρόμους θα γυρνάς
τους ίδιους. Και στες γειτονιές τες ίδιες θα γερνάς·
και μες στα ίδια σπίτια αυτά θ' ασπρίζεις.
Πάντα στην πόλη αυτή θα φθάνεις. Για τα αλλού -μην ελπίζεις-
δεν έχει πλοίο για σε, δεν έχει οδό.
Έτσι που τη ζωή σου ρήμαξες εδώ
στην κόχη τούτη την μικρή, σ' όλην την γη την χάλασες.

Μέλλοντας, σελ. 56-57

Σημείωση: Τα βιβλία *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά* περιλαμβάνουν πολλά διασκευασμένα λογοτεχνικά κείμενα κατάλληλα για αυτού του τύπου τις δραστηριότητες.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

1 Οι υποθέσεις του «ελλείμματος» και της «διαφοράς»

Η Διαπολιτισμική Παιδαγωγική αναπτύχθηκε στην Ευρώπη, κυρίως στο χρονικό διάστημα μετά το 1975. Μέχρι τότε είχε καλλιεργηθεί μια διαφορετική αντιμετώπιση της ετερότητας και του πολυπολιτισμού («Παιδαγωγική των Αλλοδαπών»), σύμφωνα με την οποία οι αλλοδαποί μαθητές χαρακτηρίζονταν από ένα «ελλειμματικό» μορφωτικό κεφάλαιο, το οποίο, κατά τους τότε σχεδιαστές της εκπαιδευτικής πολιτικής, έπρεπε να συμπληρωθεί μέσα από αντισταθμιστικά εκπαιδευτικά μέτρα και να εξομοιωθεί με εκείνο των «ντόπιων» μαθητών (Δαμανάκης 2002: 98). Στόχος, συνεπώς, ήταν, σε γενικές γραμμές, η αφομοίωση των μεταναστών μαθητών και η αποφυγή «επιβάρυνσης» του γηγενούς μαθητικού συνόλου. Το μοντέλο αυτό απέβλεπε στην αφομοίωση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών ατόμων από την κυρίαρχη κοινωνία (Γκόβαρης 2001: 44). Οι μετανάστες, δηλαδή προκειμένου να ενσωματωθούν στο κοινωνικό σύνολο της καινούριας τους πατρίδας, όφειλαν να αποποιηθούν τα δικά τους πολιτισμικά χαρακτηριστικά και να υιοθετήσουν τα «κυρίαρχα» πολιτισμικά χαρακτηριστικά.

Η εν λόγω εκπαιδευτική πολιτική θεωρούσε ως «έλλειμμα» και ως «πρόβλημα» το γλωσσικό, πολιτισμικό και μορφωτικό κεφάλαιο των αλλοδαπών μαθητών, στόχευε σε έναν μονοπολιτισμικό και μονογλωσσικό τρόπο εκπαίδευσής τους και βασική αρχή της ήταν η καλλιέργεια της «κυρίαρχης» γλώσσας και του «κυρίαρχου» πολιτισμού. Συνεπώς, επικρατούσε η αντίληψη ότι ο μετανάστης μαθητής ευθύνεται για την επιτυχή ή ανεπιτυχή ένταξή του στο κυρίαρχο κοινωνικό σύνολο (Γκόβαρης 2001: 50).

Στη δεκαετία του 1980 επιχειρήθηκε μια μεταστροφή από την «υπόθεση του ελλείμματος» στην «υπόθεση της διαφοράς». Το μορφωτικό κεφάλαιο των αλλοδαπών μαθητών δε θεωρούνταν πια ως «επιβαρυντικό» αλλά απλά ως διαφορετικό (Δαμανάκης 2002: 99). Βασικό στόχο άρχισε να αποτελεί η καλλιέργεια του σεβασμού απέναντι στη διαφορά, η συνύπαρξη των πολιτισμών και η ενσωμάτωση των ιδιαίτερων πολιτισμικών χαρακτηριστικών των αλλοδαπών ατόμων στην κοινωνική πραγματικότητα, τόσο στο κοινωνικό όσο και στο εκπαιδευτικό σύνολο. Συγκεκριμένα, με τον όρο «διαπολιτισμική εκπαίδευση», που ουσιαστικά άρχισε να καλλιεργείται τότε, εννοούνταν η διαδικασία και το αποτέλεσμα της διαπαιδαγώγησης του συνόλου των μελών μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας κάτω από συγκεκριμένες και ιστορικά διαμορφωμένες ή διαμορφούμενες συνθήκες (Δαμανάκης 2002: 98). Βασικός στόχος ήταν να αφυπνίσει και να καλλιεργήσει τη συνείδηση για την κοινωνική και πολιτιστική πολυμορφία (Reich 1993: 106). Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αναπτύχθηκε όχι ως ένα είδος ιδιαίτερης εκπαίδευσης, για ένα συγκεκριμένο δηλαδή σύνολο μαθητών, αλλά ως μια διάσταση γενικής παιδείας, που όφειλε να παρέχει το σχολείο σε όλους τους μαθητές (Γκόβαρης 2001: 79).

2 Αρχές και στόχοι της διαπολιτισμικής παιδαγωγικής και εκπαίδευσης

Βασική αρχή της Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής αποτελεί η σημασία του πολιτισμού για την ανάπτυξη του διπολιτισμικά κοινωνικοποιούμενου ατόμου. Το κάθε άτομο έρχεται στο σχολείο με βιώματα, εμπειρίες και παραστάσεις από δύο ή και περισσότερα πολιτισμικά συστήματα και το κοινωνικό ή εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να του παράσχει την ευκαιρία να τα αναπτύξει απρόσκοπτα. Σε αντίθεση με την παραδοσιακή παιδαγωγική θεωρία, σύμφωνα με την οποία οι δυο βασικοί πόλοι στην πολιτισμική κοινωνικοποίηση του αλλοδαπού μαθητή είναι ο πολιτισμός της χώρας προέλευσης και ο πολιτισμός της χώρας υποδοχής, η διαπολιτισμική θεωρία προβλέπει και την ύπαρξη ενός ενδιάμεσου πολιτισμού, του λεγόμενου «πολιτισμού των μεταναστών» (Migrantenkultur). Ο πολιτισμός αυτός είναι προϊόν της διαφοροποίησης και της μετεξέλιξης του πολιτισμού της χώρας προέλευσης, λόγω κυρίως των επιδράσεων που δέχεται από τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Σύμφωνα με τη λογική αυτή της διαπολιτισμικής θεωρίας, ο ενδιάμεσος πολιτισμός πρέπει να αντιμετωπίζεται ισότιμα με τους πολιτισμούς των χωρών προέλευσης και υποδοχής (Δαμανάκης 2002: 100), καθώς αυτός είναι που διαποτίζει τον αλλοδαπό μαθητή και πρέπει να γίνεται σεβαστός.

Ένα ερώτημα που έχει τεθεί και συζητείται στο πλαίσιο της θεωρίας της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι το κατά πόσο η ισχύ των πολιτισμικών και ηθικών κανόνων και αξιών είναι σχετική ή οικουμενική/καθολική (particular/universal). Η διαπολιτισμική θεωρία πρεσβεύει μεν ότι όλοι οι πολιτισμοί είναι ισότιμοι μεταξύ τους και ότι δεν πρέπει να κρίνονται με βάση κάποια συγκεκριμένα και προκαθορισμένα κριτήρια, αλλά, αντίθετα, ο κάθε πολιτισμός θα πρέπει να αξιολογείται με βάση μόνο τους δικούς του προσανατολισμούς και αξίες. Και είναι γεγονός ότι ο πολιτισμός δεν είναι στατικός αλλά εξελισσόμενος και συνεπώς και οι πολιτισμικές αξίες εξελίσσονται και διαφοροποιούνται ανάλογα με τις εκάστοτε ιστορικές συγκυρίες. Η ιστορικότητα των αξιών πρέπει να αποτελέσει την αφετηρία των σκέψεων σχετικά με τις πολιτισμικές αξίες και την ισχύ τους (Δαμανάκης 2002: 102). Αν δεχτεί κανείς την ιδέα της ιστορικότητας του πολιτισμού και των πολιτισμικών αξιών ως βασική θεωρητική αφετηρία, τότε η λογική συνέπεια είναι η αποδοχή της σχετικότητας και όχι της οικουμενικότητας των πολιτισμικών αξιών και αρχών (Δαμανάκης 2002: 102).

Από τα παραπάνω συμπεραίνει κανείς ότι η *αρχή της ισοτιμίας των πολιτισμών και, ειδικότερα, της αποδοχής του πολιτισμικού κεφαλαίου* του κάθε μαθητή αποτελεί ένα θεμελιώδες αξίωμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Από την άλλη πλευρά, σε μικροεπίπεδο, η αποδοχή του πολιτισμικού κεφαλαίου του μαθητή αποτελεί προϋπόθεση για την *αποδοχή του μορφωτικού κεφαλαίου* του, ανεξάρτητα από τη φυλετική, εθνική και κοινωνική προέλευσή του (Δαμανάκης 2002: 103). Η *αποδοχή του μορφωτικού κεφαλαίου των μαθητών αποτελεί βασικά τη δεύτερη θεμελιώδη αρχή της διαπολιτισμικής παιδαγωγικής* και συνδέεται άμεσα με την πρώτη ουσιαστική αρχή, την αποδοχή του πολιτισμικού κεφαλαίου των αλλοδαπών μαθητών.

Η *τρίτη βασική αρχή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης πρεσβεύει την παροχή ίσων ευκαιριών* σε όλους τους μαθητές, αρχή που εξισώνει ουσιαστικά τους γηγενείς μαθητές με τους αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές (Δαμανάκης 2002: 104) ή, με βάση το κοινωνικό κριτήριο, τους μαθητές με υψηλή κοινωνικο-οικονομική προέλευση με τους μαθητές με χαμηλή κοινωνικο-οικονομική προέλευση. Η αποδοχή του πολιτισμικού και μορφωτικού

κεφαλαίου των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών (οι δυο πρώτες βασικές αρχές της θεωρίας της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης) φαίνεται έμπρακτα στην παροχή ίσων ευκαιριών στους μαθητές αυτούς, ίσες με αυτές που παρέχονται στους γηγενείς μαθητές. Επομένως, και τα τρία αξιώματα συνδέονται άμεσα μεταξύ τους, καθώς η παροχή ίσων ευκαιριών προϋποθέτει την ισότιμη αντιμετώπιση των ιδιαίτερων πολιτισμικών και μορφωτικών χαρακτηριστικών είτε του ατόμου είτε της εθνοτικής ομάδας.

Ο Essinger (1990) αναφέρει ότι τέσσερις είναι οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης: α) *Εκπαίδευση για ενσυναίσθηση*, δηλαδή το άτομο πρέπει να μάθει να κατανοεί τους άλλους, να βλέπει τα προβλήματά από τη δική τους οπτική και να καλλιεργεί τη συμπάθειά του για αυτούς, β) *Εκπαίδευση για αλληλεγγύη*, δηλαδή το άτομο καλείται να συνοικοδομήσει τη συλλογική συνείδηση, γ) *Εκπαίδευση για διαπολιτισμικό σεβασμό*, δηλαδή το άτομο να καλλιεργήσει σεβασμό απέναντι στην πολιτισμική ετερότητα και δ) *Εκπαίδευση για υπέρβαση του εθνοκεντρικού τρόπου σκέψης*, το άτομο πρέπει δηλαδή να απαλλαγεί από εθνικά στερεότυπα και προκαταλήψεις.

Στη θεωρία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αναγνωρίζεται απόλυτα *το δικαίωμα του ατόμου για απρόσκοπτη ανάπτυξη όλων των ικανοτήτων του*. Στην περίπτωση των ατόμων, όμως, που ανήκουν σε μια πολιτισμική μειονότητα, οι συνθήκες κάτω από τις οποίες αναπτύσσονται οι ικανότητές τους είναι διπολιτισμικές και διγλωσσικές. Με αυτήν την έννοια, οι κοινωνικές δομές και υποδοχές, σε κάθε κοινότητα, θα πρέπει να σέβονται τις ικανότητες αυτές και να τις αντιμετωπίζουν ανάλογα. Κυρίως όμως, *όσον αφορά την εκπαιδευτική διαδικασία, η διαπολιτισμική αρχή πρέπει να διαποτίζει όλες τις εκφάνσεις της*, προκειμένου να γίνουν αποδεκτά και να καλλιεργηθούν τα όποια διπολιτισμικά και διγλωσσικά βιώματα του μαθητή.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση, όμως, δεν πρεσβεύει μόνο τη λήψη θεσμικών και εκπαιδευτικών μέτρων, αλλά και *τη «διαπολιτισμοποίηση» των προγραμμάτων σπουδών, των διδακτικών εγχειριδίων και της σχολικής ζωής γενικότερα*. Συγκεκριμένα, οι αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης πρέπει να διέπουν όλη τη διδακτική πράξη, γιατί η διαπολιτισμική εκπαίδευση μπορεί να καταρρίψει την άγνοια και το φόβο απέναντι στη διαφορετικότητα και να υπερνικήσει τον εθνοκεντρισμό, για να καταλήξει στην αποδοχή, στην αλληλεγγύη και στον αμοιβαίο πολιτισμικό εμπλουτισμό (Nieke 1995: 55). Η διαπολιτισμική εκπαίδευση, επίσης, τονίζει ότι το σχολείο, εφόσον έχει μαθητές οι οποίοι προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά συστήματα, δεν πρέπει να λειτουργεί μονοπολιτισμικά και μονογλωσσικά, αλλά, αντίθετα, με βάση την ελεύθερη και ισότιμη διαχείριση των πολιτισμικών κεφαλαίων των μαθητών, με απώτερο σκοπό τον πνευματικό, μορφωτικό και ψυχικό εμπλουτισμό γηγενών και αλλοδαπών μαθητών (Δαμανάκης 2002: 110). Τέλος, η διαπολιτισμική εκπαίδευση απευθύνεται σε όλους, γηγενείς και ξένους, και επιδιώκει να τους ευαισθητοποιήσει με τέτοιο τρόπο, ώστε να κυριαρχεί μεταξύ τους μια αμοιβαία ανοχή, κατανόηση και αναγνώριση.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ: ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

3.1 Προαγωγή της διαπολιτισμικότητας κατά τη διδακτική πράξη

Η συμβολή του εκπαιδευτικού ενός διαπολιτισμικού σχολείου στην εξοικείωση των μαθητών του με την έννοια της πολυπολιτισμικής κοινωνίας – πρόκειται για μία νέα κοινωνική πραγματικότητα που αρχίζει να διαμορφώνεται σε αρκετές χώρες λόγω κυρίως της οικονομικής μετανάστευσης - είναι καθοριστική. Εξίσου όμως καθοριστικός είναι και ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην καλλιέργεια και ενδυνάμωση στους μαθητές του των ιδιαίτερων εκείνων κοινωνικών χαρακτηριστικών που απαιτούνται για τον πολίτη-μέλος αυτής της κοινωνίας. Για την υποβοήθηση αυτού του έργου του διδάσκοντα κρίθηκε αναγκαίο να παρατεθεί ένας αριθμός αναφορών από το υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό (βοηθήματα), που παρήχθη κατά την προηγούμενη φάση του προγράμματος «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο – για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)», με σκοπό τα παραδείγματα αυτά να αποτελέσουν έναν οδηγό - πρόταση για τον τρόπο προαγωγής της διαπολιτισμικότητας στο χώρο του σχολείου. Αυτή η ομάδα αναφορών προέκυψε από ανάλυση περιεχομένου των σχετικών βοηθημάτων Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας² με βάση το σκεπτικό ότι τα παραδείγματα που χρησιμοποιούνται κατά τη διδασκαλία της κυρίαρχης γλώσσας σε παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές θα πρέπει να έχουν άμεση σχέση τόσο με την ομαλή ανάπτυξη της προσωπικής αλλά και της πολιτισμικής τους ταυτότητας όσο και με τη δρομολόγηση της αρμονικής ένταξής τους στον κοινωνικό και επαγγελματικό ιστό της χώρας υποδοχής. Έτσι σκοπός της ανάλυσης περιεχομένου έγινε να διερευνηθεί καταρχήν ο βαθμός προαγωγής της διαπολιτισμικότητας μέσω αυτών των βοηθημάτων και στη συνέχεια να προταθούν τρόποι αξιοποίησής τους προς αυτήν την κατεύθυνση.

Η Μεθοδολογία που εφαρμόστηκε για τον εντοπισμό του συνόλου των διαπολιτισμικών αναφορών στα βοηθήματα που μελετήθηκαν είναι η ακόλουθη:

1. Κωδικοποιήθηκε η θεματολογία των βοηθημάτων Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στις παρακάτω ενότητες:

- 1α. Θέματα για Μετανάστες/1β. Θέματα για Πρόσφυγες
2. Ιστορικά γεγονότα
3. Κοινωνικά χαρακτηριστικά λαών

² Πρόκειται για εκδόσεις του Κέντρου Διαπολιτισμικής Αγωγής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και πιο συγκεκριμένα για τα βοηθήματα:

- Υπόθεση Γλώσσα: *Ενεστώτας* (2003).
- Υπόθεση Γλώσσα: *Μέλλοντας* (2003).
- Υπόθεση Γλώσσα: *Παρελθόν Ρήματα σε –ω* (2003).
- Υπόθεση Γλώσσα: *Παρελθόν Ρήματα σε –μαι* (2003).
- Υπόθεση Γλώσσα: *Υποτακτική* (2003).
- Υπόθεση Γλώσσα: *Προστακτική* (2003).
- Υπόθεση Γλώσσα: *Αντωνυμίες* (2003).
- *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά. Βιβλίο Α´* (2003).
- *Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά. Βιβλίο Β´* (2003).
- *Κείμενα: Καταλαβαίνω και γράφω: Ανθρώπινες σχέσεις* (Χ.Χ.Ε.)

4. Πολιτικά χαρακτηριστικά κρατών
5. Πολιτισμικά χαρακτηριστικά λαών
6. Υπογράμμιση πολιτισμικών ομοιοτήτων και διαφορών
7. Εκπαιδευτικά συστήματα
8. Γλώσσα
9. Θρησκεία
- 10α. Παρουσίαση της χώρας προέλευσης/ 10β. Παρουσίαση της χώρας υποδοχής.

II. Κωδικοποιήθηκαν με βάση την ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία οι αρχές της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης σε επτά σημεία. Σύμφωνα με αυτά, η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση:

- Χαρακτηρίζεται από διάθεση για κατανόηση των προβλημάτων των άλλων και της διαφορετικότητάς τους.
- Χαρακτηρίζεται από αλληλεγγύη, όχι μόνο σε εθνικό ή φυλετικό επίπεδο αλλά και σε κοινωνικό, προκαλώντας αναθεώρηση των κοινωνικοκεντρικών κριτηρίων του σχολείου.
- Χαρακτηρίζεται από σεβασμό στην πολιτισμική ετερότητα και αναγνώριση της ισοτιμίας των πολιτισμών και του μορφωτικού κεφαλαίου του κάθε λαού.
- Χαρακτηρίζεται από εξάλειψη του εθνικιστικού τρόπου σκέψης, με την απαλλαγή από στερεότυπα, προκαταλήψεις και εικόνες εχθρού, προκαλώντας έτσι επανεξέταση και αναθεώρηση των εθνικοκεντρικών κριτηρίων.
- Αξιοποιεί την εμπειρία των παιδιών στη χώρα υποδοχής, με παραδείγματα και από την καθημερινότητα των χωρών προέλευσης των μαθητών.
- Παρουσιάζει συγκριτικά στοιχεία από τον πολιτισμό των χωρών καταγωγής και υποδοχής μέσω ενός πλαισίου διαλόγου και συνεργασίας, με στόχο την αλληλεπίδραση αυτών των πολιτισμών.
- Παρέχει ίσες ευκαιρίες σε ό,τι αφορά τη σχολική και κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών συμβάλλοντας έτσι στη συναισθηματική ασφάλεια και αυτοπεποίθηση των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων.

III. Εντοπίστηκαν οι αναφορές στο υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό που διέπονται από διαπολιτισμικότητα.

1. Μετρήθηκε η έκτασή τους για να διερευνηθεί η βαρύτητα που δίνεται στην ενίσχυση της διαπολιτισμικής συνείδησης των μαθητών. Ως μονάδα μέτρησης της έκτασης ορίστηκε η τυπογραφική αράδα.
2. Κάθε αναφορά κωδικοποιήθηκε με βάση τη θεματολογία της.
3. Στη συνέχεια η ίδια αναφορά ανήχθη σε κάποια από τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, είτε αποτελούσε εφαρμογή της, είτε υπογράμμιζε την έλλειψή της.
4. Κατασκευάστηκαν για κάθε βοήθημα ξεχωριστά δύο εργαλεία αξιολόγησης: α) ένα για τις θεματικές κατηγορίες στις οποίες υπάγονται οι διαπολιτισμικές αναφορές του και β) ένα για τις διαπολιτισμικές αρχές τις οποίες το περιεχόμενο αυτών των αναφορών αναδεικνύει. Με αυτόν τον τρόπο προέκυψε και η συχνότητα αναφορών για κάθε μία από τις θεματικές κατηγορίες και τις διαπολιτισμικές αρχές στα κείμενα κάθε βοηθήματος.
5. Στη συνέχεια διενεργήθηκε ποσοτική ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων της έρευνας.

Από το σύνολο των διαπολιτισμικών αναφορών που εντοπίστηκαν σε αυτά τα βοηθήματα Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας³ ενδεικτικά επιλέχθηκαν και προτείνονται ως οδηγοί για την προαγωγή της διαπολιτισμικότητας κατά τη διδακτική πράξη δύο ομάδες παραδειγμάτων:

1. Αναφορές που σχετίζονται με τα ιδιαίτερα πολιτισμικά κεφάλαια των αλλόγλωσσων μαθητών, με σκοπό να τα ενισχύσουν και να τα εμπλουτίσουν περισσότερο.
2. Παραδείγματα από την καθημερινή ζωή και την πολιτισμική κληρονομιά της «κυρίαρχης ομάδας», με στόχο την αποφυγή της περιθωριοποίησης και την προώθηση της συναισθηματικής ασφάλειας σε μαθητές πολυπολιτισμικής προέλευσης.

Η ανάπτυξη διαπολιτισμικής συνείδησης όχι μόνο σε αυτούς τους μαθητές αλλά και στο σύνολο των πολιτών μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας αποτελεί προϋπόθεση για την αρμονική συμβίωση όλων των πολιτισμικών ομάδων της. Θα πρέπει όμως να υπογραμμιστεί ότι το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα επιτυγχάνεται μόνο όταν οι δύο ομάδες των συγκεκριμένων ή παρεμφερών διαπολιτισμικών παραδειγμάτων αξιοποιούνται ισότιμα κατά τη διδακτική πράξη και όχι μόνο. Γιατί μόνο όταν κάποιος γνωρίσει τον εαυτό του και σεβαστεί τις αξίες που του έχουν κληροδοτηθεί αναπτύσσει εκείνη την κριτική σκέψη και το δυναμικό χαρακτήρα που του χρειάζονται για να μπορέσει στη συνέχεια να αποδεχθεί και να σεβαστεί και το διαφορετικό στοιχείο.

3.2. Πρακτικές εφαρμογές

3.2.1 Παραδείγματα για την ενδυνάμωση του πολιτισμικού κεφαλαίου κάθε μαθητή

Οι αναφορές που υπάρχουν στα εξεταζόμενα εγχειρίδια και σχετίζονται με το ιδιαίτερο πολιτισμικό κεφάλαιο του αλλοδαπού ή παλιννοστούντα μαθητή είναι δύο ειδών:

1. Αυτές που κινητοποιούν το μαθητή, ώστε να προβεί σε μια σύγκριση πολιτισμικών στοιχείων (να εντοπίσει, δηλαδή, τις ομοιότητες και τις διαφορές) ανάμεσα στη χώρα υποδοχής και στην χώρα καταγωγής του, όπως π.χ.:

α) «Όταν στην Ελλάδα είναι δώδεκα ακριβώς η ώρα, τα ρολόγια άλλη ώρα δείχνουν σε άλλη χώρα. Άλλη ώρα έχουν οι Ρώσοι και άλλη οι Αμερικάνοι, άλλα πράγματα ο ένας και άλλα ο άλλος τότε κάνει. Όταν στην Ελλάδα είναι δώδεκα ακριβώς η ώρα, τα ρολόγια άλλη ώρα δείχνουν σε άλλη χώρα. Άλλα κάνουν και οι Ασιάτες, άλλα κάνουν οι Αφρικανοί, άλλα πράγματα ο ένας και άλλα ο άλλος τότε κάνει. Όταν στην Ελλάδα είναι δώδεκα ακριβώς η ώρα, τα ρολόγια άλλη ώρα δείχνουν σε άλλη χώρα.»

(Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά, (1), σελ. 28)

³ Εντοπίστηκαν 272 διαπολιτισμικές αναφορές που αντιστοιχούν σε 3353.5 τυπογραφικές αράδες. Πρέπει να σημειωθεί ότι με βάση την ορισθείσα μεθοδολογία στο βοήθημα *Υπόθεση Γλώσσα: Αντωνυμίες* (2003) δεν ανευρέθησαν παραδείγματα διαπολιτισμικότητας, Φ. Τολουόδη, *Τελική Έκθεση Αξιολόγησης: Βαθμός διαπολιτισμικότητας του υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού της προηγούμενης φάσης του προγράμματος «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)»*, Α.Π.Θ. 2007, σ.10. Η επιτροπή για την αξιολόγηση ως προς το διαπολιτισμικό του περιεχόμενο του υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού που παρήχθη κατά την προηγούμενη φάση του προγράμματος «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)» αποτελείτο από τους: Παναγιώτη Ξωχέλλη, Χριστίνα Μαλιγκούδη, Βίκη Παπαγρηγορίου και Φωτεινή Τολουόδη. Η εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο υλοποίησης της β' φάσης του προγράμματος με επιστημονική υπεύθυνη την Καθηγήτρια του Α.Π.Θ. Ζωή Παπαναούμ. Τις εργασίες της επιτροπής επίβλεψε επιστημονικά ο Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ. Παναγιώτης Ξωχέλλης.

β) Πολλοί λαοί έχουν μύθους που εξηγούν πώς βρήκαν οι άνθρωποι τη φωτιά. Οι αρχαίοι Έλληνες, για παράδειγμα, πίστευαν ότι ο Προμηθέας έκλεψε τη φωτιά από τους θεούς και την έδωσε στους ανθρώπους. Στην πατρίδα σου έχετε καμιά ιστορία για τη φωτιά; Μπορείς να την πεις με λίγα λόγια;»

(Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά, (1), σελ. 80)

2. Αυτές που ενημερώνουν και ευαισθητοποιούν τον μαθητή για πολιτισμικά θέματα άλλων χωρών, όπως για παράδειγμα: «Ο Μπόρις θυμάται το ρώσικο χειμώνα. Αυτό που του λείπει εδώ στην Ελλάδα, ιδιαίτερα τα Χριστούγεννα, είναι ο κρύος χειμώνας και το κατάλευκο χιόνι. Εδώ στην Ελλάδα σπάνια πέφτει χιόνι, αλλά και όταν πέφτει, λιώνει αμέσως. Ενώ στη χώρα του, στη Ρωσία, το χιόνι είναι μπόλικο και κρατάει όλο το χειμώνα. Τότε, σχεδόν όλο το χειμώνα, παίζανε χιονοπόλεμο, κάνανε σκι, πατινάζ ένα σωρό άλλα χειμερινά παιχνίδια.»

(Παρελθόν, ρήματα σε –ω, σελίδα 32)

Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα αυτά, παρατίθενται ενδεικτικά ορισμένα παραδείγματα τα οποία θα μπορούσαν να βοηθήσουν τον εκπαιδευτικό να ενισχύσει και να εμπλουτίσει το πολιτισμικό κεφάλαιο του αλλοδαπού μαθητή:

α) «Πολλοί λαοί έχουν μύθους που εξηγούν πώς βρήκαν οι άνθρωποι τη φωτιά. Οι αρχαίοι Έλληνες, για παράδειγμα, πίστευαν ότι ο Προμηθέας έκλεψε τη φωτιά από τους θεούς και την έδωσε στους ανθρώπους. Στην πατρίδα σου έχετε καμιά ιστορία για τη φωτιά; Μπορείς να την πεις με λίγα λόγια;»

(Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά, τεύχος 1, σελ. 80)

- ▶ Η δημιουργία της φωτιάς είναι ένα γεγονός που έχει προκαλέσει πλήθος μύθων, ιστοριών, θρύλων, παραμυθιών σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο συγγραφέας ξεκινώντας με την παραδοχή αυτή, συνεχίζει δίνοντας το παράδειγμα της Ελλάδας κινητοποιώντας όμως παράλληλα και τον αλλοδαπό μαθητή να προβληματιστεί πρώτα για το ποια είναι η παράδοση στη χώρα του και στη συνέχεια να την καταθέσει στην τάξη. Στη συνέχεια, οι μαθητές μπορούν να προβούν σε μια σύγκριση ανάμεσα στις ιστορίες και παραδόσεις των χωρών τους.

β) «Η Αθηνά προστάτευε την πόλη της αρχαίας Αθήνας, για αυτό οι Αθηναίοι είχαν βάλει ένα μεγάλο άγαλμα της θεάς μέσα στον Παρθενώνα, στην Ακρόπολη. Μπορείς να βρεις στο βιβλίο της Ιστορίας για το άγαλμα αυτό; Όπως βλέπεις, το άγαλμα, κάτω δεξιά, κοντά στην ασπίδα, υπάρχει ένα φίδι. Λένε πως το όνομα του φιδιού ήταν Εριχθόνιος και πως ήταν προστάτης του θεού. Σήμερα, σε αρκετά μέρη του κόσμου, όπως στην Αλβανία αλλά και στην Ελλάδα, υπάρχουν χωριά όπου οι άνθρωποι πιστεύουν ότι υπάρχει ένα φιδάκι που προστατεύει το σπίτι. Για ρώτα κάποιον μεγάλο από την οικογένειά σου τι πίστευε παλιά ο κόσμος για αυτό. Μπορείς να σκεφτείς σε τι μπορούσε ένα φιδάκι να είναι χρήσιμο για το σπίτι;»

(Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά, (2), σελίδα 90)

- ▶ Ο συγγραφέας αρχικά παρουσιάζει το μύθο του Εριχθόνιου, ο οποίος ήταν προστάτης του θεού στην αρχαία Ελλάδα. Στη συνέχεια, αναφέρει πως σε πολλές χώρες σήμερα (όπως στην Αλβανία, για παράδειγμα) πιστεύεται ότι τα φίδια προστατεύουν τα νοικοκυριά και κινητοποιεί τους μαθητές να διαπιστώσουν αν υπάρχουν παρόμοιες παραδόσεις και στην πατρίδα τους και να προβληματιστούν πάνω σε αυτές. Το εν λόγω παράδειγμα μπορεί να πληροφορήσει τους μαθητές για τους κοινούς μύθους και παραδόσεις που υπάρχουν ανάμεσα στους λαούς και μέσα από τη σύγκρισή τους, να προβούν στο συμπέρασμα πως οι άνθρωποι έχουν παρεμφερείς πραγματικές ή μεταφυσικές ανάγκες: για παράδειγμα έχουν την ανάγκη να προστατευτούν από τον κίνδυνο ή να έχουν ένα κοινό μεταφυσικό σημείο αναφοράς.

γ) *«Σε πολλές χώρες η μαύρη γάτα είναι γρουσουζιά. Στη χώρα σου τι γνώμη έχουν οι άνθρωποι για τις γάτες; Τι άλλο πιστεύουν πως είναι γρουσουζιά;»*

(Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά, (2), σελίδα 10)

- ▶ Η εικόνα της μαύρης γάτας είναι μια εικόνα που έχει συνδεθεί με προλήψεις σε πολλές χώρες. Ωστόσο, το σύμβολο της γάτας σε άλλους λαούς μπορεί να παραπέμπει σε άλλες έννοιες, για παράδειγμα σε θεότητες. Στην Αίγυπτο, για παράδειγμα, η γάτα λατρευόταν ως θεότητα, επειδή κατέστρεφε διάφορα επιβλαβή για τη γεωργία και τον άνθρωπο ζώα. Η εν λόγω αναφορά στο εγχειρίδιο, συνεπώς, μπορεί να έχει διπλή λειτουργία: αφενός να κινητοποιήσει τους μαθητές να μιλήσουν για τις προλήψεις στη χώρα τους και να προβούν σε μια σύγκριση ομοιοτήτων και διαφορών, και αφετέρου να διαπιστώσουν ότι ένα σύμβολο μπορεί να έχει διαφορετική ή και αντίστροφη έννοια σε ορισμένους λαούς.

3.2.2 Παραδείγματα για την προαγωγή της συναισθηματικής ασφάλειας στο χώρο του σχολείου

Η σημασία της συναισθηματικής ασφάλειας και σιγουριάς για τη σταδιακή κατάκτηση της αυτογνωσίας και αυτονομίας είναι μεγάλη. Σε όλες τις ηλικίες, αλλά ιδιαίτερα κατά την εφηβεία, όπου η αναζήτηση ταυτότητας και η ενσωμάτωση αλλαγών σε πολλαπλά επίπεδα δημιουργούν συχνά εσωτερική αναστάτωση, η οργάνωση της παιδαγωγικής δράσης με γνώμονα τις ανάγκες των παιδιών θα πρέπει να παρέχει μεταξύ άλλων και συναισθηματική ασφάλεια, αποδοχή και ευκαιρίες. Για το λόγο αυτό το σχολείο θα πρέπει να δίνει βαρύτητα και σε δραστηριότητες που θα βελτιώνουν τον χειρισμό των ατομικών συναισθημάτων αλλά παράλληλα θα συμβάλλουν και στην κατανόηση των συναισθημάτων των άλλων (ενσυναίσθηση), θα αναβαθμίζουν τους κώδικες επικοινωνίας και θα ελέγχουν το άγχος. Για να το επιτύχει όμως αυτό θα πρέπει το σχολείο να στηριχθεί επιπλέον και στις εμπειρικο-βιωματικές γνώσεις των παιδιών που προωθούν την ανακαλυπτική μάθηση και καλλιεργούν στάσεις και αξίες⁴.

⁴ www.eduportal.gr, <http://psychognosia.blogspot.com>

Όσον αφορά στην ενίσχυση της συναισθηματικής ασφάλειας μιας γλωσσικής ή πολιτισμικής μειονότητας, είτε κατά τη σχολική είτε και κατά την ενήλικη ζωή της, η αίσθηση της ισότιμης συμμετοχής στις γνώσεις της πλειονότητας, καθώς επίσης και η αίσθηση της αναγνώρισης και της επιβράβευσης στη χώρα υποδοχής είναι δυνατό να συμβάλουν αποτελεσματικά στην προαγωγή τόσο της νοημοσύνης του μυαλού (λογικής) όσο και της νοημοσύνης της καρδιάς (συναίσθημα). Και όταν αυτά τα δύο συμπληρωματικά μέρη αλληλεπιδρούν ικανοποιητικά προάγεται τόσο η πνευματική ικανότητα, όσο και η συναισθηματική ευτυχία⁵.

Το σύνολο των διαπολιτισμικών αναφορών που εντοπίστηκαν στα προαναφερθέντα βοηθήματα για αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές και αφορούν στην ενίσχυση της συναισθηματικής τους ασφάλειας μπορούν να διακριθούν σε τρεις υποομάδες. Η πρώτη υποομάδα παραδειγμάτων αφορά στην εξοικείωση με αντιπροσωπευτικά θέματα από την κοινωνική πραγματικότητα της χώρας υποδοχής. Η δεύτερη υποομάδα αφορά στην κατανόηση σύγχρονων θεμάτων του δημόσιου και κοινωνικού βίου της χώρας υποδοχής, όταν αυτά χρησιμοποιούν μεταφορικό λόγο που παραπέμπει στο πολιτισμικό παρελθόν της κυρίαρχης ομάδας. Η τρίτη αφορά στην ισότιμη συμμετοχή στην ακαδημαϊκή γνώση για το πολιτισμικό παρελθόν της κυρίαρχης ομάδας, όταν αυτή η γνώση γίνεται υποχρεωτική για την πλειονότητα αλλά το υποσύνολο αυτό του πολιτισμικού της παρελθόντος δεν αποτελεί και υποσύνολο ευρύτερης κοινής πολιτισμικής κληρονομιάς. Στη συνέχεια προτείνονται ενδεικτικά παραδείγματα και από τις τρεις υποομάδες και υπογραμμίζεται ο στόχος στον οποίο θα πρέπει να επικεντρωθεί ο εκπαιδευτικός κατά την αξιοποίηση τους.

Πρώτη Υποομάδα: Χαρακτηριστικά παραδείγματα από τον ελληνικό δημόσιο και ιδιωτικό βίο

1. Στόχος: Καλλιέργεια της πεποίθησης για αξιοκρατική αναγνώριση από τη χώρα υποδοχής και για ισότιμη συμμετοχή στην παροχή ευκαιριών

Μια μέρα που ο Μπόρις έπαιζε μπάσκετ με τους φίλους του στο γήπεδο του χωριού, τον πρόσεξε ένας γνωστός προπονητής. Του πρότεινε να πάει το καλοκαίρι σε ένα αθλητικό καμπ. Έτσι κι έγινε. Όταν γύρισε ο Μπόρις, οι φίλοι του ήθελαν να μάθουν τα πάντα για το καμπ. - Δηλαδή πόσες ώρες παίζατε κάθε μέρα; -Το πρωί παίζαμε 2-3 ώρες και το απόγευμα 1-2 ώρες. Αλλά είχαμε και γυμναστήριο και θεωρία. Ο προπονητής μάς έδειχνε τεχνικές, μας έλεγε για τα λάθη που κάναμε. Εγώ έμαθα πολλά πράγματα εκεί.- Παίξατε και σε αγώνα; -Ναι, δυο φορές: Την πρώτη χάσαμε 78-84, αλλά τη δεύτερη φορά το παλέψαμε και κερδίσαμε 82-81. Εκείνη την ημέρα κάναμε μπιτς πάρτι για να γιορτάσουμε τη νίκη. Αλλά την ώρα που χορεύαμε στην παραλία, ξέσπασε μια καταιγίδα. Τρέξαμε όλοι στα καμπ και συνεχίσαμε εκεί ως το πρωί. -Αύριο θα παίξουμε για να μας δείξεις και μας κάτι; - Αύριο μόνο; Κάθε μέρα θα παίζουμε και θα φτιάξουμε φοβερή ομάδα. Έτσι δεν είναι παιδιά;

(Παρελθόν, ρήματα σε –ω, σελ. 28)

⁵ Για την αναγκαιότητα της ισότιμης ανάπτυξης αλλά και αλληλεπίδρασης των δύο ειδών νοημοσύνης, βλ. Goleman (1998).

Σημείωση: Τρία είναι τα σημεία μέσα από τη συγκεκριμένη παραπομπή που τείνουν να ανακουφίζουν από το άγχος τον αλλοδαπό μαθητή και στα οποία θα πρέπει να εστιάσει ο εκπαιδευτικός:

α) «...που ο Μπόρις έπαιξε μπάσκετ με τους φίλους του στο γήπεδο του χωριού, τον πρόσεξε ένας γνωστός προπονητής». **Συμπέρασμα που θα πρέπει να ενισχυθεί:** «Δεν χρειάζεται πάντα να ζεις σε μια μεγάλη πόλη για να γίνει αντιληπτή η αξία σου».

β) «Του πρότεινε να πάει το καλοκαίρι σε ένα αθλητικό καμπ. Έτσι και έγινε... συνεχίσαμε εκεί ως το πρωί». **Συμπέρασμα που θα πρέπει να ενισχυθεί:** «Δεν χρειάζεται να είσαι γηγενής για να συμμετέχεις ισότιμα στις δραστηριότητες της πλειονότητας». Η αξιοσύνη επιβραβεύεται και σε κάνει αποδεκτό».

γ) «Αύριο θα παίξουμε για να μας δείξει και μας κάτι: -Αύριο μόνο; Κάθε μέρα θα παίζουμε και θα φτιάξουμε φοβερή ομάδα. Έτσι δεν είναι παιδιά;» **Συμπέρασμα που θα πρέπει να ενισχυθεί:** «Η αντιμετώπιση της πλειονότητας, η οποία δεν κατέχει αυτές τις ειδικές γνώσεις δεν θα πρέπει να γίνεται από τον αλλοδαπό με έπαρση αλλά με αγάπη και καλή διάθεση». Επιπλέον θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να επιβραβεύσει και την υποδειγματική συμπεριφορά (φιλική διάθεση και αγάπη) που επιδεικνύουν οι γηγενείς μαθητές προς τον αθλητή-συμμαθητή τους.

2. Στόχος: Εξοικείωση με χαρακτηριστικές μορφές κοινωνικής συμπεριφοράς του ελληνικού ιδιωτικού βίου

Αγαπημένη μου Μαρμπέλα!

Σε ευχαριστώ πολύ για το γράμμα σου. Δε σου έγραψα νωρίτερα γιατί είχαμε το γάμο της ξαδέρφης μου, της Ντόρας. Επιτέλους τα κατάφερε η θεία και πάντρεψε την κόρη της! Και τι δεν έκανε για το γάμο αυτό... Η θεία μάζεψε συγγενείς και φίλους από όλη την Ελλάδα. Όμως, υπήρχε πρόβλημα με τη γιαγιά που είναι 80 χρονών. Ταξίδεψα λοιπόν μέχρι την Κρήτη και την έφερα. Ο αδελφός μου, που ξέρει από κομπιούτερ, έγραψε το κείμενο για τις προσκλήσεις. Ο θείος μου, που είναι μπογιατζής, έβαψε το σπίτι όπου θα μένουν οι νιόπαντροι. Η θεία μου μαγείρευε και έκανε πολύ νόστιμους μεζέδες. Την ημέρα του γάμου στη δεξίωση, ο πεθερός χόρευε βαλς με τη νύφη. Ο γαμπρός μαζί με τη νύφη έκοψαν την τούρτα. Είχε μπόλικο κρασί αλλά, όπως πάντα, οι μεγάλοι μας απαγόρευσαν να πιούμε έστω κι ένα ποτηράκι.

Τέλος πάντων! Κατά τα άλλα ήταν πολύ ωραία. Άντε και στα δικά σου. Φιλιάκια.

Η φίλη σου,
Λιλιάννα

(Παρελθόν, ρήματα σε –ω, σελ. 39)

3. Στόχος: Εξοικείωση με χαρακτηριστικές συνήθειες της ελληνικής σχολικής ζωής

Εσύ πηγαίνεις στο φροντιστήριο; Τι μαθαίνεις εκεί; Σ' αρέσει; Γιατί νομίζεις ότι οι μαθητές στην Ελλάδα πηγαίνουν στο φροντιστήριο; Στην πατρίδα σου πηγαίνουν οι μαθητές στο φροντιστήριο;

(Ενεστώτας, σελ. 31)

Σημείωση: Στο δεύτερο και τρίτο παράδειγμα αυτής της υποομάδας ο αλλοδαπός μαθητής με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού καλείται να γνωρίσει πολύ συνηθισμένες και χαρακτηριστικές συνήθειες και νοοτροπίες της ελληνικής κοινωνίας, ώστε να μπορεί να τις κατανοεί χωρίς να χρειάζεται πλέον διευκρινίσεις, κάτι που ενδεχομένως θα του δημιουργούσε αίσθημα περιθωριοποίησης ανάμεσα στους συνομηλίκους του.

4. Στόχος: Προσδιορισμός του κοινωνικού συστήματος και καλλιέργεια της πεποίθησης για επίτευξη των στόχων μέσα σε ένα δημοκρατικά ευνομούμενο κράτος

Κοινωνικά συστήματα

Το κοινωνικό σύστημα χωρίζεται σε στρώματα, δηλαδή σε επίπεδα. Τα μέλη μιας κοινωνίας που κατέχουν ίδια περιουσία, εξουσία, μόρφωση και κύρος θεωρούνται ότι ανήκουν στο ίδιο κοινωνικό στρώμα. Για παράδειγμα, στην ελληνική κοινωνία οι εφοπλιστές και οι βιομήχανοι ανήκουν στα «υψηλότερα», ενώ οι εργάτες και οι αγρότες στα «χαμηλότερα» κοινωνικά στρώματα. Οι άνθρωποι που ανήκουν στο ίδιο κοινωνικό στρώμα και παράλληλα έχουν κοινά συμφέροντα και κοινή ιδεολογία αποτελούν μία κοινωνική τάξη, όπως είναι π.χ. η τάξη των «κεφαλαιοκρατών», η «εργατική τάξη», η τάξη των μικροεπιχειρηματιών. Η κοινωνική τάξη στην οποία ανήκει ένα άτομο είναι σημαντική, καθώς καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο ζωής, τη συμπεριφορά, τις καταναλωτικές συνήθειές του, καθώς και τις ευκαιρίες που έχει ο ίδιος και τα παιδιά του να σταδιοδρομήσουν στη ζωή τους. Όμως οι επιδράσεις της κοινωνικής τάξης δεν είναι απόλυτες, αφού και πολλοί άλλοι παράγοντες επηρεάζουν τη ζωή των ανθρώπων. Για παράδειγμα, τα παιδιά των πλουσίων έχουν περισσότερες πιθανότητες να πετύχουν στα πανεπιστήμια, όμως υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις παιδιών από πλούσιες οικογένειες που αποτυγχάνουν, καθώς και παιδιών από φτωχές οικογένειες που επιτυγχάνουν και σταδιοδρομούν.

Σε μια δημοκρατική, ελεύθερη και ανοικτή κοινωνία, τα άτομα μπορούν να μετακινηθούν από μια χαμηλότερη κοινωνική τάξη σε μια υψηλότερη κοινωνική τάξη. Μπορούν, δηλαδή, να μετακινηθούν από μια θέση ή από ένα επάγγελμα με λιγότερη περιουσία, χαμηλότερα εισοδήματα, λιγότερες εξουσίες και λιγότερο κύρος σε μια θέση ή επάγγελμα με περισσότερη περιουσία, υψηλότερα εισοδήματα, περισσότερες εξουσίες και μεγαλύτερο κύρος. Δηλαδή ένας περιπτεράς μπορεί να αποκτήσει αρκετό κεφάλαιο για να ανοίξει ένα ψιλικατζίδικο, αργότερα ένα σουπερμάρκετ και τελικά να γίνει ένας μεγάλος επιχειρηματίας. Καθώς θα μεγαλώνει το κατάστημά του, θα κερδίζει περισσότερα χρήματα, θα μπορεί να έχει και υπαλλήλους να δουλεύουν στο μαγαζί του, θα αποκτήσει καλύτερη κοινωνική θέση. Το ίδιο και ένας οικοδόμος, ο οποίος μπορεί αρχικά να δουλεύει για κάποιον εργολάβο, αργότερα να είναι ανεξάρτητος και τελικά να γίνει και αυτός εργολάβος.

(Κείμενα: Καταλαβαίνω και γράφω (10) Ανθρώπινες σχέσεις σελ. 20-21)

Σημείωση: Η κατανόηση βασικών δημοκρατικών αρχών οργάνωσης και λειτουργίας του κράτους, της σημασίας του δημοκρατικού πολιτεύματος και των πολιτικών δικαιωμάτων

Ελλήνων πολιτών και οικονομικών μεταναστών συμβάλλει στην αποκατάσταση της συναισθηματικής ηρεμίας του αλλοδαπού μαθητή ιδιαίτερα μάλιστα όταν αντιλαμβάνεται ότι όχι μόνο κοινωνικά είναι στην ίδια θέση με πολλούς γηγενείς αλλά και ότι έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει ισότιμα με την πλειονότητα στη βελτίωση της κοινωνικής του φυσιογνωμίας, εφόσον προσπαθήσει προς αυτήν την κατεύθυνση.

Δεύτερη Υποομάδα: Παραδείγματα για την κατανόηση πολύ γνωστών ονομασιών του σύγχρονου ελληνικού μεταφορικού λόγου με βάση την αρχαιοελληνική τους προέλευση

1 Στόχος: Ετήσια μουσικά βραβεία Αρίων. Κατανόηση της ονοματοθεσίας του θεσμού

Ο Αρίονας και το δελφίνι

Ο Αρίονας ήταν μουσικός και γεννήθηκε στη Λέσβο. Έφυγε από το νησί του και έζησε για πολύ καιρό στην Κόρινθο, κοντά στον Περίανδρο. Ήταν ο καλύτερος κιθαρωδός της εποχής του. Κάποτε σκέφτηκε να ταξιδέψει στην Ιταλία και τη Σικελία. Εκεί με το τραγούδι του μάζεψε πολλά χρήματα και πλούτη και ξεκίνησε πάλι πίσω για την Κόρινθο, με ένα καράβι που είχε πλήρωμα από Κορινθίους. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, οι Κορινθίοι αποφάσισαν να τον ληστέψουν, να τον σκοτώσουν και να πετάξουν το πτώμα του στο πέλαγος. Ο Αρίων τους παρακάλεσε να του χαρίσουν τη ζωή και τους έδωσε τα χρήματα αλλά αυτοί δεν πείστηκαν. Τότε τους παρακάλεσε να τον αφήσουν να τραγουδήσει για τελευταία φορά και μετά να τον θανατώσουν. Οι ναύτες δέχθηκαν την πρόταση αυτή. Ο Αρίων ντύθηκε με την όμορφη στολή του, πήρε στα χέρια του την κιθάρα, στάθηκε στην πλώρη του καραβιού και τραγούδησε τον «όρθιον νόμον». Όμως, τα δελφίνια μαγεύτηκαν από τη μελωδία και μαζεύτηκαν κοντά στο πλοίο. Με το τέλος του τραγουδιού ρίχτηκε στη θάλασσα. Οι ναύτες συνέχισαν το ταξίδι τους για την Κόρινθο, όμως εκείνον ένα δελφίνι τον πήρε στη ράχη του και τον έβγαλε στο Ταίναρο. Από κει, ο ποιητής πήγε περπατώντας στην Κόρινθο και διηγήθηκε στον Περίανδρο την ιστορία. Μόλις έφτασαν οι ναύτες, πιάστηκαν και θανατώθηκαν.

(Παρελθόν, ρήματα σε –μαι, σελ. 30)

2 Στόχος: Κατανόηση της προέλευσης των πολλαπλών εννοιών της σύγχρονης λέξης «σειρήνα»

Οι σειρήνες ήταν μισές γυναίκες και μισές πουλιά, πλάσματα που τραγουδούσαν μαγευτικά. Οι ταξιδιώτες που περνούσαν με τα πλοία τους μαγεύονταν από το τραγούδι και το πλοίο τους παρασυρόταν από τα κύματα και σπακιζόταν πάνω στα βράχια. Οι άτυχοι ναύτες καταβροχθίζονταν από τα τέρατα. Ο Οδυσσέας όμως, όταν περνούσε από κει, διέταξε τους ναύτες του να βουλώσουν τα αφτιά τους με κερί για να μην ακούν το τραγούδι. Ο ίδιος ο Οδυσσέας δεν έβαλε στα αυτιά του κερί αλλά διέταξε να τον δέσουν στο κατάρτι του πλοίου για να μην μπορεί να φύγει. Καθώς οι σύντροφοί του αγωνίζονταν να προσπεράσουν τις επικίνδυνες σειρήνες, εκείνος, όρθιος στο κατάρτι βασανιζόταν, γιατί το τραγούδι των

σειρήνων τον καλούσε κοντά τους. Αν δεν ήταν γερά δεμένος στο κατάρτι, σίγουρα δε θα κρατιόταν, θα πήγαινε κοντά τους.

(Παρελθόν, ρήματα σε –μαι, σελ. 34)

Σημείωση: Συχνά στη νεοελληνική γλώσσα χρησιμοποιούνται μεταφορικά λέξεις των οποίων η άγνοια της κυριολεκτικής τους σημασίας είναι δυνατό να προκαλέσει δυσκολίες στην κατανόηση του λόγου, πολύ περισσότερο μάλιστα όταν πρόκειται για ευρείας χρήσης ονόματα. Με τη βοήθεια του δεύτερου και του τρίτου παραδείγματος αυτής της υποομάδας μπορούν να αποσαφηνιστούν οι κυριολεκτικές σημασίες των αρχαιοελληνικών ονομάτων «Αρίων» και «σειρήνα», τα οποία χρησιμοποιούνται μεταφορικά από το σύγχρονο νεοελληνικό λόγο αναφερόμενα σε θεσμούς και καταστάσεις. Τα ετήσια μουσικά βραβεία «Αρίων» προβάλλονται κάθε χρόνο από την τηλεόραση και αποτελούν θέμα συζήτησης και για τους μικρούς μαθητές. Ο εκπαιδευτικός με βάση αυτό το παράδειγμα θα πρέπει να δώσει στο μαθητή να κατανοήσει το λόγο για τον οποίο τα βραβεία έλαβαν αυτό το όνομα. Το ίδιο συμβαίνει και με τη σύγχρονη μεταφορική σημασία της λέξης «σειρήνα» που μπορεί στη σύγχρονη εποχή να αναφέρεται α) σε μια διαπεραστική φωνή ή β) σε καταστάσεις που αρχικά μαγεύουν τους ανθρώπους αλλά τελικά είναι τόσο παραπλανητικές που καταλήγουν να τους καταστρέφουν.

3. Στόχος: Κατανόηση της προέλευσης του ονόματος της πρωτεύουσας του ελληνικού κράτους αλλά και του συμβόλου των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004

Από πού πήρε η Αθήνα το όνομά της;

Μια μέρα η Αθηνά, η θεά της σοφίας, και ο Ποσειδώνας, ο θεός της θάλασσας, μάλωσαν γιατί ήθελαν και οι δύο να είναι η Αθήνα δική τους πόλη. Τότε οι Αθηναίοι λένε: «θα δώσουμε την πόλη μας στο θεό που θα μας κάνει το καλύτερο δώρο». Ο Ποσειδώνας δίνει μια με την τριάινά του στο βράχο της Ακρόπολης και βγαίνει εκεί θαλασσινό νερό. Η Αθηνά δίνει μια με το δόρυ της στο βράχο της Ακρόπολης και φυτρώνει εκεί μια ελιά.

Οι Αθηναίοι διαλέγουν την ελιά. Κάνουν λοιπόν την Αθηνά προστάτιδά τους και δίνουν στην πόλη το όνομά της.

(Παρελθόν, ρήματα σε –ω, σελ. 47)

Σημείωση: Για να αισθάνεται ο αλλοδαπός μαθητής που κατοικεί στην Ελλάδα συναισθηματική άνεση θα πρέπει με τη βοήθεια του δασκάλου να κατανοεί και την προέλευση ονομάτων που είναι γνωστά όχι μόνο στο πανελλήνιο αλλά και ευρύτερα, όπως το όνομα της πρωτεύουσας του ελληνικού κράτους (Αθήνα) και το σύμβολο των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 (ελιά) τα οποία είναι αλληλένδετα.

Τρίτη Υποομάδα: Ισότιμη συμμετοχή με την πλειονότητα στη γνώση ιδιαίτερων στοιχείων από το πολιτισμικό παρελθόν της

1. Στόχος: Η εξοικείωση με σημαντικά στοιχεία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας

Ξέρεις για την Οδύσσεια και την Ιλιάδα, τα μεγάλα ποιήματα του Ομήρου για τον πόλεμο της Τροίας και το γυρισμό του Οδυσσέα στην πατρίδα του, το νησί Ιθάκη; Στην Ελλάδα, οι μαθητές διαβάζουν τις ραψωδίες του Ομήρου εδώ και 2500 χρόνια.

(Παρελθόν, ρήματα σε –ω, σελ. 24)

Σημείωση: Η μελέτη των ομηρικών επών αποτελεί για τους αρχαίους Έλληνες αλλά και τους Νεοέλληνες αναπόσπαστη συνήθεια -ενίοτε και προτεραιότητα- της μαθησιακής τους γνώσης. Η ίδια εκπαιδευτική επιλογή φαίνεται να αποτελεί παιδαγωγική αναγκαιότητα και για το μεγαλύτερο μέρος των ευρωπαϊκών χωρών από την ελληνιστική εποχή έως σήμερα. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να δώσει τη δυνατότητα στον αλλοδαπό μαθητή να συμμετάσχει ισότιμα με τους γηγενείς μαθητές στη γνώση εκείνων των στοιχείων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας που αποτελούν μαθησιακή προϋπόθεση στη γνωστική εξέλιξη της κυρίαρχης πολιτισμικής ομάδας του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

2 Στόχος: Η ενθάρρυνση της ισότιμης συμμετοχής με την πλειονότητα στην ανάγνωση της Γραμμικής Β΄

Η γλώσσα των Αχαιών ήταν η ελληνική. Οι Αχαιοί είχαν και γραφή. Οι αρχαιολόγοι έκαναν πολλά χρόνια για να καταλάβουν τη γραφή τους, τη Γραμμική Β΄. Στη Γραμμική Β΄, κάποια σημεία δείχνουν πράγματα, όπως τα ιερογλυφικά των Αιγυπτίων, άλλα σημεία δείχνουν συλλαβές και άλλα αριθμούς. Δοκίμασε κι εσύ να διαβάσεις Γραμμική Β΄! Να τι γράφει η πινακίδα:

Qerovos rojmen Asjatiaj hopej Thalamatao ketropomphoj horomenos

Κέροφος ποιμήν Ασιατία όπη Θαλαμάταο τετρόπομφοι ορόμενος

Ο βοσκός Κέροβος προσέχει στην Ασιατία τα τετράποδα (δηλαδή τα ζώα) του Θαλαμάτα.

(Παρελθόν, ρήματα σε –ω, σελ. 25)

Σημείωση: Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να ενθαρρύνει τον αλλοδαπό μαθητή να δοκιμάζει ισότιμα με τους γηγενείς συμμαθητές του τις δυνάμεις του σε παιδαγωγικές ασκήσεις που αφορούν στην ελληνική γλώσσα, εφόσον έχει παρακολουθήσει επιμελώς όλη την προηγηθείσα σχετική διδασκαλία. Η ισότιμη αλλά και επιτυχής συμμετοχή του σε τέτοιου είδους ασκήσεις τείνει να καταργεί κάθε αίσθηση περιθωριοποίησης και να ενισχύει την αυτοπεποίθησή του και κατ' επέκταση και τη συναισθηματική του ασφάλεια.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ: ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Η έντονη παρουσία μαθητών με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στα ελληνικά σχολεία και οι διαφοροποιημένες εμπειρίες και ανάγκες τους εγείρουν σημαντικά ερωτήματα σχετικά με τη διαχείριση αυτής της πολυπολιτισμικότητας. Με αφετηρία την ετερότητα των μαθητών και το δικαίωμα όλων για ίσες ευκαιρίες στη μάθηση ο σημερινός εκπαιδευτικός καλείται να αναζητήσει τις αποτελεσματικότερες μεθοδολογικές προσεγγίσεις, ώστε να βοηθήσει τους μαθητές του να αναπτύξουν στο μέγιστο δυνατό βαθμό τις ικανότητές τους και να τους καταστήσει πολίτες ικανούς να ζήσουν σε ένα μεταβαλλόμενο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται η σύντομη παρουσίαση κάποιων σύγχρονων διδακτικών αρχών και προσεγγίσεων, η εφαρμογή των οποίων μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να διαφοροποιήσουν το μάθημά τους, ώστε να εντάξουν στην εκπαιδευτική διαδικασία επιτυχώς όλους τους μαθητές, γηγενείς και αλλοδαπούς. Να σημειωθεί ότι η επιλογή των κατάλληλων διδακτικών αρχών και προσεγγίσεων εξαρτάται κάθε φορά από τους στόχους που θα θέσει ο εκπαιδευτικός στην αρχή της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αλλά και από τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών του, το πολιτισμικό τους κεφάλαιο, την ετοιμότητά τους για μάθηση, τις δεξιότητες μελέτης, τα κίνητρά τους κ.ά.

4.1 Θεωρητικό πλαίσιο

4.1.1 Η αρχή της διαθεματικής προσέγγισης στη διδασκαλία

Η διαθεματική προσέγγιση επιδιώκει τη διασύνδεση γνώσεων από διάφορες επιστημονικές περιοχές και τη διαχείριση αυτών από τους ίδιους τους μαθητές με απώτερο στόχο την ολόπλευρη ανάπτυξή τους. Εφαρμόζοντας την αρχή της διαθεματικότητας στη διδασκαλία η διακριτικότητα των μαθημάτων χαλαρώνει, η γνώση ενοποιείται και συνδέεται με τις πραγματικές καταστάσεις και τα προβλήματα που βιώνουν οι μαθητές. Η κατανόηση των νέων εννοιών στηρίζεται σε προηγούμενες γνώσεις και μέσα από μια ενιαία και συνεχή δημιουργική διαδικασία οι μαθητές οδηγούνται μόνοι τους στην κατάκτηση τους.

Τα στάδια της διαθεματικής προσέγγισης είναι τα εξής:

α) *Επιλογή θέματος, καθορισμός στόχων και προετοιμασία δραστηριοτήτων*: η επιλογή του θέματος γίνεται από τον εκπαιδευτικό και συνδέεται με το Αναλυτικό Πρόγραμμα. Απώτερος στόχος είναι, μέσα από την επεξεργασία των θεμάτων, οι μαθητές να οδηγηθούν στην ανασύνθεση της γνώσης και στη θεώρησή της ως μιας ολότητας. Σε αυτό το στάδιο ο εκπαιδευτικός θέτει τους στόχους της δραστηριότητας, οι οποίοι, εκτός από γνωστικοί, μπορεί να αφορούν και την ανάπτυξη δεξιοτήτων μάθησης ή κοινωνικών δεξιοτήτων (π.χ. παρατήρηση, ερμηνεία παρατήρησης, υπόθεση, πειραματισμό, οργάνωση ταξινόμηση και επεξεργασία δεδομένων και πληροφοριών, ερμηνεία δεδομένων, συνεργασίας, επικοινωνίας).

β) *Εμπλοκή των μαθητών*: σε αυτό το στάδιο επιδιώκεται η διέγερση του ενδιαφέροντος των μαθητών για το θέμα. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται, είτε με την παρουσίαση σχετικού εποπτικού και εικαστικού υλικού, π.χ. φωτογραφιών, διαφανειών, προβολή κάποιας ταινίας, πινάκων ζωγραφικής και γλυπτών, είτε με την ανάγνωση μιας σχετικής ιστορίας ή ενός μύθου, είτε ακόμα και με την επιτόπια παρατήρηση του θέματος στο φυσικό του χώρο, π.χ. παρατήρηση μιας λίμνης ή ενός ποταμού. Εισάγονται οι βασικότερες έννοιες που σχετίζονται με το θέμα και παροτρύνονται οι μαθητές να εκφράσουν τις σκέψεις, τις παρατηρήσεις και τις απόψεις τους. Καθορίζονται οι επιμέρους δραστηριότητες, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και ο καθένας αναλαμβάνει την ευθύνη επίτευξης των αρχικών στόχων. Πρέπει να επισημανθεί ότι η συμμετοχή των παιδιών είναι πιθανόν να αναδείξει νέους δρόμους στη μελέτη του θέματος, διαφορετικούς από εκείνους που περιλήφθηκαν στον αρχικό προγραμματισμό από τον εκπαιδευτικό. Στην περίπτωση αυτή, ο εκπαιδευτικός προσαρμόζει τις νέες προτάσεις στο σχεδιασμό των δραστηριοτήτων.

γ) *Συλλογή, οργάνωση και επεξεργασία πληροφοριών και δεδομένων - σύνθεση τελικού έργου*: στο τρίτο στάδιο οι μαθητές συλλέγουν πληροφορίες και δεδομένα και μαθαίνουν για το θέμα που μελετούν από διάφορες πηγές, εντός και εκτός του σχολείου. Σημαντική πηγή πληροφοριών αποτελεί το φυσικό περιβάλλον (έρευνα πεδίου) μέσα από το οποίο οι μαθητές έρχονται σε άμεση επαφή με καταστάσεις και φαινόμενα, παρατηρούν, καταγράφουν, συλλέγουν και επεξεργάζονται δεδομένα. Άλλες πηγές από τις οποίες μπορούν να αντλήσουν τα παιδιά πληροφορίες και δεδομένα είναι ο έντυπος τύπος (περιοδικά, εφημερίδες), οι εγκυκλοπαίδειες, τα βιβλία, οι διάφορες μορφές της τέχνης (ζωγραφική, γλυπτική, μουσική, λογοτεχνία), οι ταινίες, οι συνεντεύξεις, το διαδίκτυο, οι επισκέψεις σε μουσεία και πινακοθήκες. Οι πληροφορίες που συλλέγονται οργανώνονται και ταξινομούνται. Η επεξεργασία τους γίνεται, είτε ατομικά, είτε συλλογικά και απασκονεί στην απάντηση των συγκεκριμένων ερωτημάτων που έχουν τεθεί σε κάθε ομάδα εργασίας. Τέλος, συντίθενται όλα τα δεδομένα και το τελικό έργο είναι έτοιμο για παρουσίαση.

δ) *Παρουσίαση του θέματος και αξιολόγηση του τελικού έργου*: Η παρουσίαση μπορεί να γίνει με ποικίλους τρόπους, γραπτά, προφορικά, με θεατρικό παιχνίδι, με εικαστική δημιουργία (κατασκευές, ομαδική ζωγραφική) ή και συνδυασμό αυτών. Ο τρόπος επιλογής θα επιλεγεί από τους ίδιους τους μαθητές. Η αξιολόγηση γίνεται αναφορικά με τους στόχους που τέθηκαν στον αρχικό προγραμματισμό (γνωστικούς, συναισθηματικούς, ψυχοκινητικούς, κοινωνικούς). Αξιολογείται η ανταπόκριση των παιδιών στην πορεία της εργασίας, η συνεργασία σε ομάδες, η συμμετοχικότητα των παιδιών, η απόκτηση νέων δεξιοτήτων και η απόκτηση νέων γνώσεων.

4.1.2 Αυτενέργεια, εποπτεία και βιωματική μάθηση ως διδακτικές αρχές

Η αυτενέργεια, η εποπτεία και η βιωματικότητα αποτελούν τρεις βασικές διδακτικές αρχές του Νέου Σχολείου. Η αρχή της αυτενέργειας αναφέρεται στη συνειδητή χρήση των ικανοτήτων του μαθητή κατά την εκτέλεση μιας εργασίας. Ο μαθητής εμπλέκεται στο μάθημα, εμπλουτίζει τις γνώσεις του, αναπτύσσει τις δεξιότητές του και ενισχύει την αυτοπεποίθησή του. Πρωτεύοντα ρόλο στη διαδικασία της μάθησης έχει ο ίδιος ο μαθητής, ο οποίος ενεργεί με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού. Για το λόγο αυτό οι ρόλοι τους είναι ισότιμοι.

Κύρια επιδίωξη της *αρχής της εποπτείας* αποτελεί «η εσωτερική αντίληψη των πραγμάτων και η δυνατότητα αναπαράστασης της πραγματικότητας με γλωσσικό ή άλλο συμβολικό κώδικα». Ως αρχή αναφέρεται στην πείρα και στα βιώματα των μαθητών που προκύπτουν μέσα από την παράσταση αντικειμένων ή τη βίωση κάποιων καταστάσεων με τη βοήθεια των αισθήσεων. Η αρχή της εποπτικότητας καθιστά πολύ σημαντική για την εκπαιδευτική διαδικασία με τη χρήση των οπτικοακουστικών μέσων διδασκαλίας.

Αφετηρία της *βιωματικής μάθησης* αποτελούν οι εμπειρίες που έχουν θετικές παιδευτικές αξίες για τους μαθητές. Ειδικότερα, οι ανάγκες, τα προβλήματα, οι απορίες που προκύπτουν από το οικογενειακό και το ευρύτερο περιβάλλον των παιδιών μπορούν να αποτελέσουν την αφορμή της μαθησιακής διαδικασίας. Η βιωματική μάθηση προϋποθέτει την επιθυμία των μαθητών να μάθουν και να εμπλακούν ενεργά στις διαδικασίες μάθησης. Οι κυριότερες αρχές της βιωματικής μεθόδου είναι οι εξής:

α) *Αξιοποίηση των βιωμάτων των μαθητών*: οι μαθητές μεταφέρουν μέσα από ελεύθερες συζητήσεις στην τάξη τις απορίες τους και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Η επιλογή των βιωμάτων που θα αποτελέσουν το αντικείμενο της διδασκαλίας θα βασιστεί σε δύο κριτήρια, στην ένταση των προβληματισμών, δηλαδή κατά πόσο ο προβληματισμός προκαλεί το συνεχές ενδιαφέρον του μαθητή και στο συνολικότερο ενδιαφέρον των μαθητών για τον ίδιο προβληματισμό.

β) *Ενθάρρυνση μαθητών να συμμετάσχουν ενεργά στη διαδικασία μάθησης*: ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να δώσει την ευκαιρία στους μαθητές να δράσουν, αλλά και να διατηρήσει το ενδιαφέρον τους υψηλό. Με την ενεργοποίηση των μαθητών επιτυγχάνεται η καλύτερη απόκτηση των γνώσεων. Οι μαθητές παρατηρούν και διατυπώνουν υποθέσεις, οι οποίες μπορεί να διαψευστούν ή να επιβεβαιωθούν και καταλήγουν σε συμπεράσματα.

γ) *Καλλιέργεια δημιουργικής σκέψης*: οι μαθητές ενεργοποιούν τη φαντασία τους και τη δημιουργικότητά τους, ερευνούν και προσπαθούν να βρουν λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Έτσι, μαθαίνουν να αντιμετωπίζουν επιτυχώς τις καταστάσεις που βιώνουν από το κοινωνικό τους περιβάλλον.

δ) *Ενίσχυση μαθητή*: ο μαθητής ενισχύεται, ώστε να αντιληφθεί το ρόλο των κοινωνικών, οικονομικών, ιστορικών και πολιτισμικών παραγόντων στη διαμόρφωση του κοινωνικού γίνεσθαι.

ε) *Προώθηση αυτονομίας μαθητή*: οι μαθητές αποφασίζουν, διατυπώνουν τις απόψεις τους, διαφωνούν, ενεργούν υπεύθυνα.

4.1.3 Ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αλλοδαποί μαθητές κατά την προσπάθειά τους να επικοινωνήσουν και να ενταχθούν ομαλά στην ομάδα της σχολικής τάξης μπορεί να αντιμετωπιστούν με την εφαρμογή των ομαδοσυνεργατικών μοντέλων διδασκαλίας. Στη βιβλιογραφία υπάρχουν πολλά μοντέλα ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και η επιλογή του καταλληλότερου εξαρτάται κάθε φορά από τους στόχους και τη φύση του γνωστικού αντικειμένου, αλλά και τη σύνθεση της σχολικής τάξης.

Βασική έννοια της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας αποτελεί η *ομάδα*, στο πλαίσιο της οποίας οι μαθητές ασκούνται σε δεξιότητες συλλογικής εργασίας και επικοινωνίας. Η εργασία σε ομάδες προσφέρει στους μαθητές τη δυνατότητα να συνεργαστούν και να

αλληλεπιδράσουν, ώστε να επεξεργαστούν από κοινού ένα θέμα, ταυτόχρονα όμως μαθαίνουν να δρουν αυτόνομα και υπεύθυνα, αναλαμβάνοντας ατομικά την ευθύνη για την επιτυχή ολοκλήρωση του έργου.

Μέσω της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας ευνοείται ιδιαίτερα η ανάπτυξη θετικών διαπροσωπικών σχέσεων και η άσκηση κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως η συνεργασία, η αλληλεγγύη, η αλληλοβοήθεια, ο εθελοντισμός, αλλά και η ευγενής άμιλλα. Η ομαδική εργασία προσφέρεται κυρίως για ετερογενείς ομάδες, στο πλαίσιο των οποίων δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την καλλιέργεια της αποδοχής, της ανεκτικότητας, της επικοινωνιακής ικανότητας, της θετικής αυτοεικόνας του μαθητή και της εσωτερίκευσης των κοινωνικών ρόλων. Σε όλους τους μαθητές δίνεται η ευκαιρία να αξιοποιήσουν το πολιτισμικό τους κεφάλαιο και τις εμπειρίες τους, αλλά και να αναδείξουν τα ταλέντα τους που αποσιωπούνται με τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας. Έτσι, όλοι, ακόμα και οι πιο περιθωριοποιημένοι, βρίσκουν ένα πεδίο δράσης, με αποτέλεσμα να ενδυναμώνονται οι σχέσεις μεταξύ της ομάδας, να ενισχύεται η συναισθηματική τους ασφάλεια και να αίρεται η περιθωριοποίηση.

Όπως όλες οι μέθοδοι διδασκαλίας, έτσι και η ομαδοσυνεργατική μέθοδος απαιτεί καλή προετοιμασία από την πλευρά του εκπαιδευτικού, καθώς ο ίδιος θα πρέπει να θέσει τους στόχους της δραστηριότητας, να συνθέσει τις ομάδες, να οργανώσει τον περιβάλλοντα χώρο της τάξης και να βρει τα κατάλληλα υλικά. Τα βασικά στάδια που πρέπει να εφαρμόσει ο εκπαιδευτικός προκειμένου να εξασφαλίσει την επιτυχία της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου είναι τα εξής:

α) *Καθορισμός διδακτικών στόχων*: ο εκπαιδευτικός προετοιμάζει τους στόχους της δραστηριότητας, τους κοινοποιεί και τους συζητεί με τους μαθητές. Όλοι οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν ότι ο στόχος είναι ομαδικός και η συλλογική και ατομική προσπάθεια του κάθε μέλους θα εξασφαλίσει την επιτυχία της εργασίας. Για το λόγο αυτό η ομάδα έχει υποχρέωση να στηρίζει όλα τα μέλη της.

β) *Σύνθεση ομάδας μαθητών*: ο αριθμός των μελών της ομάδας εξαρτάται από το θέμα και το βαθμό δυσκολίας της εργασίας, τις δεξιότητες της ομάδας, το διαθέσιμο χρόνο κ.ά. Σκόπιμο είναι η κάθε ομάδα να έχει μαθητές όλων των επιπέδων.

γ) *Διαμόρφωση του χώρου εργασίας*: η διαρρύθμιση της σχολικής τάξης θα πρέπει να εξυπηρετεί την εφαρμογή της διδακτικής μεθόδου, ώστε όλα τα μέλη της ομάδας να έχουν πρόσβαση στις άλλες ομάδες, να μπορούν να επικοινωνούν, να συζητούν, να ανταλλάσσουν υλικά. Επίσης, το ευχάριστο περιβάλλον, διακοσμημένο με τις εργασίες των μαθητών και τα αντικείμενα που οι ίδιοι θα επιλέξουν, συμβάλλει στην επιτυχή ολοκλήρωση του έργου.

δ) *Διαχωρισμός αρμοδιοτήτων και προμήθευση υλικών*: το θέμα που θα αναλάβει να επεξεργαστεί η κάθε ομάδα θα επιμεριστεί σε επιμέρους δραστηριότητες και το κάθε μέλος θα αναζητήσει υλικό και πληροφορίες. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού σε αυτή τη φάση είναι ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς πρέπει να κατευθύνει τα μέλη της ομάδας, αλλά και να διευκολύνει την ανεύρεση των κατάλληλων υλικών.

ε) *Εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων*: ο εκπαιδευτικός πρέπει να παρατηρεί τους μαθητές και να λύνει τα προβλήματα που παρουσιάζονται από τη συνεργασία. Σε αυτό το στάδιο είναι πολύ χρήσιμο να μάθει στους μαθητές του τις βασικές κοινωνικές δεξιότητες, που θα εξασφαλίσουν την ομαλή συνεργασία μεταξύ των μαθητών και την ολοκλήρωση της εργασίας.

ζ) *Αξιολόγηση*: η αξιολόγηση των μαθητών γίνεται με βάση την τελική εργασία. Η αξιολόγηση θα πρέπει να αναφέρεται στους στόχους που τέθηκαν αρχικά και να συνοψολογιστεί, τόσο η ατομική προσπάθεια, όσο και η τελική ομαδική εργασία.

4.1.4. Η μέθοδος project (σχέδια εργασίας)

Η μέθοδος *project* αποτελεί μια «ανοικτή και συλλογική διαδικασία μάθησης» που δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να διερευνήσουν σημαντικά θέματα που τους ενδιαφέρουν. Βασική της αρχή είναι *το να μάθει στους μαθητές τον τρόπο να μαθαίνουν καλύτερα*. Η μέθοδος *project* ενισχύει τη διάθεση των μαθητών για εργασία, αλληλεγγύη, αλληλοκατανόηση και επίλυση των προβλημάτων ζωής. Πρέπει να σημειωθεί ότι διαφέρει από την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας, καθώς η δεύτερη απαντά μόνο στο *πώς* θα διδαχθεί ένα γνωστικό αντικείμενο. Στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο η ύλη καθορίζεται από το αναλυτικό πρόγραμμα ή στην καλύτερη περίπτωση από το δάσκαλο, ενώ στη μέθοδο *project*, αντίθετα, το *τι* και το *πώς* συνυπάρχουν. Οι μαθητές θα είναι αυτοί που θα αποφασίσουν με ποιο θέμα θα ασχοληθούν και θα προγραμματίσουν τα βήματα της έρευνας τους.

Υπό την έννοια αυτή η μέθοδος *project* είναι κάτι διαφορετικό από τη διδασκαλία με ομάδες εργασίας και παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα ιδιαίτερα για τις πολυπολιτισμικές τάξεις, καθώς βοηθάει όλους τους μαθητές να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους, να αναπτύξουν εσωτερικά κίνητρα μάθησης και να έχουν τον πρώτο λόγο στην κάλυψη των αναγκών τους. Τα βασικά στάδια της μεθόδου *project* μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

α) *Καθορισμός του θέματος και προσδιορισμός του στόχου*: το θέμα που θα επεξεργαστεί η κάθε τάξη/ομάδα θα προκύψει από τα ενδιαφέροντα, τις γνώσεις, τις εμπειρίες, αλλά και τα καθημερινά προβλήματα των μαθητών. Οι μαθητές με τη θύελλα ιδεών (*brainstorming*) μπορούν να εκφράσουν ελεύθερα τις ιδέες τους, τις σκέψεις τους και να διατυπώσουν προτάσεις. Έπειτα όλη η ομάδα θα κρίνει τις απόψεις που διατυπώθηκαν και θα επιλέξει το θέμα που ενδιαφέρει τους περισσότερους μαθητές. Στο στάδιο αυτό θα καθοριστούν και οι στόχοι εργασίας και θα διαμορφωθεί το πλαίσιο δράσης των μαθητών, έπειτα από συζήτηση.

β) *Επιλογή ενός συντονιστή*: το ρόλο του συντονιστή θα αναλάβει ένας μαθητής από κάθε ομάδα, ευθύνη του οποίου θα είναι να διασφαλίσει το φιλικό κλίμα μεταξύ των μελών της ομάδας, να συντονίζει τις υποομάδες και να τους βοηθήσει να τηρήσουν το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του *project* κ.ά.

γ) *Δραστηριοποίηση των μαθητών*: οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες με βάση τα ενδιαφέροντά τους ή/και τις διαπροσωπικές τους σχέσεις και κατανέμονται οι δραστηριότητές τους. Όλοι οι μαθητές πρέπει να καταλάβουν ότι η επιτυχής ολοκλήρωση του *project* αποτελεί συλλογική ευθύνη όλων των μελών της ομάδας.

δ) *Συγκέντρωση και ταξινόμηση του υλικού*: Σε αυτή τη φάση είναι σημαντικό οι μαθητές να μάθουν *πώς να μαθαίνουν*. Η κάθε ομάδα οργανώνει τις κινήσεις της. Ορίζει τους τρόπους με τους οποίους θα συγκεντρώσει το υλικό της, τις πηγές που θα χρησιμοποιήσει, τα μέρη που θα τις αναζητήσει, τον τρόπο παρουσίασης τους, τα εργαλεία που θα χρησιμοποιήσει. Οι μαθητές μπορούν ελεύθερα να δραστηριοποιηθούν, να εκφράσουν τις απόψεις τους, να προτείνουν λύσεις. Από το υλικό που θα συγκεντρωθεί πρέπει να γίνει επιλογή των στοιχείων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον και να γίνει η σύνθεσή του.

ε) *Διαλείμματα ενημέρωσης και ανατροφοδότησης*: η διάρκεια αυτών των διαλειμμάτων ποικίλλει ανάλογα με το θέμα του project. Είναι ένα πολύ σημαντικό στάδιο, καθώς οι ομάδες παρουσιάζουν το υλικό που έχουν συγκεντρώσει και μπορούν να εκφράσουν τις απορίες τους ή τις δυσκολίες που έχουν συναντήσει, να εντοπιστούν τυχόν λάθη, να ανταλλάξουν πληροφορίες και να λάβουν ανατροφοδότηση από τον εκπαιδευτικό.

στ) *Υλοποίηση του project*: με την ολοκλήρωση του project παρουσιάζονται οι εργασίες των μαθητών και συζητούνται τα αποτελέσματα της έρευνάς τους.

Πριν εφαρμόσει τη μέθοδο Project ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να ενημερώσει τους μαθητές του για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να εφαρμοστεί η συγκεκριμένη μέθοδος διδασκαλίας και να εξηγήσει με σαφήνεια τα στάδια εργασίας. Η ενημέρωση των μαθητών μπορεί να γίνει με ποικίλους τρόπους και με τελικό στόχο τη διέγερση του ενδιαφέροντός τους και την παρότρυνσή τους να συμμετάσχουν στην εφαρμογή αυτής της μεθόδου.

4.1.5 Διδασκαλία με τη χρήση νέων τεχνολογιών

Οι νέες τεχνολογίες αποτελούν ένα σημαντικό εκπαιδευτικό εργαλείο το οποίο μπορεί να αναβαθμίσει την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα τα λογισμικά, το διαδίκτυο, η επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικών μηνυμάτων επιτρέπουν το *άνοιγμα του σχολείου στο εγγύς και μακρινό περιβάλλον* και την καλύτερη διαχείριση του χρόνου και του χώρου που λαμβάνει χώρα η εκπαιδευτική διαδικασία.

Ο συνδυασμός κειμένου, εικόνας και ήχου δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να προσεγγίσει και να επεξεργαστεί σύνθετες πληροφορίες, ενώ καθιστά την εκπαιδευτική διαδικασία ελκυστική, προσφέροντας κίνητρα για μάθηση, ακόμα και στους μαθητές με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Οι πολλαπλές δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες μπορούν να εισάγουν τους μαθητές σε δραστηριότητες διερεύνησης του κόσμου και ανάπτυξης της κριτικής σκέψης. Η ενδοσχολική και εξωσχολική επικοινωνία ενθαρρύνεται και προσφέρονται ποικίλες ευκαιρίες αλληλεπίδρασης σε ανοικτά μαθησιακά περιβάλλοντα, τα οποία φαίνεται ότι υποστηρίζουν την καλλιέργεια δεξιοτήτων, όπως τη συνεργασία, την αναζήτηση πληροφοριών, την αμφισβήτηση, την ανακάλυψη, τη συμβολική έκφραση. Η εύκολη πρόσβαση σε πηγές πληροφοριών (π.χ. μέσω του διαδικτύου) μετατρέπουν τους μαθητές σε αυτενεργά υποκείμενα, τα οποία πειραματίζονται, ανακαλύπτουν και κατασκευάζουν μόνοι τους την προσωπική τους γνώση και εφαρμόζουν άμεσα τις γνώσεις που απέκτησαν. Για το λόγο αυτό οι νέες τεχνολογίες και δη οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές αποτελούν ένα σημαντικό μέσο έκφρασης, αλλά και ανατροφοδότησης των μαθητών.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ο ρόλος του εκπαιδευτικού μεταβάλλεται, καθώς αποκτά την ευθύνη για τη σωστή επιλογή και οργάνωση των προγραμμάτων που θα χρησιμοποιηθούν, την καθοδήγηση και την υποστήριξη των μαθητών κ.ά. Με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών ο εκπαιδευτικός μπορεί, εντοπίζοντας τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες του κάθε μαθητή, να βρει τα κατάλληλα μονοπάτια αναζήτησης της γνώσης και να οδηγήσει τους μαθητές του στην κατάκτησή της.

4.1.6 Δραματοποίηση

Η δραματοποίηση αποτελεί μια σημαντική μέθοδο διδασκαλίας που απαντά στα συναισθηματικά, επικοινωνιακά και κοινωνικά προβλήματα όλων των μαθητών και κυρίως

αυτών που εμφανίζουν διαφορές όσον αφορά τις πολιτισμικές τους καταβολές. Με αφετηρία την αρχή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης για ισότιμη αξιοποίηση των πολιτισμικών κεφαλαίων των μαθητών, οι δραστηριότητες δραματοποίησης μπορεί να αποτελέσουν την αφορμή για να «ακουστούν» όλες οι φωνές μέσα στη σχολική τάξη. Μέσα από ένα βίωμα επιδιώκεται η καλύτερη κατανόηση μιας κατάστασης και οι προεκτάσεις αυτής. Η δραματοποίηση μπορεί να ξεκινήσει από ένα κείμενο, το οποίο θα επιλεγεί με λογοτεχνικά και παιδαγωγικά κριτήρια ή από ένα βίωμα των μαθητών. Ο εκπαιδευτικός θα χωρίσει σε σκηνικές ενότητες το κείμενο και θα διανέμει τους ρόλους. Η προσαρμογή του περιβάλλοντος της τάξης, η δημιουργία της κατάλληλης ατμόσφαιρας και η ανεύρεση των κατάλληλων υλικών θα βοηθήσουν στην επιτυχή διεξαγωγή της δραστηριότητας.

Η δραματοποίηση αποτελεί ακόμα ένα μέσο επικοινωνίας, που ενισχύει την επαφή και τη συνεργασία των μαθητών. Με τη συμμετοχή της τάξης σε δραστηριότητες δραματοποίησης οι μαθητές μαθαίνουν να δημιουργούν, να εκφράζονται, να γνωρίζουν το «άλλο», να ευαισθητοποιούνται για κοινωνικά θέματα, να δημιουργούν υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις. Επιπλέον, μέσω της άσκησης βελτιώνουν το λεξιλόγιό τους και την προφορική έκφρασή και αποκτούν νέες γνώσεις. Τέλος, μαθαίνουν το σώμα και τον εαυτό τους, αναπτύσσονται αισθητικά, καλλιεργούν τη φαντασία τους και μαθαίνουν να εκφράζονται.

4.2 Πρακτικές εφαρμογές

4.2.1 Η αρχή της διαθεματικής προσέγγισης στη διδασκαλία

«Πολλοί λαοί έχουν μύθους που εξηγούν πώς βρήκαν οι άνθρωποι τη φωτιά. Οι αρχαίοι Έλληνες, για παράδειγμα, πίστευαν ότι ο Προμηθέας έκλεψε τη φωτιά από τους θεούς και την έδωσε στους ανθρώπους. Στην πατρίδα σου έχετε καμιά ιστορία για τη φωτιά; Μπορείς να την πεις με λίγα λόγια;»

(Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά, τεύχος 1, σελίδα 80)

Η δημιουργία της φωτιάς είναι ένα φαινόμενο, το οποίο έχει εμπνεύσει πλήθος μύθων, θρύλων και παραμυθιών σε παγκόσμιο επίπεδο. Παράλληλα αποτελεί κύριο θεματικό άξονα των θετικών επιστημών. Έτσι, η έννοια της φωτιάς αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο μπορεί να εξεταστεί από διάφορες γνωστικές περιοχές: τη φυσική, τη χημεία, τη φιλοσοφία, την ιστορία, τη λογοτεχνία (πώς αναπαρίσταται λόγου χάρη η φωτιά σε διάφορα λογοτεχνικά κείμενα), τη γλώσσα (η έννοια της φωτιάς σε γλωσσικές χρήσεις-μεταφορά, παρομοίωση, αλληγορία κλπ.), την αρχαιολογία (αναπαράσταση της φωτιάς σε πίνακες ή αρχαιολογικά εκθέματα), τη μουσική κ.λπ. Οι μαθητές μπορούν να συλλέξουν, να οργανώσουν και να επεξεργαστούν στοιχεία και δεδομένα από όλα τα προαναφερθέντα πεδία και από όλες τις χώρες και να επεξεργαστούν το θέμα της φωτιάς πολυπρισματικά.

4.2.2 Αυτενέργεια, εποπτεία και βιωματική μάθηση ως διδακτικές αρχές

«Ο Μπόρις θυμάται το ρώσικο χειμώνα. Αυτό που του λείπει εδώ στην Ελλάδα, ιδιαίτερα τα Χριστούγεννα, είναι ο κρύος χειμώνας και το κατάλευκο χιόνι. Εδώ στην Ελλάδα σπάνια πέφτει χιόνι, αλλά και όταν πέφτει, λιώνει αμέσως. Ενώ στη χώρα του, στη Ρωσία, το χιόνι είναι μπόλικο και κρατάει όλο το χειμώνα. Τότε, σχεδόν όλο το χειμώνα, παίζανε χιονοπόλεμο, κάνανε σκι, πατινάζ και ένα σωρό άλλα χειμερινά παιχνίδια.»

(Παρελθόν, ρήματα σε –ω, σελίδα 32)

Το προαναφερθέν απόσπασμα αφορά την εξιστόρηση των εμπειριών ενός παιδιού από τη Ρωσία, του Μπόρις. Με αφορμή το παραπάνω παράδειγμα όλοι οι μαθητές, και κυρίως αυτοί που προέρχονται από άλλες χώρες, μπορούν να παραθέσουν τα προσωπικά τους βιώματα, συζητώντας για το κλίμα και τις καιρικές συνθήκες των χωρών προέλευσής τους, για τα παιχνίδια και τις εμπειρίες τους κατά τη διάρκεια των τεσσάρων εποχών κ.ά. Για παράδειγμα, ένα παιδί που προέρχεται από μια βόρεια χώρα μπορεί να μιλήσει για τις εργασίες των ανθρώπων στη χώρα του κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Επίσης, τα παιδιά μπορούν να παρουσιάσουν στην τάξη φωτογραφίες ή δελτία καιρού από τη χώρα τους, έτσι ώστε το μάθημα να γίνει πιο ενδιαφέρον. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές αξιοποιούν τα βιώματά τους, συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία μάθησης, βρίσκουν νόημα στις πληροφορίες που συλλέγουν και κατασκευάζουν μόνοι τους τη γνώση. Απώτερος στόχος είναι η προαγωγή της γνώσης και της αυτονομίας του μαθητή και η σύνδεση του σχολείου με την πραγματική ζωή.

4.2.3 Ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας

«Η Άρτεμη ήταν κόρη του Δία και δίδυμη αδελφή του Απόλλωνα. Ήταν η θεά του κυνηγιού και της φύσης. Με το τόξο και τις σαΐτες της ήταν λίγο άγρια. Ο Απόλλωνας, με τη χρυσή λύρα, ήταν ο θεός του φωτός και της μουσικής. Ήταν ο πιο ωραίος από όλους τους θεούς, το σύμβολο της ομορφιάς και της αρμονίας»

(Παρελθόν, ρήματα σε –ω, σελ. 65)

Με αφορμή το μικρό αυτό απόσπασμα σχετικά με την παρουσίαση δύο θεοτήτων της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας, της Άρτεμις και του Απόλλωνα, οι μαθητές μπορούν να χωριστούν σε δώδεκα ομάδες και να διερευνήσουν τα χαρακτηριστικά, τα σύμβολα εξουσίας και τις ιδιότητες των δώδεκα θεών του Ολύμπου, ώστε να εξοικειωθούν με την ελληνική μυθολογία. Επίσης, μπορούν να χωριστούν σε ομάδες και η κάθε ομάδα να παρουσιάσει θεότητες που λατρεύονταν ή λατρεύονται σε διάφορες χώρες (π.χ. στην Αλβανία, Πολωνία, Αίγυπτο) ή να αναλάβουν το παίξιμο ρόλων, με απώτερο στόχο την καλλιέργεια της συνεργασίας, της αλληλοβοήθειας και της αλληλεγγύης μεταξύ τους. Για τη συγκρότηση αυτών των ομάδων μπορεί να εφαρμοστεί και το κοινωνιομετρικό τεστ, μέθοδος που μπορεί να αναδείξει τις πραγματικές σχέσεις ανάμεσα στους γηγενείς και αλλοδαπούς μαθητές, καθώς επίσης και τα κριτήρια επιλογής των συνεργατών από τους μαθητές.

4.2.4 Μέθοδος project (Σχέδια εργασίας)

«Η Αθηνά προστάτευε την πόλη της αρχαίας Αθήνας, για αυτό οι Αθηναίοι είχαν βάλει ένα μεγάλο άγαλμα της θεάς μέσα στον Παρθενώνα, στην Ακρόπολη. Μπορείς να βρεις στο βιβλίο της Ιστορίας για το άγαλμα αυτό; Όπως βλέπεις, το άγαλμα, κάτω δεξιά, κοντά στην ασπίδα, υπάρχει ένα φίδι. Λένε πως το όνομα του φιδιού ήταν Εριχθόνιος και πως ήταν προστάτης του θεού. Σήμερα, σε αρκετά μέρη του κόσμου, όπως στην Αλβανία αλλά και στην Ελλάδα, υπάρχουν χωριά όπου οι άνθρωποι πιστεύουν ότι υπάρχει ένα φιδάκι που προστατεύει το σπίτι. Για ρώτα κάποιον μεγάλο από την οικογένειά σου τι πίστευε παλιά ο κόσμος για αυτό. Μπορείς να σκεφτείς σε τι μπορούσε ένα φιδάκι να είναι χρήσιμο για το σπίτι;»

(Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά, τεύχος 2, σελίδα 90)

«Σε πολλές χώρες η μαύρη γάτα είναι γρουσουζιά. Στη χώρα σου τι γνώμη έχουν οι άνθρωποι για τις γάτες; Τι άλλο πιστεύουν πως είναι γρουσουζιά;»

(Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά, τεύχος 2, σελίδα 10)

Και τα δύο αυτά αποσπάσματα αναφέρονται σε μύθους και προκαταλήψεις τόσο σε παλαιότερους, όσο και σε νεότερους χρόνους, καθώς είναι θέματα που ανέκαθεν απασχολούσαν τους ανθρώπους. Συνεπώς, με αφορμή αυτή τη θεματική, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί ένα σχέδιο εργασίας (project) από τους μαθητές, μέσω του οποίου θα διερευνηθούν οι διάφορες προκαταλήψεις και οι μύθοι στις χώρες προέλευσης των αλλοδαπών μαθητών. Οι μαθητές, στο πλαίσιο του σχεδίου εργασίας, θα μπορούσαν να πάρουν συνεντεύξεις από τους γονείς τους ή από συγγενείς τους, να συμβουλευτούν

βιβλία ή εγχειρίδια στις γλώσσες τους κ.λπ. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού θα είναι καθοδηγητικός, ενώ το project μπορεί να συμπληρωθεί με το παίξιμο ρόλων, όπου οι μαθητές θα αναλάβουν διάφορους ρόλους, που θα τους βοηθήσει να ενισχύσουν το αίσθημα της υπευθυνότητας και της δεξιοτήτας της οργάνωσης, του ομαδικού πνεύματος και της επικοινωνιακής ικανότητας. Στο τέλος, θα παρουσιαστούν οι εργασίες τους και θα μπορέσουν να γνωρίσουν με αυτόν τον τρόπο τις συνήθειες και τα διάφορα στοιχεία της κουλτούρας άλλων χωρών, ενώ παράλληλα θα έρθουν κοντά με το «διαφορετικό», όπου θα αναδειχθούν οι διαφορές, αλλά και οι ομοιότητες.

4.2.5 Διδασκαλία με τη χρήση Νέων Τεχνολογιών

«Ο ήλιος και το νερό»

Ο Ήλιος έμνε με τη γυναίκα του, τη Σελήνη. Το Νερό ζούσε με τη γυναίκα του τη Θάλασσα και τους συγγενείς της, τα Κύματα και τα Ψάρια. Πολύ συχνά πήγαινε ο Ήλιος να δει τι γίνεται ο φίλος του το Νερό. Μα το Νερό τότε δεν πήγαινε στο σπίτι του Ήλιου.

-Γιατί, στ' αλήθεια, δεν έρχεσαι και συ καμιά φορά στο σπιτικό μου; Ρώτησε ο Ήλιος μια μέρα.

-Α, δε γίνεται, απάντησε το Νερό. Εγώ μονάχος μου πουθενά δεν πηγαίνω. Αν ερχόμουν, θα έπρεπε να πάρω μαζί και τους συγγενείς μου.

-Άκου λόγος! Είπε λίγο θυμωμένος ο Ήλιος. Και βέβαια να τους πάρεις. Χαρά μεγάλη θα είναι για μένα και τη γυναίκα μου να σας περιποιηθούμε όλους.

-Ούτε αυτό γίνεται, κούνησε το κεφάλι λυπημένα το Νερό. Είμαστε τόσο πολλοί, που δεν θα χωρέσουμε. Έτσι και έρθουμε, η γυναίκα σου και συ θα πρέπει να φύγετε από το σπίτι.

-Και για αυτό στεναχωριέσαι; γέλασε ο Ήλιος. Θα χτίσω τότε ένα σπίτι πολύ μεγάλο. Θα χτίσω αμέσως ένα παλάτι, από χρυσάφι. Έχω αρκετό.

-Χτίσε, μα να το ξέρεις: Τεράστιο πρέπει να είναι για να χωρίσουμε.

-Μη σε νοιάζει, μη σε νοιάζει! Γέλασε πάλι ο Ήλιος κι έφυγε βιαστικά.

Γύρισε πίσω, μίλησε στην κυρά του τη Σελήνη για το μεγάλο το σπίτι και εκείνη συμφώνησε. Έβαλε τότε κι ο Ήλιος όλο του το χρυσάφι και σε λίγο καιρό ένα πολύ μεγάλο, ονειρεμένο παλάτι-το καινούριο τους σπιτικό- ήταν έτοιμο να δεχτεί το Νερό και τους συγγενείς του.

-Είσαι σίγουρος πως είναι αρκετά μεγάλο; ρώτησε το Νερό που δεν τον πίστευε, όταν πήγε ο Ήλιος να το προσκαλέσει. Είσαι σίγουρος πως θα χωρέσουμε όλοι;

-Και βέβαια είναι μεγάλο, απάντησε ο Ήλιος περήφανα, και βέβαια θα χωρέσετε όλοι.

Ξεκίνησε λοιπόν το Νερό με τη γυναίκα του και το συγγενολόι, έφτασε μπροστά στο τεράστιο παλάτι και, πριν να μπει, ρώτησε τον Ήλιο:

-Και αν σας πέσει μικρό και σου κάνουμε καμιά ζημιά; Αν στο τέλος δεν έχετε πού να σταθείτε κι εσύ και η κυρά-Σελήνη;

-Μπες και μη σε νοιάζει, ξανάπε ο Ήλιος, που τον είχε πιάσει το φιλότιμο. Το παλάτι μου το έχτισα για χατίρι σου. Τι να κάνει και το Νερό, μπήκε στο παλάτι και αμέσως πλημμύρισε το υπόγειο και όλο το πρώτο πάτωμα.

Τρομαγμένος τότε ο Ήλιος, άρπαξε τη Σελήνη κι ανέβηκαν βιαστικά στο παραπάνω, για να μη βραχούν.

-Είσαι σίγουρος πως θα χωρέσουμε όλοι; Φώναξε πίσω του άλλη μια φορά το Νερό.

-Και βέβαια θα χωρέσετε, απάντησε ο Ήλιος, που δεν έλεγε να το βάλει κάτω.

Προχώρησε τότε το Νερό περισσότερο, για να μπουν πίσω του και οι άλλοι. Και σε λίγο ολόκληρο το παλάτι πλημμύρισε ως επάνω. Ζημιά μεγάλη έπαθε του Ήλιου το σπιτικό. Τίποτα δεν έμεινε όρθιο. Και το νερό κόντευε να αγγίξει τη στέγη. Εκεί, στη στέγη πάνω, βρισκόταν τώρα ο νοικοκύρης με τη γυναίκα του.

-Είσαι σίγουρος ακόμα πως μας θέλεις; Του φώναξε από κάτω, για τελευταία φορά, το Νερό.

Κι ο Ήλιος, για να μη ρεζιλευτεί, όχι δεν είπε πάλι.

-Είμαι σίγουρος, απάντησε.

Έτσι το Νερό προχώρησε κι άλλο, έπειτα κι άλλο και σιγά σιγά σκέπασε και τη στέγη. Ο Ήλιος –τι να κάνει;- πήρε τη γυναίκα του και ανέβηκε στον ουρανό ψηλά, για να μην πνιγεί. Έτσι έγινε κι έφυγαν από τη γη ο Ήλιος και η Σελήνη. Έτσι πήγαν και οι δύο στον ουρανό.»

Στη δική σου χώρα έχετε καμιά ιστορία για τον ήλιο και το νερό;»

(Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά, τεύχος 2, σελίδες 33-36)

Η φανταστική αυτή ιστορία μιλά για τα στοιχεία του νερού και του ήλιου, στοιχεία της φύσης που ανέκαθεν απασχολούσαν τους ανθρώπους. Στο τέλος της ιστορίας ο συγγραφέας κινητοποιεί τους μαθητές να παρουσιάσουν παρόμοιες ιστορίες από τις χώρες τους. Με αφορμή την ερώτηση αυτή, οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο για να αναζητήσουν σχετικές ιστορίες και πληροφορίες. Επίσης, μπορούν να καταφύγουν σε ηλεκτρονικές πηγές, προκειμένου να βρουν αντίστοιχες φιλοσοφικές θεωρίες για τα στοιχεία αυτά της φύσης (για παράδειγμα από τον Ηράκλειτο, τον Παρμενίδη κ.λπ.). Επιπρόσθετα, οι μαθητές μπορούν να προβάλουν ντοκιμαντέρ κατά τη διάρκεια του μαθήματος σχετικά με το παραπάνω θέμα ή να οργανώσουν εκδρομές σε μέρη όπου χρησιμοποιούνται εναλλακτικές μορφές ενέργειας, π.χ. σε υδροηλεκτρικό εργοστάσιο και να βιντεοσκοπήσουν την επίσκεψή τους. Τέλος, αν συνδεθεί η χρήση των μορφών αυτών ενέργειας με το τεχνολογικό επίπεδο μιας χώρας, οι μαθητές μπορούν να αναλάβουν την παρουσίαση αντίστοιχων εργοστασίων στη χώρα τους.

4.2.6 Δραματοποίηση

«Οι σειρήνες ήταν μισές γυναίκες και μισές πουλιά, πλάσματα που τραγουδούσαν μαγευτικά. Οι ταξιδιώτες που περνούσαν με τα πλοία τους μαγεύονταν από το τραγούδι και το πλοίο τους παρασυρόταν από τα κύματα και τσακιζόταν πάνω στα βράχια. Οι άτυχοι ναύτες καταβροχθίζονταν από τα τέρατα. Ο Οδυσσεάς όμως, όταν περνούσε από κει, διέταξε τους ναύτες του να βουλώσουν τα αφτιά τους με κεριά για να μην ακούν το τραγούδι. Ο ίδιος ο Οδυσσεάς δεν έβαλε στα αυτιά του κεριά αλλά διέταξε να τον δέσουν στο κατάρτι του πλοίου για να μην μπορεί να φύγει. Καθώς οι σύντροφοί του αγωνίζονταν να προσπεράσουν τις επικίνδυνες σειρήνες, εκείνος, όρθιος στο κατάρτι βασανιζόταν, γιατί το τραγούδι των σειρήνων τον καλούσε κοντά τους. Αν δεν ήταν γερά δεμένος στο κατάρτι, σίγουρα δε θα κρατιόταν, θα πήγαινε κοντά τους.

(Παρελθόν, ρήματα σε –μαι, σελ. 34)

Με αφορμή το παραπάνω απόσπασμα, στο οποίο περιγράφεται η περιπέτεια του Οδυσσέα και των συντρόφων του, καθώς περνούσαν του από το νησί των Σειρήνων, οι μαθητές μπορούν να ξεκινήσουν μια δραστηριότητα δραματοποίησης με κύριο στόχο την κατανόηση του πόθου του Οδυσσέα και των συντρόφων του να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, τις δυσκολίες που παρουσιάζονται στο ταξίδι της επιστροφής και τη δύναμη που ασκεί πάνω τους ο νόστος. Οι μαθητές μπορούν να αναλάβουν διαδοχικά το ρόλο του Οδυσσέα, των συντρόφων και των Σειρήνων και να παρουσιάσουν διαφορετικές εκδοχές της ιστορίας.

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει προεκτάσεις και στην ζωή των μαθητών και μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα, ώστε όλοι οι μαθητές να μεταφέρουν στην τάξη ανάλογες εμπειρίες. Μέσα από τη δραματοποίηση προσωπικών εμπειριών όλοι οι μαθητές θα κατανοήσουν τις δυσκολίες και τα εμπόδια που καλούνται να ξεπεράσουν οι μετανάστες στο ταξίδι τους προς μια νέα πατρίδα.

Μπορούν, επίσης, να χρησιμοποιήσουν τα στοιχεία που τους δίνει η συγκεκριμένη ιστορία, προκειμένου να σκιαγραφήσουν τη φιγούρα του Οδυσσέα ως αντιπροσωπευτικό σύμβολο ξενιτεμένου.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσσα Βοηθήματα

- Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Αθήνα: Ατραπός
- Γκότοβος, Α. (2002). *Εκπαίδευση και ετερότητα*, Αθήνα: Μεταίχμιο
- Goleman, D (1998). Η συναισθηματική νοημοσύνη. Γιατί το «EQ» είναι πιο σημαντικό από το «IQ»;, μτφ. Α. Παπασταύρου, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Δαμανάκης, Μ. (2000). «Η πρόσληψη της διαπολιτισμικής προσέγγισης στην Ελλάδα», *Επιστήμες Αγωγής, πρώην «Σχολείο και Ζωή», 1-3*: σελ. 3-23
- Δαμανάκης, Μ. (2002). *Η Εκπαίδευση των Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα, Διαπολιτισμική Προσέγγιση*, 5^η ανατύπωση, Αθήνα: Gutenberg
- Δαμανάκης, Μ. (2005). «Εκπαιδευτικές πολιτικές για τα παιδιά των μεταναστών: μεταξύ της υπόθεσης του ελλείμματος και του πολιτισμικού αποθέματος», *Μεταπολίτευση και Εκπαιδευτική Πολιτική: παρελθόν-παρόν-μέλλον*, Πρακτικά Συνεδρίου, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Οκτώβριος 2005
- Θεοδωρίδης Π.(2004). *Έθνος, Νεωτερικότητα και εθνικιστικός λόγος*, Θεσσαλονίκη : Αντιγόνη
- Καψάλης, Α.- Νημά, Ε. (2002). *Σύγχρονη διδακτική*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας
- Κάτσικας, Χ. και Πολίτου, Ε. (1999). *Εκτός «Τάξης» το «Διαφορετικό»*; Αθήνα: Gutenberg
- Κοιλιάρη, Α. (1997). *Ξένος στην Ελλάδα. Μετανάστες, γλώσσα και κοινωνική ένταξη*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής
- Μάρκου, Γ. (1996). *Προσεγγίσεις της πολυπολιτισμικότητας και η διαπολιτισμική εκπαίδευση-επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, ΓΓΛΕ
- Ματσαγγούρας, Η. (2002). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας*. Αθήνα: Γρηγόρης
- Νικολάου, Γ. (2000). *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο ελληνικό σχολείο*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.) Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης*, τόμος Α΄ και Β΄, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- Smith, A. (2000). *Εθνική Ταυτότητα*, μτφ. Εύα Πέππα, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Σχέδιο Δράσης «Καινούργια Αρχή» (2004). *Οδηγός Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης* (επιμ. Κ. Σκλάβου), Αθήνα: Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
- Ταρατόρη- Τσαλκατίδου, Ε. (2002). *Η μέθοδος Project στη θεωρία και στην πράξη*, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης
- Τριλιανός, Α. (2000). *Μεθοδολογία της σύγχρονης διδασκαλίας*, τ. Α΄ και Β΄, Αθήνα: χ.ο.
- Frey, K. (2002). *Η μέθοδος Project. Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο, ως θεωρία και πράξη*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης
- Χατζηγεωργίου, Γ.(2001). *Γνώθι το curriculum*. Αθήνα: Ατραπός
- Χρυσάφιδης Κ. (1996). *Βιωματική - Επικοινωνιακή διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο σχολείο*, Αθήνα: Gutenberg

Ξενόγλωσσα Βοηθήματα

- Auernheimer, G. (1990). *Einführung in die Interkulturelle Erziehung*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft
- Brown, H.D. (1994). *Teaching by Principles. An Interactive Approach to Language Pedagogy*, Prentice Hall Regents
- Fennes, Helmut/ Karen Hapgood (1997). *Intercultural learning in the classroom*, London and Washington: Cassell/ Council of Europe
- Fishman, J.A. (1976). *Bilingual Education. An International Sociological Perspective*, MA: Newbury Publishers House, Rowley
- Ellis, R. (1982). 'Informal and formal approaches to communicative language teaching' *ELT Journal*, 36:2, January 1982
- Essinger, H. (1991). Interkulturelle Erziehung in multiethnischen Gesellschaften, *Schule in der multikulturellen Gesellschaft. Ziele, Aufgaben und Wege interkultureller Erziehung*, Frankfurt, 3-18
- Finocchiaro, M. and C.J. Brumfit (1983). *The Functional-Notional Approach: From Theory to Practice*, Oxford University Press
- Krüger-Potratz, M. (2005). *Interkulturelle Bildung. Eine Einführung*, Münster: Waxmann
- Littlewood, W. T. (1981). *Communicative Language Teaching* Cambridge University Press
- Mitchell, R. (1994). 'The communicative approach to language teaching: an introduction' in *Teaching Modern Languages* Swarbrick A. (ed), Routledge in association with The Open University
- Morrow, K.E. (1981). 'Principles of communicative methodology' in Johnson, K. and K. Morrow (eds) *Communication in the Classroom*, Longman Group Ltd
- Raines, A. (1983). *Techniques in Teaching Writing*, Oxford University Press
- Reich, H. (1993). "Die Entwicklung interkultureller Curricula" *Interkulturelle Didaktiken* (H. Reich und U. Pörnerbacher ed.), Münster: Waxmann
- Sheils, J. (1988). *Communication in the modern languages classroom*, Strasbourg: Council for Cultural Co-operation
- Stern H.H. (1983). *Fundamental Concepts of Language Teaching*, Oxford University Press

Ηλεκτρονικές Πηγές

- Δαρόπουλος Α. (2006), «Συναισθηματική νοημοσύνη και σχολική επίδοση» (www.eduportal.gr)
- Ηλεκτρονικός Κόμβος για την υποστήριξη των διδασκόντων της ελληνικής γλώσσας, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη (www.komvos.edu.gr)
- Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη, (www.greek-language.gr)
- Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων, Τα ελληνικά ως ξένη γλώσσα, (www.media.uoa.gr/language)
- Ψυχογνωσία (<http://psychognosia.blogspot.com>)
- (www.ef.com/master/tl/news-events/2006/onlineseminars/OnlinePresB6_MAR6.ppt)
- The Bangalore Project* (<http://www.nald.ca/fulltext/George/Prabhu/page1.htm>)
- Wikipedia http://en.wikipedia.org/wiki/Task_based_learning
- www.utchvirtual.org/ovas/irina.ppt
- <http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/Home.portal>
- <http://www.onestopenish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=58129>